

PSIKOLOGIA

Hodei BULDAIN SESTELO

ENTZUTEAREN GARRANTZIA
HEZKUNTZAN: IKASKUNTZA
DIALOGIKOA ETA IKAS
KOMUNITATEAK

TFG/*GBL* 2020

Facultad de Ciencias Humanas y Sociales
Giza eta Gizarte Zientzien Fakultatea

Grado en Maestro de Educación
Primaria /

Lehen Hezkuntzako Irakasleen Gradua

Lehen Hezkuntzako Irakasleen Gradua
Grado en Maestro en Educación Primaria

Gradu Bukaerako Lana
Trabajo Fin de Grado

**ENTZUTEAREN GARRANTZIA HEZKUNTZAN:
IKASKUNTZA DIALOGIKOA ETA IKAS
KOMUNITATEAK**

Hodei BULDAIN SESTELO

GIZA ETA GIZARTE ZIENTZIEN FAKULTATEA
FACULTAD DE CIENCIAS HUMANAS Y SOCIALES

NAFARROAKO UNIBERTSITATE PUBLIKOA
UNIVERSIDAD PÚBLICA DE NAVARRA

Ikaslea / Estudiante

Hodei BULDAIN SESTELO

Izenburua / Título

Entzutearen garrantzia hezkuntzan: ikaskuntza dialogikoa eta ikas komunitateak

Gradu / Grado

Lehen Hezkuntzako Irakasleen Gradua / Grado en Maestro en Educación Primaria

Ikastegia / Centro

Giza eta Gizarte Zientzien Fakultatea / Facultad de Ciencias Humanas y Sociales
Nafarroako Unibertsitate Publikoa / Universidad Pública de Navarra

Zuzendaria / Director-a

Itziar IRAZABAL ZUAZUA

Saila / Departamento

Giza eta Hezkuntza Zientzien saila/ Departamento de Ciencias Humanas y de la Educación

Ikasturte akademikoa / Curso académico

2019/2020

Seihilekoa / Semestre

Udaberria / Primavera

Hitzaurrea

2007ko urriaren 29ko 1393/2007 Errege Dekretua, 2010eko 861/2010 Errege Dekretuak aldatuak, Gradu ikasketa ofizialei buruzko bere III. kapituluan hau ezartzen du: “ikasketa horien bukaeran, ikasleek Gradu Amaierako Lan bat egin eta defendatu behar dute [...] Gradu Amaierako Lanak 6 eta 30 kreditu artean edukiko ditu, ikasketa planaren amaieran egin behar da, eta tituluarekin lotutako gaitasunak eskuratu eta ebaluatu behar ditu”.

Nafarroako Unibertsitate Publikoaren Haur Hezkuntzako Irakaslearen Graduak, ANECAk egiaztatutako tituluaren txostenaren arabera, 12 ECTSko edukia dauka. Abenduaren 27ko ECI/3857/2007 Aginduak, Haur Hezkuntzako irakasle lanetan aritzeko gaitzen duten unibertsitateko titulu ofizialak egiaztatzeko baldintzak ezartzen dituenak arautzen du titulu hau; era subsidiarioan, Unibertsitatearen Gobernu Kontseiluak, 2013ko martxoaren 12ko bileran onetsitako Gradu Amaierako Lanen arautegia aplikatzen da.

ECI/3857/2007 Aginduaren arabera, Haur Hezkuntzako Irakaslearen ikasketa-plan guztiak hiru modulutan egituratzen dira: lehena, oinarrizko prestakuntzaz arduratzen da, eduki sozio-psiko-pedagogikoak garatzeko; bigarrena, didaktikoa eta diziplinakoa da, eta diziplinen didaktika biltzen du; azkenik, Practicum daukagu, zeinean graduak ikasleek eskola praktiketan lortu behar dituzten gaitasunak deskribatzen baitira. Azken modulu honetan dago Gradu Amaierako Lana, irakaskuntza guztien bidez lortutako gaitasun guztiak islatu behar dituen. Azkenik, ECI/3857/2007 Aginduak ez duenez zehazten gradua lortzeko beharrezkoak diren 240 ECTSak nola banatu behar diren, unibertsitateek ahalmena daukate kreditu kopuru bat zehazteko, aukerako irakasgaiak ezarri, gehienetan.

Beraz, ECI/3857/2007 Agindua betez, beharrezkoa da ikasleak, Gradu Amaierako Lanean, erakutsi dezan gaitasunak dituela hiru moduluetan, hots, oinarrizko prestakuntzan, didaktikan eta diziplinan, eta Practicumean, horiek eskatzen baitira Haur Hezkuntzako Irakasle aritzeko gaitzen duten unibertsitateko titulu ofizial guztietan.

Lan honetan, oinarrizko prestakuntzako moduluak ikasgai artistikoek eta ikas komunitateek entzumena lantzeko aukera paregabea ematen dutela ikusi dut. Gainera, ikaskuntza dialogikoaren onurak frogatu egin ditugu eta horiek nire proiektuaren helburu gisa txertatzen saiatu naiz.

Didaktika eta diziplinako moduluak programazio didaktiko bat diseinatzeko behar diren nondik norakoak ezagutzen lagundu didate, baita haren irakasgai ezberdinen edukiak lantzen dituztenak diseinatzen ere, praktikan jartzeko aukerarekin bat. Gainera, ikasturte hauetan, edukien lanketa oso anitzak egin daitezkeela ikasi dut, helburu estetikoetatik harago joanda.

Halaber, Practicum moduluak bidea eman digu lan hau sortzeko eta diseinatzeko; ikasgela eta ikasle ezberdinen behaketarekin, ikasleen arretaz entzuteko gaitasun eza behatu ondoren. Modulu honek, ikasleengan entzumena eta dialogoa zeinen garrantzitsua diren erakutsi dit. Ez bakarrik arlo akademikoetarako, baizik eta haien

jarrerak edo portaerak zuzenak diren planteatzeko. Horrez gain, atal praktikoa nabarmentzen da Practicum modulua; izan ere, marko teorikoan azaldutakoari egiazkotasuna emateko, Practicum aldia egindako ikastetxe batean oinarritzen da proposamena, gero praktikan jartzeko helburuarekin.

Azkenik, aukerako modulua, hau da, musikaren hezkuntza modulua, agerian dago proiektu guztian. Schafer bezalako autoreak ezagututa errazagoa izan da lanaren planteamendua bideratzea. Bestetik, lanak, entzumenak hezkuntzan duen paper garrantzitsuaz kontzientziatua egotea ekarri du. Horregatik, hezkuntzan, musika arloan dagoen egoera ezagutzeak eta hori hobetzeko ahaleginak egiten dituzten autoreak aipatzeak kritiko mantentzea baimendu du proposamena diseinatzeko orduan.

Beste alde batetik, ECI/3857/2007 Aginduak ezartzen du, Gradia amaitzerako, ikasleek gaztelaniazko C1 maila eskuratuta behar dutela. Horregatik, hizkuntza gaitasun hau erakusteko, gaztelaraz idatziko da “Conclusiones y cuestiones abiertas” atala.

Laburpena

Gradu bukaerako lan hau entzutearen garrantzia azpimarratzean oinarritzen da, eta hura bultzatzen duen hezkuntza modelo bat ezagutzean. Ikas komunitateak sakonki ikusi eta ikaskuntza dialogikoaren ezaugarriak aztertuko dira: defendatzen diren balioak, filosofia oinarriak eta hauek lantzeko sortu diren jarduera arrakastatsuak, baita hezkuntza praktika honen aplikazioa posible egin duten hainbat teoria eta autore ere, hala nola, Vygotsky, Habermas eta Neil Mercer. Xede nagusiak entzuteko gaitasuna lortzea eta honen ezaugarriak menperatzeko abilezia lantzea dira, eta giro dialogikoan eta taldean ikasteko beharraz jabetzea, ikasleek gaitasun kognitiboak eta estruktura mentalak sakon eta zabal garatzeko. Helburu hauek atxikitzeke proposamenean, entzutearen zentzumena literalki lantzea, Lekunberriko Ibarberri eskolako jarduera arrakastatsuen analisi eta hobekuntza ideiak eta jarduera berri baten proposamena agertuko dira, beti ere entzutea defendatzen duen ikaskuntza dialogikoaren oinarri filosofikoak eta balioak errespetatuz eta landuz.

Hitz gakoak: entzutea, dialogoa, ikas komunitateak, ikaskuntza dialogikoa, jarduera arrakastatsuak.

Summary

This undergraduate degree project is based on highlighting the importance of listening, and learning about an educational model that supports this activity. Learning communities and the characteristics of dialogue-based learning will be analyzed: the values they defend, the philosophical premises alongside successful actions developed by them and different theories and authors that have made possible the application of this educational practice, such as Vygotsky, Habermas and Neil Mercer. The essential targets are to acquire the ability to actively listen and master the different attributes this skill offers us; and raise awareness of the need to learn in an interactive group context that allows students to develop their cognitive capacities and mental structures in a broad and deep way. The proposal will include exercises for the development of listening, an analysis and proposal for improvements to the successful performance carried out by Ibarberri school in Lekunberri, and a new task, all taking into account the values and philosophical bases that are endorsed by dialogue based learning.

Key words: listening, dialogue, learning communities, dialogue-based learning, successful performances.

Resumen

Este trabajo de fin de grado se basa en resaltar la importancia de escuchar, y en conocer un modelo educativo que apoye esta actividad. Se analizarán las comunidades de aprendizaje y las características del aprendizaje dialógico: los valores que defienden, las bases filosóficas junto a las actuaciones de éxito desarrolladas y diferentes teorías y autores que han hecho posible la aplicación de esta práctica educativa, como son Vygotsky, Habermas y Neil Mercer. Los objetivos principales son adquirir la capacidad de escuchar activamente y dominar las distintas características que nos ofrece este sentido; y concienciar de la necesidad de aprender en un contexto grupal y dialógico que permita a los alumnos desarrollar sus capacidades cognitivas y sus estructuras mentales de un modo amplio y profundo. En la propuesta para lograr estos objetivos aparecerán ejercicios para el desarrollo de la escucha, un análisis y propuesta de mejoras de las actuaciones de éxito de la escuela Ibarberri (Lekunberri), y un nuevo ejercicio, todo ello teniendo siempre en cuenta los valores y las bases filosóficas que defiende un aprendizaje basado en el diálogo.

Palabras clave: escuchar, diálogo, comunidades de aprendizaje, aprendizaje dialógico, actuaciones de éxito.

AURKIBIDEA

Sarrera

1. Marko teorikoa	1
1.1. Justifikazioa	1
1.2. Helburu orokorrak	2
1.3. Dialogoa hezkuntzan	3
1.4. Erreferentzia teorikoen autoreak	5
1.4.1. Vygotsky	5
1.4.2. Habermas	8
1.4.3. Neil Mercer	11
1.5. Hezkuntza modeloak	14
1.5.1. Modelo tradizionala	15
1.5.2. Modelo esanguratsua	16
1.5.3. Modelo dialogikoa	18
1.6. Ikas komunitateak	20
1.6.1. Oinarri filosofikoak	23
1.6.2. CREA	28
1.6.3. Komunikas	29
1.6.4. Jarduera arrakastatsuak	31
1.6.4.1. Literatur tertulia dialogikoak	31
1.6.4.2. Tutore irakurle	33
1.6.4.3. Liburutegi tutorizatuak	34
1.6.4.4. Talde elkarreragileak	35
1.6.4.5. Irakasleen tertuliak	37
2. Marko praktikoa	38
2.1. Justifikazioa	38
2.2. Metodologia	40
2.3. Proposamen didaktikoa	41
2.4. Lekunberriko Ibarberri Eskola Publikoko jarduera arrakastatsuen hobekuntza proposamenak	82
2.4.1. Literatur tertulia dialogikoak	82
2.4.2. Tutore irakurle	87
2.4.3. Korroa	89
2.5. Jarduera arrakastatsu berriaren proposamena	91
2.5.1. Ikasleak irakasle	92

Conclusiones y cuestiones abiertas

Bibliografia

Eranskinak

A. Eranskina I

B. Eranskina II

SARRERA

Gradu Bukaera Lan honetan entzuteak hezkuntzan duen garrantzia garatuko da. Gai hau jorratzea beharrezkoa iruditzen zait, entzutea gaur egungo informazio gizarte honetan ikaskuntza prozesuen oinarrian kokatzen delako. Askotan bigarren plano batean uzten da, garatzea beharrezkoa izango ez balitz bezala, eta estimulak bisualki jasotzera jotzen dugu.

Esan bezala, gaur egun informazioa oso eskura dago, eta horregatik, hezkuntzaren ardatza gizartearekin batera aldatuz doanez, edukiak barneratzen eduki horiek aurkitzera eta aplikatzen jakitera pasatu da garrantzia. Honen harira, entzutea da dialogoaren oinarria, dialogoak ikaskuntza dialogikoaren euskarria, eta ikas komunitateak ikaskuntza dialogikoaren bultzatzaile, gaur egungo gizartearekin bat datorren hezkuntza praktika dena. Hau jakinda, lan hau alderdi hauek guztiak ikustean zentratuko da, ikasleen heziketa esanguratsua egingo duen hezkuntza praktika bat ezagutzeko.

Lanak marko teorikoa eta praktikoa izango ditu, lehenengoa aipatu berri diren hezkuntza praktikak azaltzean oinarritzen dena, eta bigarrena entzumena lantzeko jardura desberdinak proposatzean.

Marko teorikoan, esan bezala, entzumena eta hura bultzatzen duten hezkuntza modeloa eta metodologia ikusiko dira. Alde batetik, hezkuntzan dagoen dialogoaren beharra ikusiko da, ikaskuntza dialogiko baten onurak aztertu eta teorizatu dituzten hainbat autoreen lanak aipatuz: Vygotsky, Habermas eta Neil Mercer. Hauek aukeratu dira batik bat ikaskuntza dialogikoaren funtzionamenduari oso ekarpen esanguratsuak egin dituzten autoreak izan direlako. Autore hauek pedagogiari eta hezkuntzari egin dizkieten ekarpenak ikusiko dira, eskolaren funtzionamendu ideal bat proposatuz, demokrazian, berdintasunean, talde lanean eta elkarriketan oinarritua. Horren harira, ikaskuntza dialogikora iritsi arte hezkuntzak izan dituen modelo desberdinak ikusiko dira, gizartearen egoera eta eskolaren ikuspegiak landuz.

Beste aldetik, ikas komunitateak sakonki aztertuko dira. Ikas komunitateak partaide diren eskola sare batek osatzen du. Hauetan ikaskuntza dialogikoa defendatzen da, eta ezaugarri garrantzitsuena eskolako ateen irekitzea kontsideratu daiteke, ikasle eta irakasleriaz gain, parte hartu nahi duen edonor sar baitaiteke eskolan. Horretarako

hainbat jarduera proposatzen dira gurasoek, bizilagunek edo herriko langileek erlazioa izan dezaten eskolarekin, ikasleen testuinguruari zentzua emateko helburuarekin. Entzutearen eta dialogoaren bultzatzaile aipagarri bat direla jakinda, ikas komunitateen jatorria eta aitzindariak ezagutuko dira, eta Espainia edo Nafarroa mailan hezkuntza praktika hau posible egiten duten taldeak, CREA (Community of Research on Excellence for All) eta Komunikas. Honekin batera, ikas komunitateen 7 oinarri filosofikoak agertuko dira, baita defendatzen dituen metodologia eta ikaskuntza motak ere; dialogoan, talde lanean eta ikasleen, irakasleen, bizilagunen, familien eta komunitatea osatzen duten pertsona guztien parte hartzean oinarrituak. Honen harira, proposatzen diren balore eta helburu guztiak lortzeko jorratzen diren jarduera arrakastatsu desberdinen ezaugarriak eta funtzionamendua aztertuko dira, dialogoaren bultzatzaile nagusia diren ariketak, hain zuzen.

Marko praktikoa proposamen didaktiko batean oinarrituko da eta, esan bezala, ikasleen entzuteko gaitasuna lantzean zentratuko da. Hori lortzeko, hiru zatitan banatuko da.

Marko honen lehenengo zatian proposamen didaktiko bat egingo da, Haur Hezkuntzako 1. mailatik Lehen Hezkuntzako azken mailara arte lantzeko pentsatuta. Ariketa sekuentzia hau entzuteko gaitasuna trebatzean eta hura ezagutu eta kontrolatzean ardaztuko da, oinarritzko gaitasunetatik abiatuz eta zailtasun eta eskakizun handiagoko ariketekin amaituz. Jarduera hauen bitartez entzumen estimulu edo soinu konkretu batean zentratzea, aktiboki entzutea edo gure inguruko pertsonen argumentu, ideia edo hitzak jaso eta ulertzea bezalako gaitasunak lortzea espero da, azken finean, ikasleak dialogoan oinarritzen den testuinguru batean moldatu behar badira, ezinbestekoa baita gaitasun honen erabilpena. Jakin beharra da entzumenak ez duela betazalik, eta soinu eta informazio guztia jasotzen duela. Horregatik, ikasleak gai izan behar dira hau kontrolatzeko eta nahieran erabiltzeko, entzuteak dialogo baimenduko dielako, dialogoak gainontzekoekin elkarrekintza, eta elkarrekintza honek ikaskuntza osatu bat, lortu nahi den gizartean parte hartzeko prestatuz.

Bigarren atalean Lekunberriko Ibarberri Eskola Publikoan jorratzen diren jarduera arrakastatsuak ezagutu, eta hauentzako hobekuntzak proposatuko dira. Ibarberri ikas komunitateen partaide den eskola publiko bat da, eta ondorioz, hezkuntza praktika

honek defendatzen dituen balore eta oinarri filosofikoak lantzen direla ziurtatzeko, jarduera arrakastatsu desberdinak jorratzen dira. Atal honetan, praktiketako esperientzian ikusi eta aztertutakoan oinarrituz, ariketa hauetan eman litezkeen hobekuntza proposamenak agertuko dira, jardueren funtzionamendua, dinamismoa eta giroa aproposenak izateko helburuarekin, eta ikasleek testuinguru dialogiko hoberena izan dezaten, elkarrekintzan oinarritutako lanketa bermatuz.

Hirugarren eta azkeneko atalean, jarduera arrakastatsu berri baten proposamena egingo da, ezarrita dauden ariketetan ematen diren zailtasunei aurre egiteko asmoz. Ariketak jarduera arrakastatsuen ildoak jarraitzen du, eta lortu nahi diren helburuak lortzeko modu praktiko eta eramangarri bat lortzea du xede. Horrela izanda, ariketa honetan ikaskuntza testuinguru bat proposatuko da, maila desberdinetan egokitze aukera eskainiz.

Lan osoa entzutearen inguruan aritzen dela jakinda, Gradu Bukaerako Lan hau musikako irakasgaiak kokatuko da, edozein alorretan lantzeko pentsatuta badago ere. Ikasleentzako ezinbestekoak diren hainbat alderdi eta eduki irakasgai honetan lantzen dira, entzutea barne, eta musika irakasgaiak aurre egin behar dio ordutegi murriztari ikasleen garapen zabal bat ziurtatzeko.

Laburbilduz lan honek entzuteak gaur egungo hezkuntzan duen garrantzia ikusaraztea du helburu, eta hura defendatzen duen hezkuntza praktika ezagutaraztea, egoera desberdinetan zabaldu eta aplikatu dadin, ikasleei merezi duten heziketa bat eskaintzeko asmoz.

1. MARKO TEORIKOA

1.1. Justifikazioa

Hainbat arrazoi izan dira lan hau sortzearen bultzatzaile.

Alde batetik gizartearen aldaketa dago. Gizarteak bilakaera asko izan ditu historian zehar, baita hura mugitzen duten euskarriek ere. Gaur egun, teknologia berriei esker, informazioaren gizartean bizi gara, behar den guztia oso eskura dagoelako. Aldaketa honen harira, gizarteak eta pertsonak dituzten ezaugarriek ere lehentasun aldaketa bat jasan dute, eta lehen edukiak barneratzeak zuen garrantzia, eduki horiek aurkitu eta erabiltzeari ematen zaio orain, informazioa eskura dagoelako, eta hura maneiatzeak du lehentasuna.

Aldaketa hauek ematen diren heinean, hezkuntza ere eboluzio horrekin bat etorri behar da, gizartetik at dagoen testuinguru batean ikasleak hezteak zentzua galtzen baitu. Hezkuntza eta gizartea eskutik ez badoaz, ikasleek ez diote zentzurik ikusten eskolari, ez baitute baliagarria kontsideratzen lantzen dutena, eta honek motibazio eza eta eskola porrota dakartza. Zoritxarrez, sarritan ikusten dira gizarteko testuingurutik kanpo dauden hezkuntza modeloak: “Tamalez, eskola hauskaitza izan da gizartearen aldaketa horren aurrean, eta informazio gizarteari ez dagozkion ikaskuntza ikuspegi horiek ikasle askoren egunerokotasunean presente jarraitzen dute”. (CREA, *Aprendizaje dialógico*, 3. or.).

Gaur egungo gizartean ezinbestekoak dira dialogoa eta pertsonen arteko elkarrekintza, azken finean gizakia izaki soziala delako, eta berdintasuna eta justizia bezalako balioetan oinarritu nahi den gizarte bat lortu nahi bada, ezinbestekoa da elkarri entzutea erabakiak hartzeko eta parte hartzeko. Horregatik, ikasleek eskolan entzutea eta dialogoa bezalako trebetasunak lantzen badituzte, konturatuko dira egunerokotasunean erabilgarriak direla jendearekin erlazionatzeko, eta zentzua ikusiko diote haien eguneroko lanari, gogoia eta motibazioa piztuz. Laburbilduz, gizartearen aldaketekin batera joan behar da hezkuntza, eta gaur egun dialogoa eta entzutea bultzatzen duten modeloak gizartearekin bat datozenak direnez, begiak ireki behar zaizkie testuinguru horretatik kanpo dauden hezkuntza egoerei.

Beste aldetik, entzutearen garrantzia goraipatzea funtsezkoa da, eta lan honen helburuetariko bat da. Gaur egungo gizartean lehentasuna ematen zaie estimulu bisualei, askotan informazioa jasotzeko bide bakarra bihurtzearen punturaino. Horregatik, ezinbestekoa da ikasleei baliabide desberdinak eskaintzea, eta aniztasuna eskaintzea haien trebetasunetan, mugak irekiz. Esan bezala, gaur egun asko ardazten gara irudietan, edonon aurki daitezkeelako, eta ez gara gai informazioa jasotzeko beste modu batzuk kontrolatzeko.

Entzumenak inguruan gertatzen diren ekintzen informazio handia eskaini dezake, baina beharrezkoa da lantzea eta garatzea, gai izateko informazio hori jasotzen eta interpretatzen. Hezkuntza ikasleei ahalik eta garapen eta heziketa osatu eta zabalena eskaintzeaz arduratu behar da, eta ezin da bide bakar bat erakustera mugatu, aniztasuna landu beharra du, ikasleek hautagai askoren artean erabakitzeak aukera izan dezaten edozein alorretan jarduterako orduan. Aukera asko eskainiz, ikasle horiek gai izango dira eremu desberdinetan maneiatzeko, eta entzumenak gizartean moldatzeko ezinbestekoak diren hainbat ate irekiko dizkie.

Laburki esanez, hezkuntzak entzumena bezalako tresnak eskaintzea ezinbestekoa da, ikasleek aukera eta gaitasun anitzak izan ditzaten gizartean parte hartzerako orduan eta berdintasun eta dialogo giroan hazi eta hezteko.

...Hau da, aniztasunari erantzuteko hezitzaileak erabiltzen dituen ekintza desberdinen bitartez: gela parte hartzea eta ikasleen arteko kooperazioa ziurtatzen dituen moduan antolatzea, hautatzeko aukera desberdinak eman, ikaskuntza testuinguru eta jarduera anitzak eskaini, material anitzak erabili, denbora eskaini behar duten ikasle konkretuei, eskatutako maila neurtu eta beste hainbat ezaugarri irakaslearen irudimenean sortzen direnak. (Duk, 2000, 3. or.).

Horrela izanda, lan hau interesgarria da gaur egungo gizartea kontuan hartuz eman beharko litekeen hezkuntza eredua ikusteko, eta entzuteak eskaintzen dituen aukera anitzak ezagutzeko.

1.2. Helburu orokorrak

Proposamen didaktiko honek hainbat atal ditu, desberdinak haien artean. Bata prozesu edo sekuentzia bat jarraitzean oinarritzen da, bestea proposatutako helburuak lortzeko ariketen

hobekuntzen proposamenean. Haien artean desberdinak diren heinean, helburuak ere desberdinak dira. Atal bakoitzak helburu espezifikoak baditu ere, proposamen didaktiko osoan zehar momentu oro lortu nahi diren helburu orokor batzuk daude, ariketa guztietan lortu nahi direnak. Helburu horiek entzumenarekin eta hura defendatzen duen hezkuntza sistemarekin erlazionatuak daude:

1. H.O.: Entzuteko gaitasuna garatzea.
2. H.O.: Entzumenaren ezaugarriak menperatzeko ahalmena lantzea.
3. H.O.: Argudioak eta azalpenak ematen ikastea.
4. H.O.: Talde lana sustatzea.
5. H.O.: Dialogoa ulertu, ezagutu eta aplikatzea.
6. H.O.: Berdintasuna eta zentzu kritiko oinarri dialogikoak barneratzea.
7. H.O.: Eskola komunitate bihurtzen laguntzea.

1.3. Dialogoa hezkuntzan

Dialogoa, definizioz, bi pertsona edo gehiagoren arteko hizketa da, haien afektuak edo ideiak partekatuz, baita adostasuna bilatzea helburu duen eztabaida bat ere (Real Academia Española, 2019). Asko dira historian zehar hezkuntza ideal bat lortzeko xedearekin hezkuntza aztertu eta hobetzeko bideak proposatu dituzten pertsonak, eta gaur egun, edozein hezkuntza sisteman gailentzen den kontzeptua dialogoa da. Horren harira, dialogoaren barnean, ezinbestekoak diren bi kontzeptu nagusitzen dira: hitz egitea, ideiak, iritziak edo pentsamenduak esanez, eta entzutea. Entzutea ezinbestekoa da dialogo bat eman dadin, eta hori garbi uzten du Pérez-Estévez-ek (2001, 10. or.):

...Hortaz, dialogoan ahots eta iritzi anitz asko agertu behar dira, baita pertsona askok hitz egitea. Baina pertsona eta ahots aniztasun horiek ez dira independenteak eta autonomoak dialogoan, dialogoa pertsona askok hitz egin eta elkarri entzuten diren topagune bat baita. Entzutea dialogoan parte hartzen duten pertsona guztiek hartu beharreko jarrera bat da, ematen diren ahots eta iritzi horiek guztiak topo egiteko aukera ez duten ahots paraleloak izatea saihesteko. Dialogoa elkarketa bat da ez pertsona askok hitz egiten dutelako, gainontzekoak entzuten dituzten pertsona asko daudelako baizik. Entzutea ez ematekotan, dialogoa pertsona eta ahots askoren arteko

monologo paralelo bat bihurtuko litzateke, haien artean topo egiteko aukerarik gabekoa. Entzutearen jarrera da, ahotsa eta hitz egitea baino, dialogoaren atalik esanguratsuena. Entzutearen ahalmena, besteeikiko irekitzea esan nahi duena, pertsona bat egia absolutuaren jabe ez dela konturatzean eskuratzen da, eta gainontzekoek egia horren zati bat eman diezaioketela ulertzen duenean, bertatik ikasteko aukera izanda. Hitza edukitzea gainontzeko hiztunak entzuteko jarrera izan gabe, monologo bat da oinarrian, eta soilik nire hitzak nire gainontzekoak entzuteko jarrera eta gogoarekin batera baimentzen du dialogoaren eraikitzea.

Pérez-Estévez-ek bere lanean Platón-ek sortzen zituen dialogo- inguruan hitz egiten du. Horrela izanda, ikus daiteke antzinako filosofo greziarren garaian ere dialogoaren garrantziaz jabetu zirela, eta filosofo ezberdinen arteko dialogoak ezagutza sortzea errazten zuela ulertzeko gai ziren, bakoitzak bere aldetik eraiki beharrean. Gaur egun, jarraian aipatuko diren hainbat autoreei esker, dialogoa hezkuntzan txertatzea erabaki da, metodologia, hezkuntza praktika eta jarduera desberdinen bidez.

Dialogoak ikaskuntza esanguratsu egiten du, eta hezkuntza indibidualista baten aurka doa. Dialogoari esker, bakoitzak berea propioa izan beharrean, taldean eraikitzen da egia eta ikaskuntza komun bat, eta horrek talde lana bultzatzen du, lehiakortasuna murriztu eta ikasle guztiak eskolaren parte sentiarazi, taldearen barne. Horrek motibazioan laguntzen du, eta eskola porrota eta ikasketak bertan behera uztea murriztu, orain arte bakarrik ekin behar izan duten eta gai izan ez diren horiek laguntza dutelako, ez daude bakarrik, eta esan behar dutena entzuteko norbait aurkitzen dute. Pérez-Estévez-ek dioen bezala, entzuteak egiten du dialogoa esanguratsu, inongo helbururik gabe denok hizketan hasiz gero, ikaskuntza indibiduala sortzen delako, bakoitza bere egiarekin, bere bidearekin eta bere monologoarekin, berez dauzkan jakintzak aberasteko inongo aukerarik gabe.

Dialogoak aukera ematen digu gure jakintzak, iritziak eta ideiak partekatzeko, zuzentzeko eta aberasteko, talde lana sustatzeko, lehiakortasuna saihesteko eta oinarrian, hezkuntza hobetzeko eta esanguratsua egiteko, horregatik, ezinbestekoa da dialogoa bultzatzen duen hezkuntza eredua eta metodologiak aplikatzea.

1.4. Erreferentzia teorikoen autoreak

1.4.1. Vygotsky

Esan bezala, autore askoren ekarpenak beharrezkoak izan dira gaur egun dagoen hezkuntza eredura iristeko. Datu bilketak, teoriak edo analisiak gaur egungo eskoletan aplikatzen diren metodologiek eta jarduerak duten baliagarritasunera iristeko bidea luzea izan da. Dialogoa oinarri duen hezkuntza modeloaren funtzionaltasuna ezagutu duten autoreen inguruan hitz egiten bada, Vygotsky aipatu beharra dago.

Vygotsky (1896-1934) psikologo sobietar bat izan zen, eta bere pentsamenduaren eta hizkuntzaren arteko erlazioaren azterketak eta teoria soziokulturalaren ekarpenek psikologia pedagogikoan eragin handia izan duen autore bat izatera eraman dute (Ruiza, Fernández eta Tamaro, 2004).

Esan bezala, Vygotsky-ren lan esanguratsuenetariko bat *“Pensamiento y lenguaje”* liburua da. Liburu horretan, Vygotsky-k pentsamenduaren eta hizkuntzaren garapenak aztertzen ditu, eta bien arteko elkarrekintzari erreparatzen die. Hizkuntzaren inguruan, Vygotsky-k hurrengoak aipatzen du:

...hizkuntzak bateratzaile funtzioa betetzen du funtzio komunikatiboen eta gure testuinguruaren errepresentazioen artean. Aipatutako autorearentzat, hizkuntzak garapen espezifiko bat dauka komunikazio prelinguistikoan, ez dena zertan garapen kognitiboan oinarritu, bere testuinguruarekin duen erlazioan baizik. Hemendik abiatuz esan daiteke hizkuntza banakoaren eta haren testuinguruaren arteko erlazioaren bidez barneratzen dela, biologikoki komunikazio berbala sortzeko beharrezkoak diren estrukturak jada barneratuak dituelako. (Vygotsky-k, Zegarra eta García-k aipatua, 2010, 7-8. or.).

Hizkuntza sortzeko beharrezko estrukturak barneratuak dauden heinean, testuingurua da komunikazio funtzioak baldintzatzen dituen elementu garrantzitsuena, eta horrekin batera, testuingurua osatzen duten pertsonak. Horren harira, ingurua osatzen duten pertsonen (hasieran, normalean familia, baina garaiz sartzen da eskolaren efektua) erlazio zuzena dute

banakoaren hizkuntzaren garapenean, eta haien errealitatea ikusteko eta transmititzeko modua jasoko du, bere kode propio bilakatuz.

Horrela izanda, Zegarra eta García-ren lanean aipatzen den moduan, Vygotsky-k garrantzia handia ematen zion banakoaren garapenean familiek eta aurrerago eskolakideek nahiz irakasleek duten eraginari:

...Zentzu horretan, haurrak barneratzen duena testuinguru sozialean aldeztu aurretik egindakoa da. Modu honetan, eraikuntza kulturalak belaunaldi bakoitzaren trebetasunak bideratzen ditu, eta horrekin batera, banakoaren garapena, tresna kulturalak erabiltzen abilezia handiagoa duten pertsonen eraginpean dago, hasiera batean gurasoak direnak, eta aurrerago, irakasleak edo ikaskideak. (Vygotsky-k, Zegarra eta García-k aipatua, 2010, 8. or.).

Horrela izanda, hizkuntzaren hasierako fasea guztiz soziala kontsideratzen du Vygotsky-k, testuinguruarekin izandako erlazioaren produktu. Aurrerago, banakoaren funtzioak desberdintzen hasiko dira, hizkuntza bitan banatuz: egozentrikoa eta komunikatiboa edo soziala. Soziala haurrak jarrera sozialak barneratzen dituen ematen da, eta egozentrikoa, berriz, banakoak bere buruarekin hitz egitera bideratzen du. Funtsean, hiru fase bereizten ditu, ordenean: hizkuntza soziala, egozentrikoa eta, bigarren honetatik abiatuz, hizkuntza barneratua, banako batek bere buruarekin hitz egiteko gaitasuna lantzen duenean.

Pentsamenduaren inguruan, autore honek bide beretik doan ideia bat proposatzen du, eta pentsamendua eraikuntza sozial bat bezala kokatzen du, testuinguruarekin dagoen erlazioaren bidez lortzen ahal dena. Fase honetatik, pentsamendu egozentrikoa lortuko da, eta bertatik, barnekoa: “Etaparen egozentrikoa trantsizio fase bat da izaki bizidunen eboluzioan, hizkuntza sozialetik barneko hizkuntzara doana. Hemen haurren operazio mentalen xedea munduaren ezagutzak kontaktuaren, zentzumenen edo kanpoko estimuluen bidez transmititzea da”. (Vygotsky-k, Zegarra eta García-k aipatua, 2010, 9. or.). Horrela, pentsamendu egozentrikoaren fasea izango da hizkuntzaren sorkuntza baldintzatuko dituen: barnekoa, banakoak bere burua ulertzeko eta harekin komunikatzeko gaitasuna, eta soziala, munduari manifestazioa egingo dion pertsona horren errepresentazioa.

Hala ere aipagarriena Vygotsky-k haien artean sortutako erlazioa edo elkarreragina da. Pentsamendua eta hizkuntza haurren prozesu ebolutibo batean garatzen dira, baina ez dira zertan batera garatu, prozesu independenteak baitira bata bestearekiko. Bi ezaugarri

nagusitzen ditu Vygotsky-k pentsamenduaren eta hizkuntzaren arteko erlazioan: alde batetik, gizakiak berez barneratuak ditu hizkuntza eta pentsamendua garatzea posible egiten duten estruktura batzuk, baina beste aldetik, estruktura horiek aktibatzeke ezinbestekoa da inguruarekin sortzen den erlazioa, beste gizaki batzuen bitartez. Estruktura horiek beste banako batzuen elkarrekintzaren bitartez aktibatzen doazen heinean, hizkuntza eta pentsamendua eskutik joaten hasten dira, azken finean, pentsamendua hizkuntzaren bitartez transmititzen delako. Vygotsky-k izugarrizko garrantzia ematen dio hizkuntzari, hau oinarrizko tresna bat bezala ikusten duelako, hasteko, gainontzekoekin komunikatu gaitzkeela jakinda, izaki sozialak garela jabetzeko, jarraitzeko, pentsamenduak azaleratzea baimentzen duelako, eta amaitzeko, hizkuntzaren bitartez banakoa mundua ezagutuz doalako, espazioan eta denboran eskema mentalak eginez. (Zegarra eta García-k aipatua, 2010, 10. or.).

Vygotsky-k, gizakia izaki soziala den heinean, hizkuntza beharrezkoa ikusten du pentsamendua eta munduaren jabetzea eman daitezen. Hizkuntza tresna bat da pertsonen artean bakoitzak dituen munduaren ikuspegia, edukiak, ideiak edo kontzeptuak transmititzeko, eta hauen transmisioa eskema mental sinpleagoak dituztenentzat beharrezkoak dira, munduaren perspektiba handitzeko, eduki gehiago barneratzeko eta, funtsean, ikaskuntza prozesua garatzeko. Erlazio hau ikusita, hezkuntzan ezinbestekoa da hizkuntzari eta hitz egiteari bultzada ematea, pertsonen arteko elkarrekintzan ematen delako ikaskuntza prozesua. Ikasteko jardura baten aurrean pertsona desberdinen jakintzak osagarriak dira, eta ikaskideek dituzten eskema mentalak osatzeko edonoren edukien edo ideien partekatzea lagungarria da. Egia da banako batek bere kabuz ikasteko momentuak beharrezkoak direla, baina dialogoaren bitartez banako batek bere eskema mentalak aberasteko, mugak gaitzitzeko edo ikuspegi desberdinak ezagutu eta barneratzeko aukera gehiago ditu, eta hortaz, banako horren garapena osatuagoa izateko.

Laburbilduz, hizkuntza eta hitz egitearen bitartez, pentsamendua garatzen da, eta banako batek bere buruarekin eta munduarekin elkarrekintzan ikasteko gaitasuna badu ere, izaki sozialak gara, eta pertsona askoren arteko elkarrekintza egoera batean, ikasketa

esanguratsuagoa bilakatzen da. Haurra arazo baten aurrean dagoenean, mundua ulertzeko gainontzekoengandik jasotako informazioa erabiltzen du, eta horretarako, kanpotik jasotako estimulu eta jakintza horiek erabiltzen ditu erantzuteko. Horregatik, beharrezkoak dira dialogoa eta talde lana hezkuntzan, haurrak informazio iturri desberdinak izan ditzan.

1.4.2. Habermas

Aipagarria den beste autore bat Jürgen Habermas (1929) filosofo eta politiko alemaniarra da. Berez, Habermas-ek ez zuen pedagogiara edo hezkuntzara bideratutako ikerketa bat egin, baina bere ekintza komunikatiboaren eta demokrazia deliberatiboaren teoriek zuzenean eragina eduki dute dialogoa bultzatzen duten hezkuntza ereduen aplikazioaren gainean.

Ekintza komunikatiboaren teorian, Habermas-ek gizakia izaki sozial bezala kokatzen du, momentu oro beste pertsona batzuekin komunikatzea bilatzen duelako. Teoria honetan, 3 mundu bereizten dira: objektiboa, egiaren eta zientziaren mundua, soziala, pertsonen arteko elkarrekintzan oinarritzen dena, eta subjektiboa, banakoak bere buruarekin sortzen duena. Aldi berean, hiru mundu hauek baldintzatzen dituzten hiru kontzeptu proposatzen ditu: bizitzaren mundua, sistema eta ekintza komunikatiboa. Bizitzaren munduak eguneroko esperientziak, errutinak, gertatutakoak eta ekintzak biltzen ditu, adibidez, ezagun bat agurtzea. Sistema mundu honetan oinarritua dagoela esan daiteke, baina ikuspegi orokorrago batetik interpretatzen dira. Hemen kokatzen dira, adibidez, ekonomia, edo familiaren kontzeptua. Habermas-ek hemen kokatzen du gizartearen arazoa, banakoa ikusle bat kontsideratzen duelako alor horietan, izan beharko litzatekeen partaide izan beharrean. Azkenik, ekintza komunikatiboa dago, funtsean, bi pertsona edo gehiagoren arteko komunikatzeko gaitasuna dena. (Vargas-Mendoza, 2016, 13. or.).

Ekintza komunikatibo hori bizitzaren munduan ematen da, azken finean, horren bitartez banako batek bere iritziak edo esperientziak transmititzen dizkiolako beste bati. Horrela izanda, ekintza komunikatiboa guztiaren oinarrian kokatzen da, bi banakoren edo gehiagoren arteko elkarrekintza edo komunikazio horretan erlazio interpertsonala sortuko delako, eta munduaren bizitzan eta sisteman eragin zuzena izango du sortzen diren erlazioek ekintza batzuetan eratorriko direlako.

Horren harira, mundu soziala, subjektiboa eta objektiboa baldintzatuak geratuko dira, ekintza komunikatibo horretatik abiatuz. Gizakiak komunikazio hori baliatu behar duela dio Habermas-ek, mundu sozial eta sistemaren partaide bihurtzera hurbilduz, eta bere eskubideak defendatzeko gai izanez. Gainera, arrazionaltasuna bilatzea proposatzen du, positibismoa eta bizitza ideala atzean uzteko, eta errealitatearen ikuspegia edukiz, hartan parte hartu eta hobetzen saiatzeko. Bilatzen den gizaki librearen ikuspegi horrek erlazio zuzena du hezkuntzan.

...Habermas-en proiektu osoa komunikazioari azalpen bat ematen oinarritzen da. [...]. Oinarritzko gai bat da, ekintza komunikatiboaren bitartez ordena soziala azaltzen saiatzen delako (soziologiaren arazoaren nukleoa), eta komunikazioaren azterketak arrazionaltasunaren kontzeptua berrikusteko argumentuak eskaintzen dituelako, objektibismoa eta instrumentalismoaren planteamendu positibistak gaindituz. Positibismo hau gainditzea beharrezkoa da, gizakien bizitzan egiaren kontzeptua menpeko izatetik kanpo kokatzen delako. Antzinako hezitzaileen izkribuak aintzat hartzen baditugu, “bizitza ideal” eta “ni” indartsu eta autonomo hori, gizaki libre hori, hezkuntzaren helburu nagusietako batean oinarritzen da, baita banako horren (gizakia den heinean) parte hartze sozialean ere. (García, 1993, 130. or.).

Hau ikusita, Habermas-ek gizartean oinarritutako teorien inguruan hitz egiten du, eta gizartearen arazoa sisteman kokatzen du. Horri erantzuna eta irtenbidea emateko, ekintza komunikatiboan zentratzen da, gizakien arteko elkarrekintza nolakoa den ikusita, bizitzaren mundua eta hortaz, gizarte osoa aldatu daitezkeelako. Honen harira, eskolan berdina gertatzen da: ekintza komunikatiboa nolakoa den ikusita, ikaskuntza, balio edo jakintza desberdinak emango dira, eta hortik abiatuta, ikuspegi eta zentzu edo iritzi kritiko desberdina duten pertsonak heziko dira, gizartean parte hartu eta esku-hartze garrantzitsua izan dezaketenak. Hori bai, garbi dago, komunikazioa oinarritzkoa dela, banako batek bere kabuz ezin duelako aldaketarako pausua eman, ez baititu bere mundu subjektibotik ateratzeko baliabideak, eta hortaz, ez da gai ikusle den sistema hori arrazionalki ikusteko eta bere parte hartzea aldatzeko.

Habermas-ek gizartean eta demokraziaren funtzionamenduan arazo bat ikusten zuen.

...Estatu demokratikoek parte hartze publikoaren zailtasunak ulertzen dituzten hiritarrak aurre suposatzen dituzte, eta horretaz gain, Estatuak gunee publikoa eztabaidarako eta erabakiak hartzeko eszenatoki legalizat jotzen du, parte hartzaileen kalterako. Zailtasun horien frogak dira bizitzaren mundua posible egiten duten sistema sozial anitzak, hala nola: ekonomikoa, politikoa, kulturala, erlijiozkoa, sinbolikoa edo linguistikoa, hiritarrak harrapatuak dauden horiek. (Domínguez, 2013, 303. or.).

Arazo honen aurrean, sistema horiek osatzen duten “kaiolatik” irteteko, ekintza komunikatiboa bultzatzen du, Habermas-ek proposatzen duen demokrazia deliberatiboaren teoriarin oinarrituta.

...Demokrazia deliberatiboa, diskurtso arrazional bezala, tresna diskurtsibo eta analitikoak eskaintzen dituen hautabide goresgarri bat da. Tresna horiek Estatuak guztion inklusioa bermatzeko jarraitu behar dituen arauak ulertzeko balio dute, hala nola, eskubide subjektibo batzuk eskaintzea, hiritarren parte hartzea erraztu dadin. (Domínguez, 2013, 302. or.).

Teoria honen bidez, Habermas-ek demokrazia forma berri baten beharraren aurrean, hiritar guztien partaidetza bultzatzen du, giro diskurtsibo eta dialogiko batean. Autoreak demokrazia baten ezaugarri esanguratsuena hiritar guztien parte hartzea kontsideratzen du, denak maila berdinean eta, hortaz, eskubide eta aukera berdinekin. Habermas-ek hiritar guztiek bizitza politikoan parte hartzearen konpromisoa hartu behar dutela defendatzen du, eta horren aurrean, bai Estatuak bai partidu politiko demokratikoek erraztasunak eta baliabideak eman behar dizkiete hiritarrei haien iritzia eta nahiak adierazteko eta entzunak izateko. Teoria honen oinarria hiritar guztiak berdina gaitza da, funtsean, gizarte demokratiko baten oinarria dena.

Hau ikusita, galdera bat sortu daiteke: zer zerikusi dauka Habermas-en teoria sozial honek hezkuntzarekin? Erantzuna badago. Teoria honek zuzeneko eragina du hezkuntzan, eskolen funtzionamendua eredu horretan oinarritzen delako, edo oinarritu beharko litzatekeelako. Orain arte, eskola gizartearen isla kontsideratu da, baina gaur egun, hezkuntzaren hobetzearen bidean, eskolak baliabide bat izan behar da lortu nahi dugun gizartera iristeko. Horrela izanda, funtsean, eskola baten funtzionamendua demokrazia batean oinarritu behar da, irakaslearen paper autoritarioa atzean utzita, eta ikasle guztien berdintasuna bultzatuz.

Dialogoan oinarritzen den hezkuntza sistema batek ikasle guztien parte hartzea bermatu behar du, eta hori posible izateko, guztien parte hartzean lagunduko duten jarduerak eta metodologiak proposatu behar dira. Guztiek dute eskolako erabakietan parte hartzeko eskubidea, baita haien iritziak entzunak izateko ere. Horrela aurrerago politikan eta gizartearen hobekuntzan parte hartuko duten ikasleak heziko dira, eskolan demokrazia bat bizitu ondoren, gai izango direlako honen funtzionamendua ulertzeko. Habermas-en teorien eta pedagogiaren arteko erlazio hau García-k (1993) aztertzen du, *Acción pedagógica y acción comunicativa. Reflexiones a partir de textos de Jurgen Habermas* artikuluan (García, 1993).

Laburbilduz, eskola batek demokrazia gizarte batek bezala funtzionatu behar du, eskolaren partaide guztiek eskubide berdinak dituzten moduan, iritzi eta nahi guztiak emateko aukera eskainiz eta gizartea hobetzeko prest dauden hiritarrak heziz.

1.4.3. Neil Mercer

Dialogoan oinarritzen den hezkuntza sisteman eragina izan duten aipatutako autoreekin bukatzeko, Neil Mercer aipatuko da. Neil Mercer (1946) Cambridge unibertsitateko hezkuntza irakaslea da, eta bere ikasketa guztiak elkarrizketak edo diskurtsoak hezkuntzan duen eraginari eskaini dizkio. Irakasle honek diskurtsoa aztertzearen zergatia garbi justifikatzen du.

...Diskurtsoa irakaskuntza eta ikaskuntzaren ikasketa psikologikoaren bihotzean dagoela kontsideratzen dut, ez bakarrik hizkuntza ikaslearen eta irakaslearen arteko komunikazio bide nagusia delako, baizik eta beste arrazoi fin batzuegatik ere. Arrazoi horietako bat hizkuntza ezinbesteko bitarteko bat dela da, guk geure buruari gure pentsamendu propioak errepresentatu ahal izateko. Vygotsky-k (1978) hizkuntza *instrumentu psikologiko* bezala deskribatu zuen, esperientziak ulertzeko erabiltzen dena. Bigarren arrazoiak hizkuntza gure *instrumentu kultural* nagusia dela da, esperientzia horiek partekatzeko eta modu kolektiboan ulertzeko erabiltzen dugun hura. Gizarte bateko hurrengo belaunaldiak haien oinordekoen esperientzietatik onurak ateratzeko modu nagusia ahozko hizkuntzaren eta hizkuntza idatziaren bitartez da, eta hizkuntzaren bitartez belaunaldi berri horiek partekatu, eztabaidatu, irtenbidea bilatu eta findu egiten dute haien esperientzia propio hori. Beraz, diskurtsoa

ez da soilik pentsamenduaren errepresentazioa hizkuntzan, gizartean pentsatzeko modu bat baizik. (Neil Mercer, Coll eta Edwards-ek aipatua, 2006, 10. or.).

Mercer-ek diskurtsoa, elkarriketa, dialogoa eta edozein motatako hitz egite mota aztertuta, garbi utzi zuen hezkuntzan ezinbestekoak direla, eta orain arteko hezkuntza ereduek islatu duten gela isilek eta irakaslearen monologo hutsek ez dutela tokirik hezkuntza eredu eraginkor batean, azken finean, ezagutza denon arteko elkarreraginaren bitartez sortzen delako.

Cambridg-eko irakasleak orain arte hezkuntza ezagutza solidoen igortzean zentratu dela aitortzen du, eta pentsamendu trebetasunak deritzenak bigarren planoan geratu izan direla, irakaslea eta ikasleak oharkabetzen dituenaren usteetan. Neil Mercer-ek garbi uzten du hori dikotomia faltsu bat dela eta, Vygotsky-k dioen bezala, ikasleek inguruan dituzten pertsonen jakintza eta esanak xurgatu eta praktikan jartzen dituztela baieztatzen du. Horren harira, ongi eraikitako elkarriketek emaitza akademikoetan eragin handia dutela argudiatzen du Mercer-ek, baita etxean ongi argudiatutako dialogoetan parte hartzen duten ikasleek erraztasunak dituztela ahozkitasunean ere. (Neil Mercer, Torres-ek aipatua, 2018).

Azkenik, aipatutako horrekin lotuta, etxeko hizkuntzaren erabileraren garrantzia azpimarratzen du Mercer-ek. Eskolara iritsi baino lehen ikasleek lortzen duten hizkuntza maila etxean jaso duten horretan oinarritzen da, eta asko aldatzen da familia batetik bestera. Ikasle askok ez dute kalitatezko hizkuntza transmisioa jaso, ez dute dialogo edo argudio on bat inoiz entzun, eta horrek haien adierazpen gaitasunen oinarriari kalte egiten dio. Normalean, egoera horiek desabantaila ekonomikoak dituzten familiekin lotuta doaz, eta ikasle asko txanda errespetatzeko gai diren bitartean, beste batzuk beldur izango dira hitz egiteko momentuan. Ikasle hauen bigarren aukera eta itxaropen handiena eskola da, haien ahozkitasuna lantzeko eta lortzeko bide bakarra. Horregatik, ezinbestekoa da eskolak eta irakasleek ikasleak ez gutxiestea, ikasle horiek gai direlako, baina ez dituzte gaitasun horiek garatu eta eredu aproposak jaso, ezta beharrezkoak den estimulazioa ere.

Esan bezala, hitz egitea beti hanka-sartzearekin lotuta egon da, ikasleek beste irakasgai batzuetatik arreta galtzeko tresna bat. Horrek orain arteko ikuspegi okerra azaleratzen du, azken finean, irakurtzen edo idazten bezala, hitz egiten eta entzuten ere ikastea beharrezkoa baita, eta hauek ikasi eta ebaluatzeko jarduerak hezkuntzan txertatzekotan, komunikatzen gai

izateko aukera gehiago izango dituzte, eta gizartean eta honen hobetzeko bidean parte hartzeko baliabide hobeak barneratuko dituzte.

Hala ere, Mercer-ek garbi adierazten du dialogoa txertatzearen pausua ezin dela egun batetik bestera eman. Askotan, ikasleak taldeka jartzen dira lanean, eta haiengandik espero dena garbi ez dutenez, elkarriketa mailakatu bat sortzen da, bere buruarekiko konfiantza dutenek hitza hartuz, eta dialogorako gaitasuna ez dutenak bigarren planoan geldituz. Hau saihesteko, ezinbestekoa da irakasleak pausuak eta ereduak oso garbi finkatzea eta ezartzea: nola galdetu, argudiatu edo arrazoitu, ideia desberdinak eztabaidatu; etab. Hauek gabe, ikasleek ez dute progresiorik, eta ordura arte ikasitakoak aplikatuko dituzte, askorentzako frustragarria izan daitekeena, ez etxean ez eskolan ez dituztelako elkarriketan aritzeko baliabideak jaso.

Hau saihesteko, dialogo bat sortzeko tresnak eta pausuak eskaintzeaz gain, irakaslea botere mailaketa eta baldintza desberdintasunak deuseztatzeaz ziurtatu behar da. Horretarako taldeetan arau jakin batzuk ezarri daitezke, galderak egitea eta ideia guztiak kontuan hartzea hobetsiz, adibidez. Horrela haiengan konfiantza dutenek entzuteko gaitasuna landuko dute, eta bigarren planoan egoten ziren horiek haien ideiak balekoak direla eta haien hitzak entzunak direla ikustean, konfiantza eta elkarriketa estrategiak landuko dituzte. Honek, klaseko edukiak lantzeko moduak errazteaz gain, gizartean aritzeko baliabideak eskainiko dizkie ikasleei, haien arteko eztabaidak konpontzeko gaitasunak emanez edo haien ikuspuntua eta iritzia defendatzeko aukera lortuz. (Neil Mercer, Torres-ek aipatua, 2018).

Esan bezala, hezkuntza hobetzeko bideak aztertu dituzten autore asko egon arren, aipatutako hiruek ezinbesteko ekarpenak egin dituzte. Pentsamendua osatzeko moduek, demokrazian funtzionatzeko joerek edo hitz egitearen garrantziak; gaur egun edozein hezkuntza praktikan agertu behar diren ezinbesteko ezaugarriak azaleratu dituzte. Horietan oinarritzen den eskola baten emaitzek hobekuntza nabaria erakutsiko dutela egia bihurtu da jada, zientifikoki frogatua. Froga horietako bat, adibidez, *Reasoning as a scientist: Ways of helping children to use language to learn science* da (Mercer, Dawes, Wegerif eta Sams, 2004). Bertan hizkuntza matematika edo zientzia lantzeko tresna bezala erabili beharrean, ezinbesteko faktoretzat jotzen da, eta honen erabilera eta irakaskuntza egokia ematen direnean agertzen diren emaitzen hobekuntzen azterketa egiten da, datuak eskainiz. Ikasketa hau 200 bat haurrekin egin zen, bederatzi eta hamar urte bitartekoak, eta ardatza taldean arrazoitze gaitasunari

eskaini zitzaion. Analisi honen bitartez, hizkuntza zientziaren alorrean ezinbestekoa dela egiaztatu zen kausa-efektuak arrazoitzeke, behaketak argudiatzeko edo ezinbestekoak diren beste egoeratarako.

Vygotsky, Habermas eta Mercer gai desberdinen inguruan aritu badira ere, esan bezala, hezkuntzaren alorrean ekarpenak egin dituzte hirurek, eta bat datoz honako ideiarekin: Dialogoa ezinbestekoa da ikaskuntza eman dadin. Ezinbestekoa da pentsamenduaren estrukturak osatzeko eta edukiak barneratzeko, munduaren ikuspegia gainontzekoengandik jasotzen dugulako. Demokrazia baten funtzionamenduan botere mailaketa eman ez dadin eta denen hitzak eta iritziak berdin balio dezan, ezinbestekoa da parte hartzea bultzatzea eta gizartean esku-hartuko duten pertsonak hezteak. Ezinbestekoa da hura lantzea eta ikastea, edukiak barneratzeko orduan bidea errazten duelako, eta ikaskuntzaren edozein unetan hitz egitea ematen delako. Laburbilduz, dialogoa ezinbestekoa da hezkuntza eredu ideal batean, motibazioa bultzatzen laguntzen duelako, talde lana sustatzen duelako eta ikasleak komunitate baten partaide sentiarazten dituelako, eta funtsean, ikasteko beharrezkoa delako.

1.5. Hezkuntza modeloak

Historian zehar hezkuntza modelo desberdin asko egon dira erabilpenean, eta eragin desberdinengatik hauek aldatuz joan dira. Arrazoi horien artean garrantzitsuena gizartearen egoera eta honek eskolan duen eragina kontsideratu daiteke. Hala ere, askotan, gizartea aldatu arren, eskolan lantzen diren praktikak mantendu egiten dira, eta koherentzia falta horren aurrean ikaskuntza prozesuak indarra galtzen du, gizartearekin bat ez doan eskolak ez duelako zentzurik, balioa galtzen du eta ikasleek, zentzu ezaren aurrean, motibazioa galtzen dute.

...Historian zehar ikasteko bide egokien ikuskera aldatuz joan da, beti sortzen eta ezartzen den testuinguru sozialarekin lotuta. Industria gizartetik informazio gizartera pasatzean eratorritako aldaketek, informazio iturri berrietara jotzeko sarbide azkar eta ekonomiko aukera berriekin, pertsonen ikasteko testuinguruak eraldatu zituzten, baita instituzioetan eta beste gizarte esparru batzuetan eragin ere. Tamalez, eskola hauskaitz izan da aldaketa honen aurrean, eta informazio gizarteko beharrei egokitzen

ez diren ikasketa ikusmoldeak presente egoten jarraitzen dute ikasle askoren egunerokotasunean. (CREA, *Aprendizaje Dialógico*, 3. or.).

Horrela izanda, eskola eta gizartea eskutik joan behar dira, ez baitute zentzurik bata bestea gabe, finean, eskolaren ideia lortu nahi den gizartea osatzeko pertsonak hezteko delako, eta gizartearen egoerak zentzua ematen diolako eskolako funtzionamenduari. Gaur egun, bizi garen informazio gizartean ez da beharrezkoa ikasleek eduki asko barneratzea, eduki horiek eskuragai ditugulako gehiengoak nonahi, nolanahi eta noiznahi. Garrantzitsuena ikasleek informazio hori eskuratzeko, erabiltzeko, aldatzeko eta transmititzeko gai izatea da. Horregatik, gizartean parte hartuko duten pertsonak garatzeko bidean, ezinbestekoa da gaur egungo eskolak ikaskuntza dialogikoan oinarritzea, ikasleak gai izateko haien ideiak eta ikuspegiak azaltzen. Horrela azaltzen du CREA-k aipatutako artikuluan (*Aprendizaje Dialógico*, 1. or.).

...Ikaskuntza dialogikoa gaur egungo ikerketen oinarri den hezkuntza ikusmoldea da, gizarte garaikidearekin bat datorrena. Gaur egungo ikaskuntza haurrak edo gazteak bere inguruko pertsona guztiekin eta ikaskuntza eta garapen espazioekin dituen elkarrekintzetan oinarritzen da. Ikuspuntu honekin, dialogoa eta elkarrekintza ezinbesteko tresna kontsideratzen dira ezagutza berriak eraikitzean.

Honen harira, egon diren gizarte aldaketa anitzak kontuan izanda, bai eskolak bai hezkuntzak eredu eta ikaskuntza modelo asko bizitu izan dituzte. CREA-k, gaur egungo gizartearekin bat datorren ikaskuntza modeloaren bultzatzaile, hiru aipatzen ditu: ikaskuntza tradizionala, ikaskuntza esanguratsua eta ikaskuntza dialogikoa. Gizartearen egoeran oinarritzen diren modelo hauen barnean ezaugarri desberdin asko daude: arazoak konpontzeko bideak, metodologiak, eskolako partaideen rolak; etab.

1.5.1. Modelo tradicionala

Ikaskuntza tradizionala industria gizartean sortu zen eta, zoritxarrez, gaur egun aktibo jarraitzen du zentro batzuetan. Irakaskuntza hau ikuspuntu objektibista batean oinarritzen da edukien transmisio eta erreprodukzioaren bitartez, egungo gizartearen testuingurutik at. CREA-k garbi uzten ditu artikuluan irakasle eta ikaslearen rola. Lehenengoa protagonista hutsa da ikaskuntza prozesuan. Irakaslea da ikasleen jakintzen iturria, eta bere material aditua izan

behar du edukien transmisioa ziurtatzeko, eduki horiek errealitatearekin inongo loturarik izan ez arren. Ikaslearen rola, berriz, zehatza da: jakintzak asimilatu, pilatu eta errepikatu, horrela ikasten denaren uste faltsua baitago.

Esan bezala, beti horrela izan ez bada ere, gaur egungo ereduak lehentasuna ematen diote bizikidetza arazoak gainditzeari eta eskola porrota saihesteari. Modelo bakoitzak, garaiko filosofian oinarrituz, arazo hauek ebazteko metodo bat jarraitzen du. Modelo tradizionalan arazo hauek bigarren planoan kokatzen dira, edukien memorizaziori nagusitasuna emanaz. Horregatik, arazo horiek saihesteko, arauetan oinarritzen dira, diziplinan.

...Diziplina modeloa autoritate baten existentziaren ideiatik abiatzen da, arau eta arautegi zehatz batzuk ezartzen dituen. Hauek unibertsalak kontsideratzen dira, komunitatea osatzen duten pertsonen edo arazoan inplikatuak daudenen iritzia kontuan hartu gabe. Konduktismoan oinarritzen diren hautabideak eskaintzen dira, taldean eztabaidatu eta erabakitzearen beharra ikusi gabe. Modelo hau jokaera, autoritate eta pautak batzuk ezartzearen beharretik abiatzen da, familiek aplikatzen ez dituztenak edo, aplikatzekotan, negatiboak kontsideratzen direnak. (Flecha eta García, 2007, 73. or.).

Hala ere gizartetik kanpo kokatzen den modelo bat izateak baremo asko kolokan uzten ditu, adibidez, gaur egungo gizartean pertsonengandik espero dena informazioa bilatzea eta erlazionatzea dela jakinda, nola lortuko da gaitasun hori hezkuntza praktika honetan? Horrekin batera, eskolaren lehentasun bat porrota eta liskarrak etetea den heinean, modelo honek ahultasun asko erakusten ditu. Flecha-k garbi adierazten du hori (2007, 73. or.): “Modelo honek ez die arazoei irtenbidea ematen, liskar gehiago sortu baizik. Luzera autoritatearekiko menpekotasuna sorrarazten du, eta hau faltatzean eta hautabide dialogiko bat proposatzen ez denean, modu autoritarioan eta buruarinean jokatzeko bultzatzen du”. Funtsean, eskola gizartearen eboluzioaren barne kokatu beharra dago.

1.5.2. Modelo esanguratsua

Ikuspegi objektibista eta irakaslearen agintari rolaurrean, XX. mendean errealitatearen ideia konstruktibistan oinarritutako ikaskuntza mota berri bat sortzen da. Ikaskuntza modelo honetan, gizakiak errealitateari bere esperientziatik ezarritako esanahia duela kontsideratzen

da. Teoria eta aldaketa honen bultzatzaileak Piaget eta Vygotsky kontsideratu daitezke eta, honekin, eskola osatzen dutenen rolek aldaketa esanguratsu bat jasango dute.

Irakaslearen autoritatea bertan behera geldituko da, eta haurra bere ikaskuntzaren eraikuntzan parte hartzaile izatera pasako da. Irakaslearen lan handiena ikasleek haien jakintzak aldeztuz aurretik zituzten jakintzekin erlazionatzen dituztela ziurtatzea da. Horregatik ikasleak pisu handia hartzen du, eta ezagutza berrien eraikuntzan haien aktibitate mentala da ikaskuntzaren funtsa. Ikasleak garrantzia hartzeak suposatzen duen aurrerapausoarekin batera, suerta daitezkeen arazoak ebazteko estrategiek ere onurak jasotzen dituzte aldaketa honekin. Modelo honi esker arazoaren parte diren pertsonak kontuan hartzen hasiko dira.

...aurrerapauso bat suposatu du liskarraren parte diren pertsonak irtenbidearen bilaketan gehitzeko. Horretarako, adituaren papera hartzen duen pertsona baten esku-hartzea da abiapuntua, inplikatuak dauden partaideekin elkar eragina izateko. Ezinbestekotzat jotzen da pertsona hau arazoaren parte diren pertsonekin erlazio zuzenik ez izatea, jarrera kritiko edo partidistak saihesteko. Helburua erru sentimendua ezabatzea eta bi alderdientzako irtenbide dialogatu bat bilatzea da. (Flecha eta García, 2007, 73. or.).

Hobekuntza nabaria bada ere, hezkuntza praktika honek hainbat barne huts uzten ditu agerian. Modelo esanguratsuak onurak izan arren, baditu bere kalteak, eta horiek desberdintasun sozialekin dute zerikusia. Ikasleen esperientzietan oinarritzen den ikasketa modelo batean, auzo eta zonalde txiroetako eskolek curriculumaren murrizketa bat egin beharko lukete, bertako ikasleek aurre ezagutza desfasatuagoak dituztelako maila erdi edo altuan bizi diren pertsonen aurre ezagutzekin alderatuz. Eskola eta hezkuntzaren betebeharrak bat ikasle guztientzako aukera berdintasuna eskaintzea da, eta haien ezagutzetan oinarritzea ez da bidezkoa, ez dituztelako aurretik aukera berdina izan horiek jaso edo garatzeko. Horregatik, modelo honetan ikaslearen parte hartzeak indarra hartu arren, desberdintasun sozialak bultzatzen dituela esan daiteke, eta beste bide batzuk planteatzera darama, ikasle guztiek aukera berdina izan ditzaten. (CREA, *Aprendizaje dialógico*, 5. or.).

Gainera, arazoak eta porrota saihesteko bidean, aurreko modeloarekin aurrerapauso garrantzitsu bat suposatzen duen aldaketa bat ematen bada ere (parte hartzaileek ahotsa baitute), ezaugarri bat kolokan gelditzen da oraindik, aditu edo “epaile” papera hartzen duen

pertsona horrek ezin dielako gaur egun sor daitezkeen arazo anitz guztiei erantzuna eman, eta are gutxiago, ekidin. Horregatik hurrengo urratsa arazoari konponbidea eman beharrean, arazo hori ez ematea da, hura saihesteko baliabideak eta esku hartzeak aurkitzea. (Flecha eta García, 2007, 73. or.).

1.5.3. Modelo dialogikoa

Gizarte aldaketa bat ematen denean, eskolan ere beharrezkoa da hura ematea, gizarte horretan pertsonak dituzten ezaugarrietan lehentasun aldaketa bat emango delako. Hezkuntzak garrantzia eman beharko dio, aldi berean, ezaugarri horiek garatzeari. Horregatik industria gizartetik informazio gizartera pasatzean, pertsona batek eduki asko barneratuak izatea bigarren plano batean kokatzen da, informazio hori guztia oso eskura baitago, eta lehentasuna ematen zaio eskura dagoen informazio hori lortzeko eta egoki erabiltzeko gaitasuna duen norbaiti. Honen harira eskolan ere aldaketa ematen da, edo eman beharko litzateke, azken finean gizartean parte hartuko duten pertsonak hezi behar direlako. Hitz gako bat sortuko da hezkuntzaren oinarrian: elkarrekintza: “Ikusmolde komunikatiboan, errealitatea eraikuntza sozial bat bezala ulertzen da, zeinetan esanahiak pertsonen arteko elkarrekintzen bidez sortuak diren”. (CREA, *Aprendizaje dialógico*, 6. or.).

Helburu berriekin rol aldaketa berriak ere heldu dira modelo honetan. Ikaslea bilakatzen da hezkuntzaren ardatz, eta beste pertsona batzuekin elkarrekintzan aritzeko aukera du, haiekin ikasteko eta bere gaitasunak garatzeko. Elkarrekintza hau ez da soilik eskolan eman behar, ikaslearen testuingurua osatzen duen edozer eta edonorekin baizik: familiarekin, lagunekin, irakaslearekin, bizilagunekin...

Irakasleak hasieran zuen botere absolutu hori galtzen du, baina ezinbesteko papera beteko du hezkuntza modelo dialogikoan. Irakaslea ikaskuntzaren gidari bihurtzen da eta ikasleei baliabide, egoera eta testuinguru egokiak eskaintzeaz arduratu behar da, pertsona eta estimulu desberdinekin ikasleek jakintza hori haien kabuz sor dezaten. Irakaslea ahalik eta aniztasun handiena eskaintzeko gai izan behar da, ahalik eta pertsona gehienen artekoa: ikasleen artekoa, irakaslearekin elkarrekintza, familia kideekin, herriko langileekin eta abar. Egoera desberdinean dauden pertsonekin ikastea lortzen bada, haurren garapena osoagoa eta zabalagoa izanen da, elkarrekintzak biderkatzen diren heinean, ikaskuntza testuinguruak

biderkatzen direlako. Laburbilduz irakaslearen lan garrantzitsuena ikaskuntza testuinguruak sortzea da. Gidari izan behar da ikasleek autonomiaz eta elkarrekintza desberdinen bitartez haien ikaskuntza propioa sortzeko.

Modelo honekin ikaskuntza esanguratsuak agerian uzten zuen desberdintasun sozialen arazoa konpontzen da, curriculuma ez baita ikasleen aurre jakintzetan oinarritzen, lortu nahi diren jakintzetan baizik, eta ikasle guztiak, haien arteko elkarrekintzan, helmuga berdinerira iritsi behar dira, aditua den ikasleak irakaslearen rola hartuz, eta ezjakina den ikaslea edukiak barneratzen zentratuz. Dialogoaren bidez ikasle guztiak emaitza berdina eta hoberenetara iritsiko dira. (CREA, *Aprendizaje dialógico*, 6. or.).

Goraipatu behar da, aldi berean, hezkuntza praktika honek eskola porrota eta gatazkak saihesteari ematen dion garrantzia. Aurreko bi modeloekin desberdintasun nabari bat dauka: arazoak konpondu beharrean, hauek ez gertatzean zentratzen da, modelo komunitarioan oinarrituz. Honen oinarria dialogoaren bidez arazoen kausak eta jatorria aurkitzea da, eta hauei irtenbidea bilatzea sortu aurretik. Horrela, ezartzen diren arauak edo argibideak eskola osatzen duten pertsona guztien artean eztabaidatuak eta erabakiak dira, eta hauek betetzeko aukerak biderkatzen dira, denok adostu dutelako horiek ezartzea. Gainera pertsona guztien hitza kontuan izateak desberdintasunen agerpena deuseztatzen du, etnia, erlijio edo kultura desberdinetako pertsonak iritzia dutelako saihesteko neurri horiek erabakitze momentuan (Flecha eta García, 2007, 74. or.).

Modelo honen funtzionamendua eta oinarriak erreferente teoriko eta ikasketa askotatik heldu dira. Aipatu diren Vygotsky, Habermas edo Neil Mercer-rekin batera, aipa daiteke Jerome Bruner (1915-2016) psikologo estatubatuarra, elkarrekintza ezinbestekotzat jotzen duen autore, eta horrekin lotuta, beharrezkoa dela elkarrekintza testuinguruak sortzea.

Ekarpen garrantzitsuak egin ditu aldi berean, adibidez, Gordon Wells-ek (1935), elkarrekintzaren bidezko ikaskuntzaren defendatzailea, irakaslearen rol autoritarioaren ezabapena bultzatzen duena, eta ikasgela komunitate bat izatera iritsi behar dela argudiatzen duena. Aipatu beharra dago aldi berean Paulo Freire (1921-1997) brasildarra, XX. mendeko hezkuntza autore garrantzitsuena kontsideratzen dena. Freire, *Pedagogía del oprimido* bezalako obrekin, dialogizitatearen defendatzailea da, ikaskuntza egalitarioa eta eskubide berdintasuna bultzatuz.

Laburbilduz, egungo egoerari erreparatuz, dialogoa bultzatzen duen ikaskuntza modelo bat defendatu beharra dago, elkarrekintzaren bidez ikasle guztien garapena ziurtatzen delako, berdintasun eskubideekin eta desberdintasunen ezabapenarekin.

1.6. Ikas komunitateak

Gaur egun, metodologia edo funtzionamendu mota hau duen eskola desberdin asko dauden arren, dialogikotasuna eta pertsonen arteko elkarrekintza defendatzen eta aplikatzen dituen modelo aipagarrienetakoa ikas komunitateena dela esan daiteke.

Entzutea oinarri duen dialogikotasunaren etorrera ulertzeko ezinbestekoa da hura hezkuntzan txertatzeko aukera eman duen hezkuntza proiektua azaltzea: ikas komunitateak. Ikas komunitateen sorrerak honen barnean dauden ikastetxeen egoera goitik behera aldatuko du, agertuko diren hainbat aspektutan: hezkuntzako partaideen rolak, filosofia...

Ikas komunitateak helburu garbi batekin sortzen dira; eskola-porrotarekin amaitzea:

...Bere helburua hezkuntza praktikaren aldaketa da, edonork eduki nahiko lukeen eskola edo hezkuntza sistema utopikoa lortzea, eta, batez ere, haur bat bera ere baztertua edo bere jatorriaren, klase sozialaren, etniaren edo generoaren arabera etiketatuak ez izateak suposatzen duen ametsa betetzea. (Flecha eta Puigvert, 2002, 12. or.).

Asko ziren gizartean ezarrita zegoen hezkuntzak zituen hobetu beharrekoak; azken finean, eredu tradizionalak hutsune asko uzten baitzituen, ez bakarrik ikasleen garapenean, baita irakasleen, eskolako partaideen edota familien garapenean ere.

Denok gara hezkuntzaren parte, denok osatzen dugu hezkuntza, eta denok pairatzen genituen hark osatzen ez zituen ezaugarriak: klase magistralek ikasleen arteko elkarrekintza eteten zuten, ikasleak irakaslearen nahi eta beharretara egokitu behar ziren eta, gaiarekin estuki lotuta dagoena, ikaskuntzan egiten ziren galdera guztiak galdera itxiak ziren.

Galdera itxiak erantzun bakar bat espero duten galderak dira, guztiz bideratuak daudenak soluzio horretara iristeko. Galdera hauetan erantzun zuzenaren eta okerraren kontzeptuak agertzen dira, eta ikasle guztiak erantzun berdinerara iritsi behar dira, bakoitzaren ikuspegiari

jaramonik egin gabe. Honek entzuketa eredu idealarentzako hesi bat suposatzen zuen, azken finean galderak erantzun bat jasotzeko egiten zirelako, erantzun mekaniko bat, eta ez galderak proposatzen duenaren eta erantzuten duenaren edo dutenen arteko dialogo bat sortzeko.

Gabezia horiei erantzuna emateko agertzen dira galdera irekiak. Hauekin, erantzun posible asko eztabaida daitezke, galderaren egitura azter daiteke, argudioak eman eta entzun daitezke, eta ikaskuntza kooperatibo bat eman daiteke, baina ez bakarrik erantzuten dutenek ikas dezaten, galdetzaileak ere asko barnera baitezake hauen bitartez.

Ikastetxeek zituzten hezkuntza modeloen gabezien aurrean, hainbat lekutan, mapan ikus daitezke Espainiako kasuak ([Eranskina 1](#)) oso urrats konplexu bat eman zuten: aldaketari hasiera eman zioten. Bazekiten orain arte egindakoak ez zuela ondo funtzionatzen, baina nork aldatuko zuen hura? Nork eman lehenengo pausua? Hura egiteko babesak bizi garen informazio gizarteak eskaini zuen:

...Askotan hezkuntzak Nazioarteko Zientzia Komunitate oinarrituak ez zeuden ekintzak eduki ditu erreferente, aurretik beste leku batzuetan aplikatuak izan direnak, emaitza positiboak lortu gabe. Dinamika honen ondorioak biziki negatiboak izan dira. [...]. Zorionez, informazio gizarte honetan Nazioarteko zientzia komunitatearekin kontaktuan egotea baimentzen diguten baliabideak ditugu eskura, hezkuntza, gizarte eta psikologia zientzietan, zehazki. Horrek, beraz, mundu guztian zehar aplikatzen ari diren praktikak eta teoriak ezagutzera baimentzen gaitu, haur guztientzako kalitatezko hezkuntza bat jasotzea eragozten duten hezkuntza praktikako trabak gainditzeko balio dutenak, hain zuzen. (Racionero eta Serradel, 2005, 30. or.).

Aldaketa bat egitea oso zaila izan daiteke, batez ere egin behar den aldaketa horrek zerbait berria egitea suposatzen badu. Denok modu berdinean funtzionatzeak ez du esan nahi ongi funtzionatzen ari garenik, baina besteek bezala jarduteak segurtasuna ematen du, bakarrik egotearen sententzia saihesten duelako. Berrikuntzari beldurra diogu eta, horren aurrean, datu bilketek bermea ematen dute metodologia, ebaluazioa eta funtzionatzeko modua guztiz aldatzeko, datuek ez baitute gezurrik esaten, eta egingo den aldaketa horrek onurak ekarriko dituela jakiteak ematen duen segurtasuna nahikoa da aurrerapausoa emateko. Hala ere, ikas komunitateen ekarpena eta honen funtzionamendua aurrera eraman izana Bartzelonako Verneda-Sant Martí helduentzako eskolari zor zaio:

...80ko hamarkadan hasi ginen sorkuntza hauek garatzen, hasiera batean zonalde ez-pribilegiatuetan garatzen hasi zirenak, bereziki, Helduentzako Verneda-Sant Martí Eskolan (Bartzelona). Han egunero egiaztatzen genuen nola giro dialogiko batek motibazio handia posible egiten zuen, eta aldi berean adimen kulturalaren errekonozimendua. (Flecha, 1997, Racionero-k eta Serradel-ek aipatua, 2005, 30-31. or.).

Hala ere, Bartzelonako Verneda-Sant Martí eskola Espainia mailan ikas komunitateen lehen agerpena izan bazen ere, Espainiaz kanpo hainbat adibide daude, eta ez bakarrik helduentzako programa batean, haur eta lehen hezkuntzan baizik. Horiek ere aipatzen dizkigute Racionero-k eta Serradel-ek (2005, 31. or): “School Development Program (Programa de Desarrollo Escolar) de la Yale University (Comer, 1996, 1999), Success for All (Éxito para Todos), de la Johns Hopkins University (Slavin, 1996a, 1996b, 1998) y Accelerated Schools (Escuelas Aceleradas), de la Stanford University (Levin, 1987, 1993, 1995)”.

Kasu hauek guztiak ikas komunitateen sortzaile kontsidera baditzakegu ere, herrialdean eragin handia izan duen instituzioan zentratuko gara.

Helduentzako Bartzelonako Verneda-Sant Martí eskola, giro urbano batean sortzen da, langile-klaseko auzo batean, 1978an; eta bere sorreraren arrazoi nagusia auzoko biztanleen kultura eta hezkuntza beharrak asetzea zen. Ideia hau aurrera eramateko haien ideala guztien partaidetzarekin gizarte hobe eta garatuago bat sortzea zen. Hala ere, auzoaren egoera ikusita, oso zaila zuten baliabideak lortzea, baina edozein baliabide baino erabilgarriagoa zen hura lortu zuten: auzokideen partaidetza, batasuna eta borondatea.

Funtzionatzeko modu honekin berehala agertu ziren emaitzak, gero eta inskripzio gehiago jaso zituen ikastetxeak, inguruko zentro askok edonork parte hartzeko metodoa kopiatu zuten eta partaideen arrakasta eta aurrerapenak nabariak ziren. Zentroaren sekretua oso ongi laburtzen digute Racionero-k eta Serradel-ek (2005, 32. or.): “Arrakasta hau bere funtzionamenduan oinarritzen da. Bere sorreratik, Vernedako eskola bertako partaideek nahi dutena da.” Eta hor dago gakoa: bertako partaideak dira irakasleak, bertako partaideak dira ikasleak, eta bertako partaideak dira zentroaren funtzionamendua aurrera eramaten laguntzen duten auzokide guztiak. Ez dago irakasle edo zuzendariaren egia absolutu bat, eta bakoitzak zentroan betetzen duen rolari erreparatu gabe, haien artean dialogo igualitarioen bitartez komunikatzen dira,

inor gutxietsi gabe. Haiek, elkarri entzuten erabakitzen dute nola jardun, eta hor dago ikas komunitateen arrakastaren arrazoia. Pertsona guztiak elkarri entzuteko gai direla.

Ikastetxe honen eskaintzak oso zabalak dira, maila guztietara, arlo guztietara, gai guztietara eta ordutegi guztietara egokitzen direlako, eta hori bizilagunen parte hartzeari esker da. Edozein da ongi etorria zentrorra, ateak irekiak daude, eta ohikoa da aurpegi berriak egunero ikustea, orain arteko zentroetan aurpegi arotzei uko egin badiegu ere.

Laburbilduz, Espainiako Ikas komunitateen arbaso da Verneda-Sant Martí helduen eskola, eta honi zor diogu entzuketa aktiboa hezkuntzan txertatzea baimendu duen sistemaren sortzaile izatea.

Jatorriari eta funtzionamenduari erreparatuz, ikas komunitateen jarduteko modua nondik nora doan uler dezakegu, baina harago joan beharra dago: zer dira eta zertan hobetzen dute ordura arte egondako hezkuntza sistema?

Garbi dago gizartea etengabe aldatuz doala, egiten diren aurrerapenetan oinarrituz, eta orain, dudarik gabe, informazioaren gizartean bizi gara. Orain arteko hezkuntzak zer egiten zuen garbi dago:

...Industria gizarteko eskoletan, irakasleria, kultura jakintzen eta informazio esanguratsuaren hartzaile bezala, jakintza hauek ikasle pasiboei transmititzen zizkien, errezeptore hutsak bezala jarduten zutenak eta nekez lor zezaketenak beste bide bat jakintza hauetara jotzeko. (Flecha, Padrós eta Puigdemívol, 2003, 1. or.) .

Gaur egun, informazio hori guztia eskura daiteke, eta baloratzen diren gaitasunak informazio hori maneiatzeko eta hautu hoberena aukeratzeko gaitasunak dira, horregatik, hezkuntzaren abiapuntua aldatzea ezinbestekoa da, eta ikasleei informazio kantitate handia eskaini beharrean, zentzu eta ikuspegi kritikoa garatzeko baliabideak eman behar zaizkie, eta eskura duten kantitate horren artean kalitatea aukeratzeko gai bihurtu.

1.6.1. Oinarri filosofikoak

Ikas komunitateak ulertzeko, oso garrantzitsua da haien filosofia ulertzea, eta filosofia hau 7 printzipiotan oinarritzen da:

1. *Kultura adimena*: Hezkuntza sistema batean ikastetxe bereko langileek lan egiteaz gain, gizartea osatzen duen edonork parte hartzeko eskubidea duen heinean (familiek, herriko langileek, bizilagunek...), ikastetxe horretan ikasten duten ikasleek jasoko duten kultur aniztasuna oso ugaria da, ez baitu mugarik. Herrialde, kultura, adin, esperientzia, ogibide edota ikuspegi desberdinak dituzten pertsonak ikas komunitateetan ongi etorriak direnez, eskola hauek mugarik gabeko milaka jakintzaz bustiko dira, kultura desberdinak ezagutuko dituzte eta horrekin batera hainbat balore garatuko dituzte, hala nola, gainontzekoekiko errespetua. Aniztasun kultural horren agerpena izan zen ikas komunitateen sorreraren arrazoi bat, Racionero-k eta Serradel-ek (2005, 31. or.) azpimarratzen diguten bezala: “kultura eta hiritar parte hartzearen bitartez gizarte hobe bat sortzearen idealarekin mugituak”.

Agerikoa da, kultur adimen hau sor dadin, ikas komunitatea osatzen duten pertsona guztiek, gizartean daukaten rolari erreparorik egin gabe, dialogo baten parte izan behar dutela. Dialogo hau ikas komunitateen oinarrian agertzen da, bertako ikaskuntza prozesuak ez baitu zentzurik hau ematen ez bada. Dialogo honetan ikasleak, irakasleak, bizilagunak, familiak eta abar maila berean kokatzen dira, ikasteko entzuten dute bestea eta elkarrekintza horren bitartez denek ikasten dute.

2. *Berdinen arteko elkarriketa*: Aipatu den bezala, ikas komunitateetan guztiok gara partaide, eta guztiok maila berean kokatzen gara, inongo agintaririk gabe. Urrats hau ezinbestekoa da dialogoa eman dadin, bi pertsona edo gehiagoren arteko elkarrekintza non partaide guztiek hitz egin, entzun, eztabaidatu eta ikasten duten.

Honekin batera, irakaslearen mandatua apurtzen den momentutik, ikasleak bihurtzen dira hezkuntzaren zentroa eta, bakoitzaren erritmo eta aukeren barruan, haiek eraikitzen dute ikaskuntza bide propioa. Horretarako, laguntza handia da haien berdinekin sortzen diren elkarrekintzak, hau da, klase kideen arteko elkarrekintzak. Ikas komunitateak inguratzen dituzten ariketa asko ikasleen partaidetza hutsean zentratzen dira, egoera ireki bat proposatuz haien artean irtenbidea aurki dezaten. Modu honetan, irakasleak orain arte sortu duen egia absolutua eta bidea eteten dira, eta ikasleak dira haien arteko dialogoaren bidez zentzu kritikoa, argumentuak erabiltzeko abilezia eta beste hainbat ezaugarri lantzen dituztenak.

Berdinen arteko elkarriketan 3 modu desberdintzen ditu Mercer-ek (2004), Esteve-k aipatuta (2009, 58. or.): “horretan oinarrituz 3 elkarriketa mota bereizten ditu: esplorazio

elkarriketa, eztabaidagarria eta gehigarria, eta esploratzekoa kontsideratzen du ikaskuntzarako baliagarriena. Horrela, esplorazio-elkarriketa hauetan ematen den elkarrekintza eta ikasketa bideak azaltzen dizkigu Esteve-k:

...Ikasle guztiek jarraitu beharreko oinarritzko arau batzuetan oinarritzen da: garrantzitsua den edozein informazio partekatzen da, taldeak adostasun bat bilatzen du, taldeak erantzukizuna dauka hartutako erabakien gainean, erabakiak hartu baino lehen hautabideak eztabaidatzen dira, espero da mundu guztiak bere hitzak arrazoitzea, espero da bakoitzak esango duenaren erronka onartzea eta taldekide guztiek haien kideak parte hartzera bultzatuko dituzte. (Esteve, 2009, 58. or.).

Hala ere, berdinen arteko interakzioa ez da hezkuntza osatu bat bermatzeko beharrezkoa den bakarra, beste interakzio mota batzuk oso beharrezkoak baitira komunitate batek osatzen duen hezkuntza sisteman. Esteve-k bere lanean 3 elkarrekintza desberdintzen dizkigu: irakasle eta ikasle elkarrekintza, berdinen arteko elkarrekintza eta nork bere buruarekiko elkarrekintza.

3. *Eraldaketa*: Oinarritzkoa badirudi ere, eraldaketa ikas komunitateen filosofiaren barnean kokatzen da, eta oso puntu garrantzitsua da. Garbi uzten digu hori Flecha-k, Eizagirrek aipatua (2010, 17. or.): “Oso argia zen mezua: hezkuntzak ez du balio ikasleriaren egoera eraldatzeko, eskolak gizartea erreproduitzeko bakarrik balio du. Beraz, txiroek porrot egiten dute eskolan”. Horrela izanda, eskolaren funtzionamendua, metodologia eta lantzen ziren edukiak ez zeuden ikasleen garapen pertsonalerako prestatuak, gizartearen onurarako prestatuak baizik.

Eraldaketa horrek suposatzen du eskolaren helburua aldatu behar izatea, eta gizartearen nahietan zentratu beharrean, ikasle bakoitzaren behar pertsonalak asetzean zentratzea. Horrela, ikasle guztien motibazioa sustatzeaz gain, pertsona heziak, zentzu eta ikuspegi kritiko landuarekin, balio jakin batzuekin eta gizartean jarduteko prestatuak lortuko ditugu, eta azken finean, honek gizartearen onura dakar luzera. Nolabait esanda, gizartearentzako produktuak osatu beharrean, gizarte ideal bat sortzen saiatuko diren pertsonakosatzea da helburua.

4. *Dimentsio instrumental*: “Dimentsio instrumentalak curriculum akademikora atzitzeko beharrezkoak diren jakintzei egiten die erreferentzia, eta ezinbestekoak dira informazio

gizartean bizitzeko”. (Iñiguez, 2013, 1. or.). Ikusi den bezala, dimentsio instrumentala ere hezkuntzaren oinarrian egon behar du, azken finean, gaur egun informazio asko daukan ontzi bat izan beharrean, eskura dagoen informazio hori mugitzen eta egokia aukeratzen trebeak izan behar gara, eta xede hori lortzeko, curriculumean agertzen diren konpetentziak osatzea da oinarrizkoa, beharrezkoa baita dimentsio instrumentala.

Hala ere, dimentsio instrumentala beti egon da presente hezkuntzaren munduan, azken finean, beste ezagutza batzuk lortzeko ezinbestekoak diren jakintzak baitira, hala nola, irakurtzea edo ahozko adierazpena. Hala ere, ikas komunitateek lortu dutena ez da dimentsio instrumentalean zentratzea, dimentsio hori ikasleei transmititzea baizik, eta horretarako hitz gako bat dago: konfiantza. Ikasleei kapazak direla transmititzen bazaie, emaitzak positiboak izango dira, eta gainera inguratzen duten gizarte osoko kideen babesa izanik, ikasle horren arrakasta bermatzeko testuinguru ezin hobea sortzen da. Horrela ziurtatzen du De Botton-ek (2014, 361. or.): “hezkuntza komunitateak ikaslearen ikaskuntzarekiko itxaropena daukanean dimentsio instrumentala indartu egiten da”. Laburbilduz, garrantzitsua da dimentsio instrumentala osatzen duten alorretan zentratzea hasiera batetik, gainontzeko ezagutzak eman daitezen.

5. *Zentzua sortzea*: Zentzua sortzea lan handia izan daiteke, batez ere irakasleentzat, azken finean, ikasleen desio eta gustuetan oinarritzen baita, eta irakasleek muga hori gainditzea ezinezkotzat jo daiteke. Ikasleek soilik haien berdinekin partekatzen dute alor hau, eta ikasleak inguratzen duten pertsonen lana desio, gustu eta haiek ezarritako arau horiek moralki zuzenak izatera bultzatzea da, baina inoiz ez modu zuzen batean, azken finean horrek errefusatzera bultzatuko baititu ikasleak. Helduek ez dute ikasle gazteen kodigoa partekatzen, eta partekatu arren, gazte hauek ez dute horrela ikusiko, heldu batek (irakasleek, gurasoek) bere gustu bat haiekin partekatzean, zuzenean horrek edertasuna eta nahia galtzen du. Adibide ederra jartzen du bere hitzaldi batean Flecha-k, Eizagirrek aipatua (2010, 20. or.): “alaba bat daukat eta, 8 urte zituenean, RollingStones-ak jarri zituen entzungai. Ni pozarren joan nintzaion eta esan nion “e! ikaragarri gustatzen zaizkit Rollingsak!”. Ez zituen berriro bizitza osoan jarri. Hori da esku-hartzeak beti lortzen duena, kontrako efektua”.

Horrela izanda, zentzu sortze hau haien eskuetan dago, ikasleen eskuetan, eta bestean lana ezartzen dituzten balio eta arau horiek bigarren plano batetik baloratzea eta oso modu finean

bideratzea da, beti ere esku-hartzea saihestuz, aipatutako kontrako efektu hori eman ez dadin.

Ikasleek aipatu berri diren arau horiek elkarriketa, eztabaida eta funtsean, dialogoaren bitartez adosten dituzte, eta hor agertzen dira bata eta bestearen desadostasunak eta ororen gustuak. Flecha-k bere hitzaldian zioen:

...Etika prozedimentala jarraitu behar da: zerbait on edo txar bihurtzen duena prozedura da. Balio zuzenak izango dira elkarriketan adosten ditugunak. Ez dago elkarriketaren aurreko balio fundamentalistik. Bizikidetza prozesuak behetik landu behar dira, metodologia bat jarraituz. Ikasleek aplikatu ditzatela eurek sortutako arauak, nahiz eta guk ez jakin aplikatzen ari direnik.

Horrela izanda, ikasleak haien gizarte komuna sortzen utzi behar ditugu, baina beti ere irakasleon babesa eta metodologia jarraituz, azken finean, haiek euren arau propioa sortzen dutenean, arau hori jarraitzeak du prestigioa (Flecha, Eizagirrek aipatua, 2010, 20. or.).

6. Elkartasuna: Oinarri hau behin eta berriz errepikatzen da ikas komunitateen alorrean, azken finean ikas komunitateak bereizgarri egiten dituen ezaugarria baita. Ikas komunitatea denok osatzen dugu, ez soilik eskolako langileek, eta hori da berezitasuna. Denon parte hartze horrek egiten du esanguratsu hezkuntza praktika hau, eta bizilagunen, herriko langileen, familien, kanpoko lagunen edo pertsona esanguratsuen parte hartze horrek bultzatzen du ikasleen motibazioa, eskolan egiten denari funtzionaltasun bat ikusten baitiote.

Eskola gizartearen parte izateak, eta ez gizarterako prestakuntza bat, egiten ditu ikas komunitateak arrakastatsu, eta ikasleek ikusten dute: eskolan egiten dituzten lanak, partekatzen dituzten esperientziak, ezagutzen dituzten kulturak-eta kalean aurkitzen dituztenak dira, eta lotura horretan sortzen da ikasten jarraitzeko gogoia.

7. Desberdinen arteko berdintasuna: Bakoitzak gizartean rol bat duen arren, hezkuntza praktika honetan apurtu egingo da. Ikas komunitateetan ezinbestekoa da denak maila berean kokatzea, nagusitasunik gabe. Pausu hori ematen lehenengoa irakaslea izan behar da, eta aurreko hezkuntza ereduetan erreferente eta jarraitu beharreko figura izan bada ere, gaur egun ikasleei eman behar die protagonismoa, haiek baitira hezkuntzaren zentroa. Oinarri hau ezinbestekoa da ikas komunitateen funtsezko ezaugarri den dialogoa emateko. Hezkuntzaren

barnean mailaketa edo estatus jakin batzuk agertzen badira, maila desberdineko pertsonen arteko elkarrizketa hori goren kokatua dagoenak bideratuko du, haren nahi eta beharretara bideratuko du, eta azpian dagoenak bere iritziak eta hitzak garrantzirik ez duela konturatzean, motibazioa galduko du, eskola ez baitu berarentzat erabilgarria den tresna bezala ikusiko:

...Gizartearen karakterizazio bat onartzen da gizarte dialogiko bat bezala, horrela izendatua dialogoak garrantzi handia hartzen duelako, gizarte industrial edo premodernoan baino askoz handiagoa. Aspektu horrek bizikidetzak, elkarrizketa eta gogoeta forma berriak sortzea baimentzen du, pertsona talde desberdinen artekoa (kulturan, generoan, belaunaldian, etnien, familia antolakuntzan...), gizartean onartuak eta murgilduak izatea erregutzen dutenak, haien desberdintasunak baldintza berdintasunean onartuz. (Ferrada, 2010, 76. or.).

1.6.2. CREA

Ikas komunitateen berme zientifikoa ezagutzeko, ezinbestekoa da CREA (Community of Research on Excellence for All) aipatzea. CREA Bartzelonako Unibertsitatean sortu zen, 1991. urtean. Ikerketa zentro hau munduko unibertsitate hobereenen aholkuak jarraituz sortu zen, eta bere xedea desberdintasunak gainditzeko teoriak eta praktikak bilatzea zen, ikerketa zientifikoa bat sortuz. Horrekin batera, helburu zen ikerketa eta irakaskuntza gaitasun apartak zituzten profesionalak formatzea, genero, etnia, adin edo klase sozial desberdinetatik zetozenak. Modu honetan lortu zuen CREA-k bere lehen erronka: zentro ireki, anitz, etiko eta diziplinariartekoa sortzea (CREA: Community of Research on Excellence for All, 2019).

Horrela izanda, CREA-k nazioarteko eta unibertsitate desberdinetako ikerketa talde bat da, eta bere helburu nagusia ikerketa zientifikoen bitartez hezkuntzarako (kasu honetan) praktika baliagarrienak aztertzea, datuak biltzea eta emaitza hobereenak ematen dituzten praktikak bultzatzea da. CREA-ren lana ezinbestekoa da, aldaketak egitea oso zaila delako, eta oinarri zientifikoak eta datu positiboak egotea funtsezkoa delako eskolak, irakasleria eta gizarte orokorrean aldatzera animatzeko. Beraz, CREA bezalako babes batekin, hezkuntza praktika arrakastatsuak praktikan jartzea eskurago dago.

1.6.3. Komunikas

Ikas komunitateen inguruan aritu ondoren, eta Espainiako ikas komunitateen kokapena ezagutu ondoren ([Eranskina 1](#)), ikas komunitateen Nafarroako egoera aztertuz, Komunikas agertzen da, Nafarroako Ikas Komunitateen Sarea. Beste edonon bezala, Nafarroan ere ikas komunitateak helburu batekin txertatzen dira.

...guztiak eskolak izateaz gain, zer gehiago partekatzen dute Sakanako, Erriberriko edo Zangozako merindadeetako, Iruñeko, Aralar iparraldeko edo Bortzirietako eskualdeko eskolek? Denek ala denek dute amets bera: haur guztiek, haien egoera soziala, haien kultura eta haien ezaugarri pertsonalak edozein direla ere, ahalik eta gehien garatzea beren gaitasunak, eta egungo gizartean guztiek izatea eskubide eta aukera berdinak. Nafarroan gero eta gehiago dira Ikas Komunitateen proiekturako eraldaketa prozesua hasi duten eskolak. (Amilibia, Merlo, Planchuelo eta Reclusa, 2019, 65. or.).

Hezkuntzaren hobekuntza eta hezkuntza idealaren ideia edonon da nahi bat, azken finean bizi garen gizartearen hobe beharrez egiten baitugu. Hezkuntzaren hobekuntza hori xede izanik, Komunikas-ek eskola desberdinak ikas komunitatearen parte izaten laguntzeko hainbat fase proposatzen ditu.

Hasteko, ametsaren fasea dago. Fase honetan, eskola ikas komunitate bilakatzen hasiko da, eta horretarako, komunitateak eskolaz zer espero, zer nahi edo zertan bilakatu nahi duen jakinaraztea da ideia. Komunitatea osatzen duen edonork eman dezake bere iritzia, bere nahia, bere hezkuntza idealaren prototipoa edo bere ametsetako eskolaren ezaugarriak, eta hauek guztiak eskolak kontuan izango ditu, aldaketarantz pixkanaka hurbilduz: “Ikastetxe bat Ikas Komunitate bihurtu eta xede komuna bilatzeko, komunitate osoak amestu behar du desiratutako eskolaren idealarekin”. (Amilibia et al., 2019, 65. or.). Komunitateak osatu behar du eskola, eta ez eskolak komunitatea.

Jarraian, lehentasunak ezartzeko fasea dago. Fase honetan, ikas komunitate bilakatu nahi duten eskola guztietako ametsak bilduko dira, eta haien analisisian eta eztabaidan oinarritutako prozesu dialogiko batean, hauek betetzeko bost batzorde sortu ziren: Prestakuntza batzordea: dialogikotasuna zuzentasun zientifikoaz artikulatzeaz arduratzen dena; Hedapen batzordea: ikas komunitateen ahotsaren zabalkundean aritzen dena; Unibertsitate batzordea:

unibertsitateekin loturak sortu eta kudeatzen dituen; Araudi batzordea: eskola inklusibo erreferente bat izateko arauak sortzen dituen; eta Koordinazio batzordea: ikas komunitatea osatzen duten eskolen arteko komunikazioa antolatzen duena. (Amilibia et al., 2019, 66. or.).

Hauek dira sarearen barne txertatzeko lehen urratsak. Hala ere, ikas komunitateak egunero aldatuz doaz, jarduera arrakastatsuak txertatuz, ametsetan proposatutako ideiak gehituz, eta beste hainbat ezaugarri kontuan izanez, hezkuntza praktika idealera hurbiltzeko asmoz.

Egunero aldatze horretan lehen aipatu diren filosofia oinarriak agertzen dira, horiek ardatz izanik, hezkuntza praktika esanguratsuagoa egiten baita. Ikas komunitateek bere baitan jarduera arrakastatsuak dituzte, aurrerago aipatuko direnak. Horrekin batera, hezkuntza inklusiboaren bila, hainbat prestakuntza programa proposatu dira, eta horietatik agertu da Hezigarri programa, Hezkuntza Departamentuak sortua.

Hezigarri programaren helburu nagusia ikasle guztien eskola arrakasta bermatzea da, arreta jarritz hezkuntzan inklusioa ahalbidetzeki, absentismoari, porrotari eta eskola uzteari kontra egiteko (Amilibia et al., 2019, 152. or.). Eskola porrota sakon aztertu ondoren, ikas komunitateek arazoa ikasleek eskolarekin lotura emozionala, soziala eta kognitiboa lortzen ez dutenean ematen dela ikusi dute, eta horri irtenbidea emateko proiektu honen bidez ekintza multzo koordinatu bat proposatzen da eskolen antolamendua, metodologia eta orokorrean funtzionamendua aldatzeko, porrota saihesteko.

Programa hau 2019 eta 2020 urteen artean aplikatu da, ekarpenak eginez. Hezigarri programaren barnean hainbat ariketa desberdin proposatu dira. Haien artean, goraipatu daitezke tutoretza partekatuak eta zentro desberdinen azterketa.

Tutoretza partekatuekin, ikas komunitateek lan postu berriak edo zentroko irakasleentzako ordu luzaketak eskaintzen dituzte, baita laguntza behar duten gela konkretuetan bi irakaslek jarduteko aukera ere, ordutegi zehatz batean. Bi irakaslek lana edo tutoretza partekatzean, ikasleenganako atentzioa eta eskaintza bikoiztu egiten da. Horrela, zailtasunak, motibazio eza edo frustrazioa bizi dezaketen ikasle horiek laguntza estra jasotzen dute, eta horrek ikasle horien eskolarekiko erlazioa hobetu dezake, jasotako arretak emozionalki eta sozialki hobetu dezakeelako bere egoera.

Zentro desberdinen azterketan, eskola desberdinetako irakasleek ikas komunitatea osatzen duten beste eskoletara joateko aukera dute, denbora konkretu batez. Horrela, beste zentro bateko funtzionamendua, metodologia eta filosofia oinarriak lortzeko ariketa arrakastatsuak zeintzuk diren ikus dezakete, eta haien eskolan aplikatu, komenigarria ikusten badute. Modu honetan, eskolen hobekuntza bermatzeaz gain, ikas komunitateak koordinatuak egotea ere ziurtatzen da, hezkuntza praktika komun bat osatuz (Proeducar Hezigarri, 2019-2020).

1.6.4. Jarduera arrakastatsuak

Jarduera arrakastatsuak aipatu behar dira ikas komunitateen inguruan aritzean. Jarduera hauek ikas komunitateak dituen helburuak lortzeko ariketa desberdinak dira, filosofia oinarriak lortzera hurbiltzen diren praktikak; eta hezkuntza praktika honek proposatzen duen helmuga lortzeko ezaugarriak batzen dituzte. Asko daude, jarraian aipatuko direnak, baina denek komunean ezaugarri asko dituzte, haien artean, dialogikotasuna bultzatzen dute, ikasleak ariketen zentro diren eta, funtsean, ikas komunitateen errepresentazio erreala dira, praktikan jarriak. Aipatu daitezke, esanguratsutzat, literatur tertulia dialogikoak, tutore irakurle edo liburutegi tutorizatuak (Comunidade de Aprendizagem, 2020).

1.6.4.1. Literatur tertulia dialogikoak

Literatur tertulia dialogikoak aldeztu aurretik aukeratutako liburu batean oinarritzen diren talde elkarrizketak edo elkarrekintzak dira. Liburua (atala edo liburu osoa, taldearen edo gidariaren irizpidearen arabera) euskarri izanik, ikasleek bertatik ateratako ideiak, esperientziak edo oroitzapenak taldearekin partekatzen dituzte, eta hauek abiapuntu izanik, denen arteko tertulia bat sortzen da, komentarioekin, galderekin eta guztien parte hartzearekin. 1978an sortzen dira, aipatu den Verneda-Sant Martí eskolan.

...Literatur tertulia dialogikoak bi irizpidetan oinarritzen dira. Lehenengoa, aukeratutako liburuak literatur klasiko unibertsaleko obrak izan behar direla da, eta bigarrena, tertuliako partaideak literatura irakurketan edo lanketan esperientzia urriko pertsonak izan behar direla. (Aguilar, Alonso, Padrós, Pulido, 2009, 36. or.).

Bi irizpide horien arrazoiak Flecha-k ematen ditu, Aguilar et al.-ek aipatuta (2009, 36. orria).

...aginte akademikoek harresiak eraikitzen dituzte formakuntza akademiko eskasa duten pertsonen eta literatura mota jakin batzuen artean, “gutxiengo bikainetik” kanpo dauden pertsona horiek testuen interpretazio eskasak ematen dituztela kontsideratzen dutelako, “elite” horiek ere liburuaren irakurketak haien testuinguru partikularrarekin erlazionatzen dituztela ahaztuz.[...]. Tertulia partaideek zentzu kolektiboa ematen diete liburuei, irakurtzen diren obrak literatura unibertsalaren klasikoak diren heinean, eztabaidan sortzen diren gaiak egunerokotasuneko gaiekin lotu ditzaketelako, gure gizartearen inguruko gai esanguratsuen inguruko erreflexioa bultzatuz. (Valls, Soller eta Flecha, Aguilar et al.-ek aipatua, 2009, 36. or.).

Horrela izanda, tertulien partaide izateko ez da beharrezkoa literatur aditua izatea, xedea ez baita liburuaren analisi bat egitea. Helburu nagusia bizipen edo esperientzia propioak ateratzea eta egunean dauden gaiak mahai gainean jartzea da: politika, hezkuntza, txirotasuna, familia barneko erlazioak...

Tertulietan parte hartuko duten pertsonen, luzera eta ordutegia, taldearen erabakiaren arabera aldatu daitezke. Liburu bat hautatu eta guztien artean erabakitzen da irakurri beharreko atalak, eta horren oinarrian sortzen da dialogoa. Funtzionamendua hurrengo izan ohi da: denek etxean aldezturik erabakitako atala irakurtzen dute, eta gutxienez pasarte bat aukeratzen dute. Behin tertulian, gidari bat ezartzen da, bakoitzak aukeratutako pasartea irakurtzeko eta horren inguruan hitz egiteko txandak errespetatzeaz arduratuko dena, hain zuzen (Aguilar et al., 2009, 37. or.).

Literatur tertulia dialogikoak ikas komunitateen oinarritzko jarduera arrakastatsu bat dira, eta lantzen diren ezaugarri anitzak dira arrazoia. Tertulia hauetan, liburuaren aukeraketak laguntzekotan, ateratzen diren gaiek partaideen egunerokotasuna ukitzen dute, eta azaleratzen diren gaien inguruko eztabaidak sortzen dira. Gai horiek planteatu, komentatu eta askotan irtenbidea ematen zaie, eta modu honetan, taldekideek erabilgarria ikusten dute tertulia horretako lanketa, motibazioan lagungarri dena. Adibidez, aukeratutako liburua “Robin Hood” balitz, klase sozialen eta kapitalismoaren gaiak ager litezke, eta dialogoan lantzean, eskuzabaltasuna eta partekatzea bezalako baloreak barneratu daitezke. Horretaz gain, tertulia dialogikoetan partaide guztiak maila berean kokatzen dira, eta horrek, zailtasunak dituzten ikasleek, laguntza behar dutenen edo motibazio gabekoen inklusioan

laguntzen du. Azken finean, tertulietan denontzako hitza dago, denontzako momentu bat, eta partaide guztiek haien esperientzia edo bizipen propio bat azaldu dezakete, kideak haren inguruan hitz egiten jarritz. Zentro izate horrek esanguratsua egiten du momentu hori, ikasle guztiak, lehenago edo beranduago, taldearen parte sentitzen direlako, eta arazoentzako irtenbidea jasotzen dutelako. Gainera, literaturarekin hurreratze bat sortzen da, liburuak lantzen direlako momentu oro, eta ikasleak literatura ezagutzera bultzatzen dira, haien errealitatearen parean kokatuz eta irakurtzen duten horri zentzua emanez.

1.6.4.2. Tutore irakurle

Tutore irakurle ariketa, maila altuetako ikasleek maila baxuagoko ikasleei liburu bat irakurtzean oinarritzen da. Mailaketa hori eskola bakoitzaren arabera egingo da: haur, lehen eta bigarren hezkuntzako kasuetan adinaren arabera egingo da, helduen eskoletan maila akademikoaren arabera egin daiteke. Praktika honetan, tutore izango denak (maila altukoa) liburu bat aukeratzen du, eta etxean aldeztu aurretik irakurri eta lantzen du, edukiko duen ikaslearekin nola landu jakiteko. Ariketaren momentuan, tutoreak ikaslea jaso eta liburu irakurtzen dio, praktika esanguratsua eginez: antzeztea, intonazioa...

Normalean liburu bat irakurtzen da, baina tutorea eta ikaslea elkartzean, beste eskakizun batzuk sor daitezke: “ikasle batzuen tutoretza haiek baino gazteagoak diren ikasleekin. Hauetan, gazteenek haien tutore direnei laguntza eska diezaiekete irakurtzen ikasten, edo liburuak irakurtzeko eskatzen”. (Aguilar et al., 2009, 38. or.). Praktika honen ordutegia eta iraupena eskolan bertan adostuko dira: bi astetik behin, saio batekoak...

Jarduera arrakastatsu hau interesgarria da aipatu diren helburuak lortzeko. Tutoreen aldetik, irakasten ikasten dute, hezkuntzan oso garrantzitsua den ezaugarri bat, azken finean, edukiak eta balioak bereganatu direla egiaztatzeko, horiek gainontzekoei azaltzea delako modurik aproposena. Praktika honetan besteekin moldatzeko teknikak, argudioak emateko moduak, liburu barneratzea eta ikaskideekin elkarrekintza lantzen dira, besteen artean. Ikaslearen aldetik, gaiarekin erlazionatua dagoen ezaugarri bat lantzen dute: entzutea. Entzutea funtsezkoa da ikas komunitateek proposatzen duten hezkuntza sisteman, eta txikitatik landu behar duten ezaugarri bat da. Ikasleentzako esfortzu handia suposatzen du norbait entzutea, haien parte hartzeari eutsiz, besteen txanda errespetatzea, hain zuzen, eta praktika horrek

lagundu egiten du. Gainera, irakaslea entzun beharrean ikasle heldu bat entzuteak esanguratsua egiten du praktika, haien arteko erlazioa desberdina delako, kodigo antzekoa erabiltzen baitute. Entzuten ikasteaz gain, literaturarekin kontaktuan hasten dira, tutorearen azaltzeko modua ikusi eta ikasten dute, aurrerago haien azalpenetan erabiltzeko, eta nola ez, irakurketa bezalako oinarritzko edukiak lantzen dituzte, beste eduki batzuk lortzeko funtsezkoa (lehen aipatu den dimentsio instrumentala).

1.6.4.3. Liburutegi tutorizatuak

Izenak dioen bezala praktika honek zentroko liburutegian ikasleak irakurketan edo ikasketetan lagunduko dituen gidari baten presentzia eskaintzen du. Liburutegi tutorizatuak eskola ordutegian ez ezik, eskolaz kanpoko ordutegian ere erabiltzeko prest daude, eta ikasketarako, irakurketarako edo laguntzarako leku aparta bilakatzen dira. Ikas komunitateen barnean dagoen praktika bat den heinean, edonor izan daiteke tutore, eta aniztasun horrek aberatsagoa egiten du ikasleekin ikaskuntza, tutore bakoitzak irudimen eta perspektiba desberdinak dituelako, eta hori ikaslearentzat lagungarria da, mugak zabaltzen dituelako eta ikaskuntza propioa bultzatzen duelako. Gainera, tutore edonor izan daitekeenez, irakasleak ez ezik, familia kideak, bizilagunak eta herriko langileak ere izan daitezke liburutegiaren parte, eta horrek ikaskuntza kolektibo bat sortzen du, ez bakarrik ikaslearena, baizik eta liburutegia osatzen duten partaide guztiena, tutoreak barne (Reca, 2013, 29. or.).

Liburutegia izan arren, liburutegi tutorizatuetan aurrera eramaten den jarduera bakarra ez da irakurtzea, hortik harago doa. Reca-k (2013, 29. or.) garbi uzten du hori:

...ikaskuntza ariketa desberdinak egiteko gune bezala. Ariketa hauek talde irakurketa, ahozko narrazioa, etxeko-lanak egitea edo beste edozein jarduera izan daitezke, eskolako errendimendua hobetzera bideratua. Heldu bat edo gehiagok tutorizatzen dute, eta horrela haurrek aurkezten duten edozein zailtasun errazago identifikatu daiteke, elkar laguntzearen bidez irtenbidea bilatzea bultzatuz.

Horrela izanda, liburutegi tutorizatuak lagungarriak dira eskolan edo eskolaz kanpo lana egiteko baldintza eta baliabide duten ikasleentzat, baita zailtasunak dituztenentzat, azken finean praktika honetan laguntza jasotzen dutelako. Praktika honek gainera utziak zeuden liburutegi horien berpiztea bultzatu du, eta liburu berrien eskuratzeak edo irakurri gabeko

horien erabilpenak zentzua hartzen dute. Jarduera honen bitartez askotan aipatu diren ikas komunitateen oinarriak biltzen dira, funtsean giro dialogiko batean ikasteko gune bat sortzean datza-eta. Ariketa honen ezaugarri interesgarriena zailtasunak dituzten ikasle horiek jasotzen duten arreta da, beste inon laguntza lortu ezin duten horiek aurrera egiteko txoko bat dutelako, eta aintzat hartzen dituztela ikusten dutenean, ikasteko motibazioak gora egiten du. Gainera, eskolaz kanpoko ordutegian eskaintza mantentzea ezaugarri aparta da, ikasle askok eskolatik ateratzerako momentutik aurrera laguntza eza topatzen dutelako, eta modu honetan badute nora jo.

1.6.4.4. Talde elkarreragileak

“Talde elkarreragileak” beste jarduera arrakastatsua da, boluntario desberdinen laguntzarekin, klasean lan talde txikiak osatzean oinarritzen dena. Helburua garbi dago.

...talde elkarreragileen xedea da, besteen artean, lehiakortasuna murriztea eta elkartasuna sortzea, baita ikaskuntza akademikoaren eta ikasleen klaseetako parte hartzearen gorakada lortzea ere. Talde elkarreragileak ikasleek ahalik eta kalitate handieneko hezkuntza jasotzeko pentsatuak daude. Horretarako, ideia ez da ikasleak gelatik ateratzea, baizik eta guztiz kontrakoa, gelan bertan beharrezkoak diren baliabideak sartzeari hurrek haien hezkuntza jarrai dezaten ahalik eta itxaropen handienekin. (Elboj eta de Grácia, Peirats eta López-ek aipatua, 2013, 201. or.).

Talde elkarreragileetan gehienez ere 5 ikasleko talde txikiak egiten dira (boluntarioen arabera), eta talde bakoitzak, aldez aurretik aukeratutako boluntario batekin, ariketa bat lantzen du. Haur, Lehen eta Bigarren Hezkuntzan, irakasleak aukeratu ohi ditu ariketa horiek. Boluntarioak, kasu horretan, familiako kideak izan ohi dira, baina herriko langileak, inguruko pertsona famatuak, hezkuntza ez formaleko eta eskolaz kanpoko pertsonak edo ikasleekin edozein motatako kontaktua duen edonor izan daiteke, ikas komunitateen ateak edonorentzat irekiak baitaude. Boluntario horiei, esan bezala, irakasleak aukeratutako ariketa bat egokitzen zaie, eta adostutako denbora tarte batez ariketa hori burutzen da. Ariketak ikasleak lantzen ari diren gaiekin erlazionatuak egon ohi dira, eta helburua taldean ariketa horiek aurrera eramatea da. Ariketa edozein motatakoa izan daiteke: irakurketa bat tertuliaz

jarraitua, objektuak manipulatzeko irudi geometrikoak sortzea, neurketak... Esan bezala, ikaslearen curriculumarekin eta ikasleek landutako gaiekin erlazionatua egon behar du.

Jarduera arrakastatsu honek onura handiak ditu. Peirats eta López-ek bi goraipatzen dituzte (2013, 201. or.).

...Onura horietako bat etiketatzearen ezabapena eta autoestimua baxuari ukoa dira, beste hezkuntza sistema bereizle batzuetan ez bezala. Azken finean, antolakuntza eredu hau bereizketaren guztiz kontrakoa da, behar bereziak dituzte ikasleek ez baitute gelatik irten beharrik, helduak direlako bertara sartzen direnak.[...]. Bestetik, talde elkarreragileetan ikasgelak zentroaren testuingurura irekitzen dira, benetako komunitatea sortuz. Honek irakaskuntza berritzeko eta hobetzeko bidean irudimenaren gorakada eta momentu oroko motibazioa suposatzen du irakasleriarentzat. Irakaslea da ariketak programatzen dituenak, curriculumak kontuan izanik, saioa dinamizatzeaz eta denbora-tarteak koordinatzeaz gain. Estrategia didaktiko honetatik abiatuz etekin akademikoa bultzatu daiteke, irakasle-ikasle erlazioan ratio beherakada handi bat dagoelako, eta horrek gaitasun sozialen gorakada bat suposatzen du, elkarrekintzen gehikuntza dela-eta.

Horrela izanda, talde hauetan berdinen arteko elkarrekintza sustatzen da, eta bigarren planoan edo baztertuak egotera ohituta dauden ikasle horiek indarra har dezakete, taldearen parte izateko erraztasunak direla eta, haientzat errazagoa izan daitekeelako talde txikietan eta irakaslea ez den beste tutore batekin aritzea. Talde elkarreragileak edukiak aurreratzeko modu desberdin bat dira, hezkuntza segregazioaren apurketan pausu handi bat. Gainera, metodologia honek klase osoarekin egitea zaila den ariketak aurrera eramateko aukera ematen du, kontrolatzeko errazagoa baita. Horretaz gain, irakasleak begirale lanak egitearen kontua dugu, talde elkarreragileen saioak apartak izan daitezkeelako ebaluazio jarraia bideratzeko edo ikasle bakoitzaren zailtasun edo erraztasunak ikusteko. Aldi berean, beste momentu batzuetan zailtasun horiei arreta jartzeko ere probestu daiteke.

Entzutea, dialogoa eta taldean ikasteko premia dira ikaskuntzaren sekretua. Dena laburtzeko Benjamin Franklin-ek esaldi eder bat utzi zuen, Estatu Batuen fundatzaileetako bat kontsideratua dena: “Kontatuidazu eta ahaztuko dut. Erakutsidazu eta, agian, gogoratuko dut. Egidazu partaidea eta ikasiko dut.”

1.6.4.5. Irakasleen tertuliak

Ikas komunitateen barnean irakasleen tertuliak aipatu behar dira. Ikas komunitateetan askotan familien edo bizilagunen parte hartzean zentratzen da eskola, komunitate bihurtzeko bidean, baina ezinbestekoa den faktore bat ahazten da: irakasleen arteko harremana.

Ohikoa da eskola eta metodologia berdinean aritzen diren irakasleek erlazorik ez izatea haien artean, elkar ez ezagutzea, eta horrek ikasleen irakaskuntza prozesuan arazo bat suposa dezake, garapen gradualean komenigarria delako jarduerak lantzeko, ebaluatzeko edota lanean aritzeko. Laburbilduz, metodo berdinak eta errutina bat jarraitzea, ikasleak funtzionamendua barneratu eta hobe aritu dadin. Horrekin batera, ezinbestekoa da irakasleen ongizatea bermatzea, ikasleek zuzenean pairatzen duten eragin bat baita, eta irakaskuntza ziurtatzeko beharrezkoa delako.

Irakasleen arteko koordinazioa eta erlazioa sustatzeko, proposamen desberdinak agertu dira. Lekunberrin dagoen Ibarberri eskolan, ikas komunitateen partaide, ariketa desberdinen beharra agertu da maisu eta maistren elkarrekintza sustatzeko, eta horren harira, tertuliak sortu dira.

Irakasleen tertuliek literatur tertulia dialogikoen funtzionamendu antzekoa jarraitzen dute: testu bat euskarri izanik, dialogo eta elkarrizketa sortzen dira. Hala ere, desberdintasunak daude ikasleekin egiten diren tertuliekin alderatuz, hala nola, testua literatur obra unibertsal bat izan beharrean, ikaskuntza dialogikoarekin, metodologiarekin edo hezkuntza eta irakaskuntzarekin erlazionaturiko testuak erabiltzen dira. Modu honetan, testua abiapuntu izanda, intereseko gai asko aipatzen dira: irakasle bakoitzak dituen ebaluatzeko metodoak, jarduera arrakastatsuak aurrera eramateko modua etab. Hala ere, tertuliak ez dira soilik kezkak, ardurak edo arazoak partekatzeko gune edo momentu bat. Dialogo hauetan esperientzia, metodo eta praktika onak partekatzen dira aldi berean, lankideei ideiak proposatzeko intentzioarekin. Arrazoi hauek bihurtzen dute jarduera hau erabilgarri, arazoei irtenbidea ematen zaielako, eta ideia onei aplikatzeko aukera gehiago.

Praktika hau oso lagungarria da, batez ere irakasleak paira dezakeen bakardade sentimendua deuseztatzeko. Ariketa honetan irakasleek haien metodoak partekatu, gainontzekoenak entzun edo eztabaidatzen dituzte, eta testua eta talde lana baliatuz, denen artean ondorio

batera iristen dira, funtzionamendua hobetzeko eta komunitate bezala funtzionatzeko erabilgarria izango dena.

Laburbilduz, irakasleak haien artean laguntzea ezinbestekoa da, ez baitaude bakarrik ikasleekin, eta hurrek asko eskertuko dute kanpotik heldu diren ideiak gelan txertatzea, aniztasuna eta baliabide desberdinak eskainiko zaizkien heinean.

2. MARKO PRAKTIKOA

2.1. Justifikazioa

Orain arte ikusitakoarekin, hezkuntza esanguratsua izateko modurik aproposena dialogoa bultzatzen duen sistema bat dela ondoriozta daiteke. Dialogoaren osagarri garrantzitsuena entzuten jakitea da. Gaur egun, garrantzi handia ematen zaio ikusmenari, gizarte bisual batean bizi baikara, eta jasotzen ditugun beste estimulu batzuk bigarren planoan uzteko joera dago. Entzumena, edozer bezala, landu eta garatu beharra dago, berez entzuteko gai izan arren, entzuteak ezaugarri asko dituelako: aktiboki entzutea, entzundakoa ulertzea, soinu konkretu batean zentratzea eta zerrendatzea ezinezkoak diren beste asko. Gabezia hau aipatzen dute Sierra-k eta Blanco-k (2017, 304. or.): “Entzutea ikaskuntzaren bihotzean egon arren, literatura pedagogikoak arreta urria eskaini dio”.

Aztertu den bezala, entzutea funtsezkoa da, ikaskuntza prozesua elkarlanean ematen delako, eta gainontzekoekin jardutea ezin da entzun gabe eman. Horregatik, beharrezkoa da entzumen prozesu horiek lantzea, horiek garatzea eta irakasleak haien entzumena kontrolatzeko gai izatea, hein batean behintzat, hortik abiatuta beste alor batzuetan baliabideak eta ikaskuntza emateko baliabide gehiago izan ditzaten.

Honekin batera, eskola dialogoan oinarritzen den heinean, demokrazia baten funtzionamenduan oinarritu behar da, edonork bere iritzia eta ahotsa entzuteko eskubidea izanda, eta denen hitzak balio berdina edukita erabakiak hartzeko jarduteko unean. Hezkuntza sistema horren bultzatzaile dira ikas komunitateen barnean. Proposamen didaktiko honek ikas komunitateek eta dialogoaren funtzionamenduan oinarritzen diren eskolek izan behar

dituzten ezaugarriak lantzen dituzte, eta oso onuragarriak dira bai ariketaren bidez entzumena, argudiaketa eta funtsean erabilgarriak izango diren baliabideak garatzeko, bai beste alor eta momentu batzuetan jarduera horietan erabilitako teknikak praktikan jartzeko eta edukiak taldean lantzeko gai izateko.

Hau ikusita, entzumena lantzeko, marko praktikoak 3 zati izango ditu:

Lehenengo zati osoa entzumena lantzeko eta garatzeko sekuentzia didaktiko bat izango da. Horretarako, Haur Hezkuntzako 1. mailatik Lehen Hezkuntzako 6. mailara arteko jarduerak proposatuko dira, hilabetean behin garatzeko. Jarduera hau musika irakasgaiarekin lotzen da, entzumena espresuki lantzen den irakasgai bakarra delako, lan honen bitartez arlo guztietara eramatea saiatu den arren. Saio horretan egitea proposatzen bada ere, hainbat ariketa beste une batzuetan egiteko erabil daitezke. Entzumena lantzea konplexua izan daiteke, eta horren lagungarri musika izan daiteke, musikak ezaugarri desberdin asko dituelako, eta horietan zentratu daiteke estimulu konkretu bat antzemateko, musika desberdinak sortu eta haien artean erlazionatzeko; horregatik, aproposa da irakasgai horrekin erlazionatzea. Sekuentzian garapen bat dago, eta mailak aurrera egin ahala dinamikak konplexuagoak dira eta esfortzu handiagoa suposatzen dute. Horrela, aurrerapenak antzemango dira entzumenaren erabilpen eta irakaskuntzan, gero eta entzumen finagoa izanez, eta hura kontrolatzeko eta erabiltzeko gaitasun handiagoa landuz. Sekuentziaren bukaeran ikasleek entzumen garatu bat izango dute, gai izango dira nahieran ardazteko, gainontzekoen iritzi eta esanak entzun ahalko dituzte, ideia horiek ulertu eta elkarreraginean ikasi, eta funtsean, haien bizitzan erabiliko duten “tresna” bat eskuratuko dute.

Bigarren zatian ikas komunitateek berez dituzten jarduera arrakastatsuak agertuko dira. Marko teorikoaren parte hau Ibarberri Eskola Publikoan kokatuko da. Ibarberri ikas komunitateen parte den eskola bat da, eta horren harira, hainbat jarduera arrakastatsu jorratzen dira bertan. Han izandako esperientzian oinarrituz, ariketa horiek aipatu, azaldu, dauzkan onurak azpimarratu eta hobetzeko proposamen batzuk egingo dira, beti ere ikas komunitateen filosofia lortzeko eta ikaskuntza esanguratsu bat lortzea helburu. Horretarako, ariketak nola egin ohi diren eta proposamenen bat agertuko da, esan bezala, beti ikasleen onuran zentratuz.

Hirugarren zatian, bukatzeko, jarduera arrakastatsu berri bat proposatuko da, honen oinarriak aldeztu aurretik ezagututa. Horretarako, ikas komunitateen filosofia, metodologia, funtzionamendua eta helburuak kontuan hartuko dira, eta aplikagarria izan daitekeen ariketa proposatuko da, ikas komunitateen funtzionamendua hobetzeko eta ikaskuntzan beharrezkoak diren ezaugarriak landu eta bultzatzeko helburuarekin. Ariketa hau eskola osatzen duten edozein mailatarako jarduera irekia izango da, ondoren bakoitzak haren eskari eta mailara egokitu ahal izateko. Horrela izanda, ideia lan giro edo testuinguru jakin bat proposatzea izango da, bertan ikas komunitateen balioetan oinarrituz ikasleek ikasteko aukera izan dezaten.

2.2. Metodologia

Ikas komunitateetan eta dialogoan oinarritzen diren hezkuntza praktikan aurrera eramateko proposamen didaktikoa denez, metodologiak filosofia berdina jarraitu behar du. Horregatik, proposatzen diren ariketa guztietan pertsona desberdinekin elkarrekintzan aritzea izango du oinarri. Elkarrekintza hori ikaskideekin, irakaslearekin, familia kideekin, auzokideekin edo eskolan parte hartzera animatzen den edonorekin izan daiteke, baina funtsezkoa da elkarrekin hori ematea, ikusi baita ikaskuntza taldean ematen den ekintza bat dela.

Horretaz gain, metodologia esperimentalak izango da. Horretan oinarrituz, pertsona bakoitzak entzutearen ekintza bere kabuz bilatuko du, gainontzekoen laguntza jaso arren. Helburu nagusia ikasleek duten entzuteko gaitasunaz jabetzea da, eta zentzumen horren atzean haien eskura dituzten beste hainbat ekintza ezagutzea eta praktikan jartzea. Ariketa desberdin hauek egitean entzumenaren botereaz jabetuko dira, bai hausnarketa pertsonala bai autoebaluazioen bidez jabetuko dira ahalmen horretaz. Horrela izanda, taldean arituko dira beti ere ikaskuntza osatu bat eman dadin, baina ikasle bakoitza gai izan behar da bere gaitasunak ezagutzeko.

2.3. Proposamen didaktikoa

HH 1

Jardueraren izena: IPUIN MUSIKALAK: Aimartxo
Adina: 3 urte
<p>Helburu didaktikoak:</p> <ul style="list-style-type: none">• Entzumena eta arreta lantzeko gaitasuna lortzea.• Musika haien errealitatean aurkeztea.• Elementu desberdinak musikarekin erlazionatzea: pertsonaiak, ekintzak...• Hizkuntza erabiltzen ikastea.• Hizkuntza desberdinetan azaldutako arte lanak ezagutzen hasi eta teknika batzuk erabiliz irudikapen eta adierazpen artistikoko jarduerak egitea.
<p>Edukiak:</p> <p>1. multzoa. Hitzeko hizkuntza.</p> <p>1.1. Entzun eta mintzatu</p>

- Ipuinak modu orokorrean ulertzea. Ulertzen duela modu batzuetan adieraztea, adibidez:
 - Une bakoitzean parte hartzen duen pertsonaiaren marrazkia seinalatzea.
 - Berriz kontatzen direnean akats edo aldaketa nabariak antzematea.
 - Pertsonaia batek esan behar duen esaldia aurrez esan edo gogoratzea.
 - Ipuinaren gaia zein den esatea (ideia nagusia, irakaskuntza...).
 - Pertsonaia bat deskribatzea.
 - Istorioaren bukatu gabeko esaldiak osatzea.
 - Ipuin, poema nahiz kanta labur bateko pertsonaiak identifikatzea. Ahozko kontakizun erraz bateko eszenen segida ezartzea.
 - Ipuin bat kontatzen zaien bitartean emozioak adieraztea (ustekabea, beldurra, poza...).
 - Ipuineko izenburuak marrazkiekin eta pertsonaiekin lotzea.
 - Arretaz entzutea.

3. multzoa. Arte hizkuntza

- Ahotsaren, gorputzaren, eguneroko objektuen eta musika tresnen soinu-ahalbideak ezagutu. Soinuak musika jotzeko eta sortzeko erabili.

Irakaslearen rola:

Irakasleak edo irakasleek ipuina kontatuko dute, musika erabiliz, noski, eta txikiak entzutera motibatuz eta parte hartzera bultzatuz.

Ikaslearen rola:

Ikasleek arretaz entzun beharko dute parte hartzeko momentua zein den jakiteko, eta musika istorioarekin erlazionatzeko gai izan beharko dira.

Jardueraren azalpena:

Ipuin musikalak landuko ditugu, eta horretarako, sortua dagoen “Limoitxo” ipuin musikala hartuko dugu adibide bezala klasean kontatzeko baina izena aldatuz “Aimartxo”- gatik. Oso istorio sinplea, ulergarria, jarraitzeko erraza eta adierazgarria musika aldetik. Hortaz, melodia hori adibide bezala hartuta, beste hainbat ipuin asma ditzakegu: urtxintxa eta hontza (zuhaitzera igo, hontzarekin topatu...), haizea basoan (haizeak alde batera, bestera...), igogailu magikoa (igo, jaitsi, pertsona desberdinak muntatu...) eta horrelakoak. “Aimartxo”-rekin, ikasleek maindire handi bat izango dute, denek helduko dutena, eta istorioan ematen diren olatuen gorakadekin eta beherakadekin (musika bidez adieraziak) maindireak gora eta behera egin beharko du.

Materiala:

-Maindirea.

-Pertsonaiak (inprimatu eta makilatxoetan jarri): Jose Karlo, dortoka eta olatua.

-Musika(Limoitxoren musika esteka):

<https://www.driveplayer.com/#fileIds=0Bxy1bsCqOiB6dUFzcFpJUk1Fc0h5RjdUY3UwcFNRWC11R2dn&userId=107529453070757793487>

-Limoitxoren istorioa, pertsonaiak, nondik norakoak:

<https://docs.google.com/document/d/1Y2bzcKZTP5QDUAFzCuSD7050btuh5GSRdLhIMMVP5zA/edit>

Ebaluazioa:

Irakasleak ebaluazioa egiteko orduan ariketa nola burutu duen, ikaslearen gogoak eta parte hartzea nolakoa izan diren, eta etapako helburu didaktikoak eta edukiak kontuan hartuko dira.

IKASLEA:				
HELBURUAK	OSO ONA 4	ONA 3	ONARGARRIA 2	HOBETU BEHARRA 1
Elementu desberdinak musikarekin erlazionatzea: pertsonaiak, ekintzak...				
Hizkuntza lantzen ikastea.				
Hizkuntza desberdinetan azaldutako arte lanak ezagutzen hasi eta teknika batzuk erabiliz irudikapen eta adierazpen artistikoko jarduerak egitea.				
EDUKIAK:	OSO ONA 4	ONA 3	ONARGARRIA 2	HOBETU BEHARRA 1
Ipuinak modu orokorrean ulertzea.				
Ahotsaren, gorputzaren, eguneroko objektuen eta musika tresnen soinu-ahalbideak ezagutzea. Soinuak musika jo eta sortzeko erabiltzea.				

HH 2

Jardueraren izena: ANIMALIEN ARTEAN
Adina: 4 urte
<p>Helburu didaktikoak:</p> <ul style="list-style-type: none">-Entzumena eta arreta lantzea, entzumena zentratzen ikasiz.-Entzumena soinu konkretu batean zentratzea, beste soinu batzuk alde batean uzten ikasiz.-Soinu zehatz baten interpretazio egokia.
<p>Edukiak:</p> <p>1. multzoa. Hitzeko hizkuntza.</p> <p>1.1. Entzun eta mintzatu</p> <ul style="list-style-type: none">• Ahozko hizkuntzak nola funtzionatzen duen pixkanaka ikasi eta haren alderdi fonikoei eta lexikoei buruzko interesa izatea: soinuak ezagutzea eta identifikatzea. Kontsonanteak eta bokalak.• Arretaz entzutea. <p>3. multzoa. Arte hizkuntza</p>

- Ahotsaren, gorputzaren, eguneroko objektuen eta musika tresnen soinu-ahalbideak ezagutzea. Soinuak musika jo eta sortzeko erabiltzea.

Irakaslearen rola:

Irakasleak ikasleei animaliak ezarri beharko dizkie. Horretaz gain, garrantzitsua da saio bat animalien soinuei eskaintzea, nola egiten duten jakiteko. Azkeneko egunean, baso edo oihan bateko giroaren musika jarriko du, ikasleen entzumena oztopatzeko.

Ikaslearen rola:

Ikasleek haien animalia-aren soinua egin beharko dute, eta soinu bera egiten duten animaliak entzun eta bilatu, beste soinu guztien artean.

Jardueraren azalpena:

Bikoteen bila. Ariketa honetan animalien soinuekin jolasten arituko gara. Lehenengo egunean, klase erdiari animalia bat egokituko zaio, eta beste erdiari, beste bat. Emandako animalien soinuak imitatuz, bi taldeetan bukatu beharko dute ariketa: animalia berdinak direnak elkarrekin, hain zuzen. Jokoa animalia desberdinekin egin daiteke lehenengo egunean, soinu desberdinak lantzeko, baina garrantzitsua da 2 animalia soilik ezartzea (gehienez 3), hasieran zaila izan daitekeelako soinu gehiagoren artean desberdintzea. Ariketa hau hilabeteen behin egin daiteke, eta hilabeteen buruan, animalia gehiago txertatuz joango gara. Horrela, talde txikiagoetan elkartuz bukatuko dute, eta ariketan soinu gehiagoren artean taldekideak antzeman beharko dituzte, osatzeko. Azkeneko egunean, bikoteka egingo da ariketa, eta irakasleak “animalien soinuak” musika jarriko du gainetik, oztopatzearren.

Materiala:

-Azkeneko egunerako, animalien musika

(<https://www.youtube.com/watch?v=sJKXSgDJQDI>)

- Animalien soinuak lantzeko baliabidea

(<https://www.youtube.com/watch?v=obzxNFiVYI>)

Ebaluazioa:

Irakasleak ebaluazioa egiteko orduan ariketa nola burutu duen, ikaslearen gogoak eta parte hartzea nolakoa izan diren, eta etapako helburu didaktikoak eta edukiak kontuan hartuko dira.

IKASLEA:

HELBURUAK	OSO ONA 4	ONA 3	ONARGARRIA 2	HOBETU BEHARRA 1
Entzumena eta arreta lantzea, entzumena zentratzen ikasiz.				
Entzumena soinu konkretu batean zentratzea, beste soinu batzuk alde batean uzten ikasiz.				

Soinu konkretu baten interpretazio egokia.				
EDUKIAK	OSO ONA 4	ONA 3	ONARGARRIA 2	HOBETU BEHARRA 1
Ahozko hizkuntzak nola funtzionatzen duen pixkanaka ikasi eta haren alderdi fonikoei eta lexikoei buruzko interesa izatea: soinu ezagutzea eta identifikatzea. Kontsonanteak eta bokalak.				
Arretaz entzutea.				
Ahotsaren, gorputzaren, eguneroko objektuen eta musika tresnen soinu-tresnak ezagutzea. Soinuak musika jotzeko erabiltzea.				

HH 3

Jardueraren izena: OLATUAK GORA ETA BEHERA
Adina: 5 urte
<p>Helburu didaktikoak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Musika eta melodiaren interpretazioa eta jarraipena egiten ikastea. • Melodiaren aldaketa haien kabuz adierazten ikastea. • Elkarrekin jarduten ikastea, jakintsuak irakasle rola hartuz, elkarreraginean.
<p>Edukiak:</p> <p>1. multzoa. Hitzezko hizkuntza.</p> <p>1.1. Entzun eta mintzatu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Arretaz entzutea <p>3. multzoa. Arte hizkuntza</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ahotsaren, gorputzaren, eguneroko objektuen eta musika tresnen soinu-ahalbideak ezagutzea. Soinuak musika jotzeko eta sortzeko erabiltzea. <p>4. multzoa. Gorputzaren hizkuntza</p> <ul style="list-style-type: none"> • Keinuak eta mugimenduak esperimintatu eta adierazi, eta komunikatzeko baliabideak direla ikastea.

- Beren gorputzak espazioan eta denboran mugituz dituzten ahalbideak komunikatu eta adierazteko erabiltzea.

Irakaslearen rola:

Azalpena emateko hasiera batean pianoa erabiliko du, argiagoa izateko asmoz (Enboloko txirula, klarinetea, xilofonoa, edozein instrumentu ere erabili daiteke). Ondoren, irakasleak abesti bat jarriko du ariketa lantzeko, jarduera konplexuagoa egiteko intentzioarekin. Ikasleek abestia arretaz entzun beharko dute, pasarte ezberdinen nondik norakoak entzuteko.

Ikaslearen rola:

Ikasleek banaka zapi bat izango dute eta musika entzutearekin batera hau gora eta behera mugitu beharko dute, musika entzutean sentitzen dutena kontuan izanik. Gerora, binaka jarriko dira zapi bakarra esku artean izanda eta bien artean aurretik egindakoa errepikatuko dute. Bukatzeko, taldeka jarriko dira. Talde bakoitzari maindire bat banatuko zaio eta aurreko ariketetan egindako prozedura berdina erabiliko dute.

Jardueraren azalpena:

Eskalak edo arpegioak gora edo behera egiten duen antzematen ikasiko dute. Hasieran, banaka arituko dira, zapi batekin, ariketa nondik nora doan ulertzeko. Ondoren, taldeka, maindire bat hartu eta segidak gora egiten badu, maindireak gora egin beharko du, behera egiten badu, maindireak, behera. Instrumentu desberdinekin egin daiteken ariketa da, entzumena gehiago eta konketuago landu dezaten. Ariketa hau hilabeteen behin egin daiteke. Hasieran, segiden gorakadak eta beherakadak oso nabariak izan behar dira, egin behar dena eta ariketaren xedea uler ditzaten. Horretaz gain, komenigarria litzateke hasieran soilik instrumentu bat edo bi erabiltzea, haietan zentratu daitezen, hasieran arazoak izan ditzaketelako segiden gorakadak eta beherakadak antzematerakoan. Hilabeteen

buruan, instrumentu gehiago txertatuko ditugu, eta noten arteko saltoa txikiagotzen joango gara. Urte bukaeran, txikiak gai izan beharko dira instrumentu desberdinetan segiden gorakadak eta beherakadak antzemateko, eta horrela entzumenaren lanketa baloratuko dugu.

Materiala:

- Maindirea/zapia.
- Ordenagailua.
- Bozgorailua.
- Arpegioekin kanta. <https://www.youtube.com/watch?v=MNOxbRiDw2w>
- Instrumentuak: Enboloko txirula, pianoa, klarinetea, xilofonoa...

Ebaluazioa:

Irakasleak ebaluazioa egiteko orduan ariketa nola burutu duen, ikaslearen gogoia eta parte hartzea nolakoa izan diren, eta etapako helburu didaktikoak eta edukiak kontuan hartuko dira.

- Irakasleak kontuan hartuko ditu ikasleak, proposamenaren aurrean adierazten duen jarrerari. Ariketa egiterakoan ikaslearen jarrera oso garrantzitsua izango da, izan ere, ikasleak duen jarrerak erabat baldintzatuko du nola egiten duen. Irakasleak duen helburua betetzen duen edo ez.

IKASLEA:				
HELBURUAK	OSO ONA 4	ONA 3	ONARGARRIA 2	HOBETU BEHARRA 1
Musika eta melodiaren interpretazioa eta jarraipena egiten ikastea.				
Melodiaren aldaketa haien kabuz adierazten ikastea.				
Elkarrekin jarduten ikastea, jakintsuak irakasle rola hartuz, elkarreraginean.				
EDUKIAK	OSO ONA 4	ONA 3	ONARGARRIA 2	HOBETU BEHARRA 1
Arretaz entzutea.				
Ahotsaren, gorputzaren, eguneroko objektuen eta musika tresnen soinu-tresnak ezagutzea. Soinuak musika jo eta sortzeko erabiltzea.				

Keinuak eta mugimenduak esperimentatu eta adierazi- komunikatzeko baliabideak direla ikastea.				
Beren gorputzak espazioan eta denboran mugituz dituzten tresnak komunikatu eta adierazteko erabiltzea.				

LH 1. maila

Jardueraren izena: SOINU DETEKTIBEA
Adina: 6 urte
<p>Helburu didaktikoak:</p> <ul style="list-style-type: none"> Entzumena estimulu jakin batzuetan zentratzen jakitea. Entzumen selektiboa lantzea: soinu jakin batzuk entzutean, beste batzuk diskriminatu. Entzundakoa adierazteko gai izatea, irudimena baliabide izanik.

Edukiak:

5. BLOKEA. INTERPRETAZIOA.

- Sortutako instrumentuak.
- Intonazio zehaztu gabeko perkusioa: zura, metala, partxea.

6. BLOKEA. ENTZUTEA.

- Ingurune natural eta sozial hurbileko soinuen ezaugarriak.
- Ikasleek hurbil dituzten musika-tresnak.
- Entzunaldietako portaera arauak.

Irakaslearen rola:

Irakasleak soilik ariketa egingo den lekua erabakiko du hilabetero, eta hau ikasleekin ados dezake. Bestela, behatzaile lanetan egongo da.

Ikaslearen rola:

Ikasleek entzumena zentratu beharko dute, eta ahalik eta soinu gehien antzeman. Gero taldean elkarreraginean arituko dira, kideen soinuak entzunez eta eztabaidatuz. Bukaeran, txoko soinuduna sortuko dute.

Jardueraren azalpena:

Klasean eta isilean, ikasleek entzun ditzaketen soinu guztiak apuntatuko dituzte. Haien arnasketa, euri tantak edo alboko klaseen zurrumurrua idatz ditzakete. Ondoren, taldeetan elkartuko dira, eta entzundako soinuak elkarrekin partekatu ondoren, haien jatorria

zein den eztabaidatuko dute: artifiziala/naturala, metala/egurra, atsegina/desatsegina... Hilabeteen behin ariketa hau egingo dute, baina lekua aldatuz. Gelan, eskolako sarreran, irakasleen bulegoan, liburutegian, parkean etab. Azkeneko egunean, bildutako datuak elkartu, eta haien txoko soinuduna sortuko dute, aurreko hilabeteetan hartutako apunteak beti ere kontuan izanik. Taldeek haien txokoak beteko duen baldintza erabakiko dute (alaia, desatsegina...) eta baldintza hori betetzeko egokienak iruditzen zaizkien soinuak erabiliko dituzte, baita egokiena iruditzen zaien eskolako txokoa.

Materiala:

- Eskolako zonalde konkretuak.
- Papera eta arkatza (soinuak apuntatzeko).
- Sortutako instrumentuak edo klaseko materiala, txokoa sortzeko.

Ebaluazioa:

Irakasleak ebaluazioa egiteko orduan ariketa nola burutu duen, ikaslearen gogoia eta parte hartzea nolakoa izan diren, eta etapako helburu didaktikoak eta edukiak kontuan hartuko dira.

- Ariketa honen bidez, hurbileko inguru batean, eskolan kasu honetan, inguratzen gaituzten soinuak ezberdintzen ikasiko dute eta ikasleen entzuteko gaitasuna zein ahaleginak baloratuko dira. Bestalde, garrantzitsua izango da ere ikasleek txukuntasunerako ahalmena garatzea. Jarduera ongi burutzeko, beharrezkoak izango dira ikasleek kurtso hasieratik bukaeraraino hartzen dituzten notazioak, horrenbestez, hori ere kontuan izango da.

Hurrengo errubrika honen bitartez, irakasleak ebaluatu ahalko ditu ikasleak. Errubrika honetan irakasleak ez du bakarrik kontuan izango ikaslearen emaitza finala, modu batez, baloratzen diren item ezberdinetan ikasleak duen jarrera ere kontuan izango du. Bidezko ebaluazio batean, irakasleak ikaslearen ezaugarriak zein egoeraren ezaugarriak kontuan hartuko dituela.

IKASLEAREN IZENA:

HELBURUAK	OSO ONA 4	ONA 3	ONARGARRIA 2	HOBETU BEHARRA 1
Entzumena estimulu jakin batzuetan zentratzen jakitea.				
Entzumen selektiboa lantzea: soinu jakin batzuk entzutean, beste batzuk diskriminatu.				
Entzundakoa adierazteko gai izatea, irudimena baliabide izanik.				

EDUKIAK	OSO ONA 4	ONA 3	ONARGARRIA 2	HOBETU BEHARRA 1
Sortutako instrumentuak.				
Intonazio zehaztugabeko perkusioa: zura, metala, partxea.				
Ingurune naturalaren eta sozialaren hurbileko soinuen ezaugarriak.				
Ikasleek hurbil dituzten musika-tresnak.				
Entzunaldietan ikasleen portaera arauak.				

LH 2. Maila

Jardueraren izena: "GURE TXOKO MAITEAK"
Adina: 7 urte
<p>Helburu didaktikoak:</p> <ul style="list-style-type: none">• Egoera baldintza zehatz batzuk betetzen dituen txoko bat bilatzen jakitea, soinu ezaugarrietan zentratuz.• Inguratzen gaituen soinuak egoera, emozio eta sentimendu jakin batzuekin erlazionatzen jakitea.• Inguratzen gaituen soinuak sorrazten gaituen egoera, sentimenduak eta emozioak argudiatzen jakitea.
<p>Edukiak:</p> <p>6. BLOKEA. ENTZUTEA.</p> <ul style="list-style-type: none">• Ingurune natural eta sozialeko soinuen ezaugarriak (Inguruneko soinuak eta horien ezaugarriak identifikatzea eta ezagutzea (iraupena, intentsitatea, altuera, tinbrea).

<p>Irakaslearen rola:</p> <p>Irakaslearen rola gidaria izango da. Ikasleari baldintza ezberdinak proposatuko dizkio.</p>	<p>Ikaslearen rola:</p> <p>Ikasleek irakasleak emandako baldintzak betetzen dituen txoko bat bilatu behar dute ikastetxetik. Taldean arituko direnez haien artean eztabaidatu behar dute zein den baldintza horiek betetzen dituen txokoa guztiontzat.</p>
<p>Jardueraren azalpena:</p> <p>Ikasleei baldintza jakin batzuk betetzen dituen leku bat bilatzeko eskatuko zaie, eskola guztian zehar, eta taldeka, adibidez, soinu atsegina duen leku bat. Denbora muga bat jarriko zaie, eta hau bukatzean, klasera bueltatu beharko dira, tokia erabakita. Leku hauek bisitatuko dira, Tour bat izango balitz bezala, eta erabaki duen taldeak aukeraketa justifikatu beharko du: “toki hau aukeratu dugu txoriak entzuten direlako, entzun arretaz...” Hilabeteen buruan, beste baldintza batzuk proposatuko zaizkie ikasleei, aldi berean bi proposatzeko aukera izanda. Hau da, egun berean bi baldintza desberdin eman daitezke (Toki beldurgarri bat eta toki lasai bat), eta aurkezterakoan, taldekideek asmatu beharko dute zein den zein. Irakasleak, ahal duen heinean, baldintza konplexuagoak ezartzen saiatuko da, adibidez, emozioak sartuz: toki alai bat. Azkeneko egunean, haiek bi baldintza aukeratu ditzakete, eta horiekin tokiak bilatu, ondoren azalpena emateko: “Guk toki hau beldurgarritzat jotzen dugu, ezezaguna den soinu bat entzuten delako”. Garrantzitsua da entzumenean oinarrituz aukeratzea, eta ez ikusmenarekin erlazionatzea bete beharreko baldintza.</p>	
<p>Materiala:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ikastetxeko txokoa aukeratzeko baldintzen txartelak. 	

Ebaluazioa:

Irakasleak ebaluazioa egiteko orduan ariketa nola burutu duen, ikaslearen gogoia eta parte hartzea nolakoa izan diren, eta etapako helburu didaktikoak eta edukiak kontuan hartuko dira.

- Irakasleak kontuan izango du ikasleek duten jarrera. Hau da, ariketa egiteko momentuan serio hartzen duten edo berdin zaien bukaeran eman behar duten erantzuna. Bestalde, aurreko urtean ikasi zituzten soinu sailkapenak kontuan hartu eta erreparatzen dituzten ikusiko du.

HELBURUAK	OSO ONA 4	ONA 3	ONARGARRIA 2	HOBETU BEHARRA 1
Egoera baldintza zehatz batzuk betetzen dituen txoko bat bilatzen jakitea, soinu ezaugarrietan zentratuz.				
Inguratzen gaituen soinuak egoera, emozio edota beste sentimendu jakin batzuekin erlazionatzen jakitea.				

Inguratzen gaituen soinuak sorrarazten gaituen egoera, sentimenduak eta emozioak argudiatzen jakitea.				
EDUKIAK	OSO ONA 4	ONA 3	ONARGARRIA 2	HOBETU BEHARRA 1
Ingurune natural eta sozialeko soinuen arteko ezaugarriak, ingurune soinuak eta horien ezaugarriak ezagutzea eta identifikatzea (iraupena, intentsitatea, tonua, altuera, tinbrea).				

LH 3.Maila

Jardueraren izena: "NATURAREKIN BAT"
Adina: 8 urte
Helburu didaktikoak:

- Ikasleak “izen” abstraktuei soinu bat atxikitzeke gai izatea.
- Ikasleak naturako elementuei soinuak atxikitzeke gai izatea.
- Ikasleak ikaskideen lana aktiboki entzuteke gai izatea.
- Ikasleak talde lanean jarduteke gai izatea.

Edukiak:

5. BLOKEA. INTERPRETAZIOA.

- Adierazpenerako baliabideak.

6. BLOKEA. ENTZUTEA.

- Ingurune natural eta sozialeko soinuen ezaugarriak (Inguruneko soinuak eta horien ezaugarriak) identifikatzea eta ezagutzea (iraupena, intentsitatea, altuera, tinbrea).

Irakaslearen rola:

Irakaslearen rola gidatzailea izango da. Ikasleari baldintza ezberdinak proposatuko dizkio. Bestalde, eskolatik kanpo ematen ari den jarduera denez, irakasleak kontrolpean izan beharko ditu ikasleak. Horretarako eremu batean mugak jarri beharko ditu, ikasleak bere bistatik ez aldentzeko. Bere lanaz aparte,

Ikaslearen rola:

Ikasleek irakasleak emandako baldintzak beteko dituen txokoak bilatu beharko dituzte ikastetxetik at. Ateraldi bakoitzean leku desberdin batera joango dira eta bertan irakasleak proposatutakoa egin beharko dute. Taldeka egongo direnez haien artean eztabaidatu beharko dute, bakoitzak bere interpretazioa izango du eta besteei azaldu beharko die. Ikuspegi desberdinak entzun eta konpartituko dituzte.

<p>ikasleek rol jakin batzuk izan ahal dituzte hau errazteko helburuarekin.</p>	<p>Haien ardura izango da modu batez edo bestez ariketa ongi ateratzea, eta taldean dauden klase kideek aurretik ipinitako arauak betetzen dituzten edo ez kontuan izan beharko dute.</p>
<p>Jardueraren azalpena:</p> <p>Proiektuaren ideiarekin jarraituz, mailek aurrera egin ahala ariketak eskolatik (zentrotik) kanpora bideratuko dira. Ariketa honetan, ikasleak eskola ondoko ingurunera aterako dira; adibidez, parkea edo belardia, eta aurreko ariketan bezala, taldeka, irakasleak ezarritako baldintza batzuk bete beharko dituzte. Ezarritako baldintzak aurreko ikasturtean baino konplexuagoak izan beharko dira, ez hain zehaztuak. Hilabeteen behin (ariketa egitean), gai komun bat aukeratuko da, adibidez, koloreak. Koloreak gaiarekin, taldeek soinu berde bat, gris bat eta laranja bat aurkitu beharko dituzte (adibide bat jartzearren) eta aukeratutakoaren inguruko argumentuak eman beharko dituzte. Bestetik, kaleak eskaintzen dituen baliabideak kontuan izanik, hauei soinuak atxikitzea ere eskatuko zaie, hala nola parkeko zuhaitzaren enberrari soinu bat jartzea edo plazan dagoen postontziari. Soinuak atxikitzean hauen zergatia eman beharko dute. Aldaera ezberdinak eskaintzen ditu jarduera honek. Taldeek objektuak, materialak edo koloreak jarriko dizkiete soinuak eta soinu horiei zergati bat bilatu beharko diete.</p> <p>Burutzeko modu bat soinuaren azalpena ematea izan daiteke besterik gabe. Aldiz, oso monotonoa ez egitearren, beste aukera bat honako hau izan daiteke: ikasleek asmatzen duten soinua aurkeztuko diete klaseko beste lagunei. Hauek, zein material, objektu edo koloreri dagokion asmatu beharko dute, haientzat baliagarriak diren argudioak edo arrazoiak erabiliz. Gerora, argudioen artean “eztabaida” bat emateko aukera egongo da.</p>	

Materiala:

- Ikastetxetik kanpoko txokoak: parkea, belardiak, herriko plaza...
- Soinuak apuntatzeko papera eta margoak.

Ebaluazioa:

Irakasleak ebaluazioa egiteko orduan ariketa nola burutu duen, ikaslearen gogoa eta parte hartzea nolakoa izan diren, eta etapako helburu didaktikoak eta edukiak kontuan hartuko dira.

IKASLEAREN IZENA:

HELBURUAK	OSO ONA 4	ONA 3	ONARGARRIA 2	HOBETU BEHARRA 1
Ikasleak “izen” abstraktuei soinu bat atxikitze gai izatea.				
Ikasle guztiek naturako elementuei edota soinuak atxikitze gai izatea.				
Ikasleak ikaskideen lana aktiboki entzuteko gai izatea.				

Ikasleak taldean jarduteko gai izatea.				
EDUKIAK	OSO ONA 4	ONA 3	ONARGARRIA 2	HOBETU BEHARRA 1
Adierazpenerako baliabideak.				
Ingurune natural eta sozialeko hainbat soinuen ezaugarriak identifikatzea eta ezagutzea.				

LH 4. Maila

Jardueraren izena: "HERRIAN BARNA - SOINUEN DETEKTIBEAK"
Adina: 9 urte
Helburu didaktikoak: <ul style="list-style-type: none"> • Ingurune zehatz bateko soinuak identifikatzea. • Paisaia soinudun zehatz bat irudikatzeko gai izatea. • Arretaz entzutea.

Edukiak:

6. BLOKEA. ENTZUTEA.

- Soinuen nolakotasunak: haiek bereiztea eta izendatzea.
- Musikaren aurreko jarrera eta musika zein edozein soinu produkzio entzuteko portaera arauak garatzea.

Irakaslearen rola:

Irakasleak atal honetan gidari papera izango du.

Ikasleak herriko leku ezberdinetara eramango ditu eta bertan haien portaera kontrolatuko du, leku publikoak dira-eta.

Ikaslearen rola:

Ikasleei “soinuen detektibeak” izango direla azalduko zaie eta detektibeak diren heinean isiltasunez lan egin behar dutela. Soinuak identifikatu eta apuntatuko dituzte taldeka.

Jardueraren azalpena:

Hurrengo ariketan mugak are gehiago zabalduko dira, eta eskola eta bere inguruetatik aldenduko da, herri guztian zehar ibiltzeko. Ikasleei “Soinu detektibeak” izango direla azalduko zaie. Beraz, haien portaera detektibeena bezala izan beharko da, isiltasunean lan egin eta arreta deitu gabe. Taldeka, hilabete behin (ariketa guztietan bezala) herriko toki ezagunenak bisitatuko dira: eliza edo komentua, liburutegia, supermerkatua, kiroldegia; hilabete bakoitzeko bat. Bertan, taldeek antzeman ditzaketen soinu guztiak apuntatu beharko dituzte, azkeneko egunean egingo den ariketa burutzeko. Horrela izanda, talde guztiak entzuten adi ibiliko dira leku bakoitzean, entzundako soinu bakoitza idatziz. Azkeneko egunean (bizpahiru saio izan daitezke) , bisitatutako toki guztien artean bat aukeratu beharko dute, eta klaseari aukeratutakoa zein den esan gabe, eta soinuen errepresentazioa egin beharko dute, kideek lekua asma dezaten.

Materiala:

- Aurreko saio batean egindako detektibe txanoa.
- Papera eta arkatza.

Ebaluazioa:

Irakasleak ebaluazioa egiteko orduan ariketa nola burutu duen, ikaslearen gogoa eta parte hartzea nolakoa izan diren, eta etapako helburu didaktikoak eta edukiak kontuan hartuko dira.

IKASLEA:

HELBURUAK	OSO ONA 4	ONA 3	ONARGARRIA 2	HOBETU BEHARRA 1
Ingurune zehatz bateko soinuak identifikatzea.				
Paisaia soinudun zehatz bat irudikatzeko gai izatea.				
Arretaz entzutea.				
EDUKIAK	OSO ONA 4	ONA 3	ONARGARRIA 2	HOBETU BEHARRA 1
Soinuen nolakotasunak: haiek bereiztea eta izendatzea.				

Musikaren aurreko jarrera eta musika zein edozein soinu produkzio entzuteko portaera arauak.				
--	--	--	--	--

LH 5.Maila

Jardueraren izena: "IPUIN NAHASIAK"
Adina: 10 urte
<p>Helburu didaktikoak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Taldean adosteko gaitasuna garatzea, elkarreraginean aritzen jakinda. • Entzuten jakitea. • Aditutakoa musikaren bitartez interpretatzen ikastea. • Denbora tarteak kontrolatzea.

<p>Edukiak:</p> <p>3. Funtzio komunikatiboak</p> <ul style="list-style-type: none"> Komunikazioan hastea eta jarraitzea. <p>5. BLOKEA. INTERPRETAZIOA</p> <ul style="list-style-type: none"> Instrumentuak. Sortutako instrumentuak. Orff perkusiozko instrumentuak. Instrumentu familiak: haria, haizea, perkusioa. 	
<p>Irakaslearen rola:</p> <p>Irakaslea, ohikoa den bezala gure sekuentzia honetan, behatzaile lanetan arituko da. Ipuinak sortzeko laguntza eskainiko die behar izatekotan, errefortzu desberdinak emanez (testuingurua, pertsonaiak...).</p>	<p>Ikaslearen rola:</p> <p>Ikasleek zeregin asko bete beharko dituzte, haien artean, ipuina sortzea eta irakurri edo antzeztea, besteen istorioak entzutea eta musika adieraztea edo interpretatzea. Honen barruan rol desberdinak bete ditzakete.</p>
<p>Jardueraren azalpena:</p> <p>Inguruko soinuak entzuteaz gain, garrantzitsua da ere haien artean entzuten jakitea. Ikasleak elkarri entzutea bultzatuko da azken ziklo honetako ariketekin. 5. mailan, ipuin nahasiekin arituko da. Ikasleek lehenengo saioan (beharrezkoa bada bi saio erabil ditzakete) ipuin bat sortu beharko dute, taldeka. Zailtasun handiak egotekotan, irakasleak pertsonaiak edo testuingurua erraz ditzake, bultzada bat</p>	

emateko. Hilabete baten buruan, talde bakoitzari kolore bat edo zenbaki ba ezarriko zaie, beste taldeek jakin ezin dutena. Talde batek sortutako istorioa irakurri edo antzeztu beharko du, eta beste taldeek adi entzun, apunteak hartu, etab. Bukatzean, irakurri duen taldeak bi kolore esango ditu (denbora sobera izatekotan, talde guztiek egin dezakete) . Kolore hori duen talde batek, istorioa musika erabilia interpretatu beharko du, 50 segundotan, eta beste taldeak berdina egin beharko du, baina 15 segundotan. Horrela laburtzeko gaitasuna, ipuina entzuten egon diren edo musika baliabideak landuko dira. Esan bezala, denbora sobera badago, talde batek 15 segundotan eta besteak 30 segundotan egin dezake, denbora tarte desberdinak emanaz. Hilabete bakoitzean talde batek irakurriko du ipuina, adi entzun beharko dute eta hura musikatu beharko dute. Azkeneko egunean, kurtsoan zehar ipuinak eta musika estuki erlazionatu direnez, denon artean ipuin musikal bat sortu beharko da, irakaslea barne. Bukatzean, ipuin hau beste klase batzuetan (txikiagoei, adibidez) aurkeztu daiteke, edo aukera izatekotan, eskola osoari.

Materiala:

- Instrumentuak edo klaseko materiala.
- Ipuinak sortzeko beharrezko materiala: arkatza, pertsonaia txartelak...

Ebaluazioa:

Irakasleak ebaluazioa egiteko orduan ariketa nola burutu duen, ikaslearen gogoia eta parte hartzea nolakoa izan diren, eta etapako helburu didaktikoak eta edukiak kontuan hartuko dira.

IKASLEA:				
HELBURUAK	OSO ONA 4	ONA 3	ONARGARRIA 2	HOBETU BEHARRA 1
Taldean adosteko gaitasuna garatzea, elkarreraginean aritzen jakinda.				
Entzuten jakitea .				
Aditutakoa musika bitartez interpretatzen ikastea.				
Denbora-tarte kontrolatzea.				
EDUKIAK	OSO ONA 4	ONA 3	ONARGARRIA 2	HOBETU BEHARRA 1
Komunikazioan hasia eta jarraitzea.				
Instrumentuak.				
Sortutako instrumentuak.				
Orff perkusio instrumentuak.				
Instrumentu familiak: haria, haizea, perkusioa.				

LH 6. Maila

Jardueraren izena: OILAR GUDA
Adina: 11 urte
<p>Helburu didaktikoak:</p> <ul style="list-style-type: none">• Argumentuak garatzea eta erabiltzea.• Entzuketa aktibo bat lantzea, helarazi nahi den mezua jasoz, prozesatuz, ulertuz eta honi erantzuna emanez.• Egunean dauden garatu beharreko gai tabuak jorratzea.• Oinarri musikal bat ulertzea eta honekin aritzea.
<p>Edukiak:</p> <p>5. BLOKEA. INTERPRETAZIOA.</p> <ul style="list-style-type: none">• Ahotsa.• Adierazpenerako baliabideak.• Ahots teknika.• Fonazio organoa.

6. BLOKEA. ENTZUTEA.

- Musikaren elementuak: erritmoa, melodia, tinbrea, izaera, tempoak, dinamika, testura.
- Estilo eta kultura desberdinetako, iraganeko eta oraingo musikak, testuinguru diferenteetan erabiliak, modu aktiboan.

Irakaslearen rola:

Irakaslearen lan garrantzitsuenak gai jartzailea izatea da. Lantzea interesgarria den gai bat aukeratu behar du, normalean lantzen ez direnak, haien zati dibertigarria den estilo bat erabiltzearen aitzakiarekin. Bestela, irakaslea “guda” ikustean zentratuko da, parte hartu gabe.

Ikaslearen rola:

Ikasleak taldeetan banatu, haien rola eta gaia ulertu eta barneratu eta letra sortu eta abestu beharko dute, beste taldeek esandakoari erantzuna eman behar diotela kontuan hartuz.

Jardueraren azalpena:

Elkarri entzuteko gaiari eutsiz, ikasleentzat erakargarria izan daitekeen musika estilo bat landuko da: Rap-a. Klasea bitan banatuko da, eta lantzeko interesekoak diren gaiak erabiliko dira: heriotza, bullying-a, genero berdintasuna edo bestelakoak. Gai horiek erabiliz, klase erdiari rol bat emango zaio, eta beste erdiari beste bat, adibidez: genero berdintasunarekin ari badira, klase erdiak emakume rola har dezake, eta beste erdiak gizon matxistarena, jantzeko modua kritikatzeko duena. Horrela izanda, “batalla de gallos” antzeko bat sortzea da helburua. Rap oinarri edo base bat aukeratuko dugu, errepikakorra eta erabiltzen erraza, eta horren gainean, hasiko den taldeak 30 segundo betetzeko esaldi batzuk sortuko ditu, errima kontuan hartuz. Horiek sortzean, basea erabilia beste taldeei kantatuko diete, eta

hauek arretaz entzun beharko dute, ondoren horri erantzun bat eman behar diotelako. Bukatzean, epaileak (irakaslea izan gaitezke, edo aukeratutako norbait) irabazle bat hautatuko du. Esan bezala, ariketa hau hilabeteen behin egingo da, gai eta talde desberdinekin. Azkeneko egunean, estiloa menperatuta izango dutela kontuan hartuz, banakako txapelketa bat egin daiteke, besteak epaile diren bitartean.

Materiala:

- Rap oinarriak.
- Gaiak.
- Letra idazteko materiala.

Ebaluazioa:

Irakasleak ebaluazioa egiteko orduan ariketa nola burutu duen, ikaslearen gogoak eta parte hartzea nolakoa izan diren, eta etapako helburu didaktikoak eta edukiak kontuan hartuko dira.

IKASLEA:

HELBURUA

OSO ONA 4

ONA 3

ONARGARRIA 2

HOBETU BEHARRA 1

Argumentuak garatzea eta erabiltzea.

Entzuketa aktibo bat lantzea, helarazi nahi den mezua jasoz, prozesatuz, ulertuz eta honi erantzuna emanaz.				
Egun dauden eta garatzea beharko diren gai tabuak jorratzea.				
Oinarri musikal bat ulertzea eta honekin aritzea.				
EDUKIAK	OSO ONA 4	ONA 3	ONARGARRIA 2	HOBETU BEHARRA 1
Ahotsa.				
Adierazpenerako baliabideak.				
Ahots teknika.				
Fonazio organoa.				
Musikaren elementuak: erritmoa, melodia, tinbrea, izaera, tempoa, dinamika, testura.				

Estilo eta kultura desberdinetako, iraganeko eta oraingo musikak, testuinguru diferenteetan erabiliak, modu aktiboan.				
---	--	--	--	--

1. Ebaluazioa:

Ebaluazioa burutzeko, hainbat jardueren ostean honako errubrika aurkeztuko da. Haur Hezkuntzako ikasleekin elkarrekin beteko da, klase osoari galderak eginez. Lehen hezkuntzan, berriz, ikasleei emango zaie errubrika, gai badira nahiz banaka zein taldeka betetzeko. Modu honetan, autoebaluazioa aurrera eramango da. Kurtsoaren arabera errubrika aldatuko da.

HH1, HH2 eta HH3 MAILAK:

TALDE LANA	OSO ONGI EGITEN DUT	IKASTEN ARI NAIZ	HOBETU BEHAR DUT
			
<i>Klase osoak lan egiten du.</i>	Ikasle guztiek lan kopuru bera egiten dute.	Ikasle batzuk ez dute lanik egiten ariketa bukatzeko.	Ikasle batek edo bik soilik lan egiten dute.

<i>Elkarri entzuten diogu</i>	Ikaskideek elkar entzuten dute eta erabakiak denon artean hartzen dira.	Batzuk ez dituzte beste ikasleak entzuten, eta denon artean hartutako erabakiak ez dituzte errespetatzen.	Ez diogu elkarri entzuten eta ez gara ados jartzen.
<i>Elkar laguntzen gara</i>	Elkarri laguntzen diogu lan egiteko.	Batzuk ez dituzte kideak laguntzen.	Eztabaidak sortzen dira eta inork ez du laguntzen.
<i>Ongi pasatzen dugu</i>	Oso ongi pasatu dugu ariketa egiten.	Denek ez dute berdin pasatzen.	Aspertu gara.

LH 1. eta 2. MAILAK:

Lehen Hezkuntzako lehenengo bi maila hauetarako, Haur Hezkuntzarako prestatu ditugun errubrikak erabiliko dira baina honako galdera hauek erantsiko dira autoebaluazio osatu bat egitearren.

- Zer da jardueran gehien gustatu zaizuna?

-
- Zer gutxien? Zer aldatuko zenuke?

-
- Nola sentitu zara jarduera osoan zehar?

-
- Non izan dituzu zailtasunak? Eta hauei aurre egiteko gai sentitu zara?
-

LH3, LH4, LH5 eta LH6 MAILAK:

AUTOEBALUAZIO ERRUBRIKA				
	OSO ONA 4	ONA 3	ONARGARRIA 2	HOBETU BEHARRA 1
<i>Errespetuz parte hartzen dut jardueretan.</i>	Beti errespetuz parte hartzen dut jardueretan.	Gehienetan errespetuz parte hartzen dut jardueretan.	Batzuetan errespetuz parte hartzen dut jardueretan.	Gutxitan errespetuz parte hartzen dut jardueretan.
<i>Niri egokitutako rola betetzen ahalegindu naiz.</i>	Beti niri egokitutako rola betetzen ahalegindu naiz.	Gehienetan niri egokitutako rola betetzen ahalegindu naiz.	Batzuetan niri egokitu zaidan rola betetzen ahalegindu naiz	Gutxitan niri egokitutako rola gutxitan bete dut.
<i>Gelako giroaren konpromisoarekin bat egin dut.</i>	Beti gelan giro ona izateko konpromisoarekin bat egin dut.	Gehienetan gelan giro ona konpromisoarekin bat egin dut.	Batzuetan gelan giro ona izateko konpromisoarekin bat egin dut.	Gutxitan gelan giro ona izateko konpromisoarekin bat egin dut.

<i>Taldekide gisa esleitu zaizkidan betebeharra denbora epe barruan egin ditut.</i>	Beti taldekide gisa esleitu zaizkidanak denbora epe barruan egin ditut.	Gehienetan taldekide/banako gisa eman zaizkidan zereginak denbora epearen barruan egin ditut.	Batzuetan taldekide/banako gisa eman zaizkidan zereginak denbora epearen barruan egin ditut.	Gutxitan taldekide/banako gisa esleitu zaizkidan zereginak denbora epearen barruan egin ditut.
<i>Edukiak ulertu ez ditudanean horiek galdetzeaz eta ulertzeaz arduratu naiz</i>	Beti arduratu naiz ulertzen ez nituen edukiak galdetzeaz eta ulertzeaz.	Gehienetan arduratu naiz ulertzen ez nituen edukiak galdetzeaz eta ulertzeaz.	Batzuetan arduratu naiz ulertzen ez nituen edukiak galdetzeaz eta ulertzeaz.	Gutxitan arduratu naiz ulertzen ez nituen edukiak galdetzeaz eta ulertzeaz.

Ondoren, honako galdetegia beteko dute autoebaluazio osatu bat izan dadin.

- Zer da jardueran gehien gustatu zaizuna?

-
- Zer gutxien? Zer aldatuko zenuke?
-

-
- Nola sentitu zara jarduera osoan zehar?
-

- Non izan dituzu zailtasunak? Eta hauei aurre egiteko gai sentitu zara?
-

IRAKASLEAK ERABILIKO DUEN ERRUBRIKA

Ikasleek bere ebaluazioa egiteaz gain, aurreko tauletan ikusi daitekeen moduan irakasleak ere errubrika eskura izango du ikasle bakoitza baloratu ahal izateko.

Behatu daitekeenez, taula guztietan kontuan izango da ikasleak entzuteko duen ahalmena. Horrenbestez, garrantzitsua da ahalmen horretaz gain, entzuteko egiten duen ahalegina eta jarrerak ere ebaluatzea. Horretarako, arestian ikusitako errubrika guztiez aparte, eskolako urte guztietan hurrengoaren antzekoa den taula bat erabiliko du irakaslek:

IKASLEA:				
HELBURUA	OSO ONA 4	ONA 3	ONARGARRIA 2	HOBETU BEHARRA 1
Ikasleak isiltasuna mantendu du arretaz entzuteko.				

Ikasleak isiltasuna mantendu du klase kideak ez eteteko.				
Entzuten dituen soinuak argi bereizten ditu.				
Entzuten duena izendatzen daki.				
Gai da modu kontzientean soinu batzuk identifikatzeko edo ez identifikatzeko.				
Txukun mantentzen ditu bere oharrak.				
Errespetuz jokatzeko du bere ikas kideekin eta bere buruarekin.				

2.4. Lekunberriko Ibarberri Eskola Publikoko jarduera arrakastatsuen hobekuntza proposamena

1.5.4. puntuan aipatu den moduan eta Lekunberriko Ibarberri Eskola Publikoa ikas komunitateen barne kokatzen denez, hainbat jarduera arrakastatsu lantzen dira bertan. Jarduera hauek ikas komunitateen filosofia jarraitzen dute, eta hezkuntza praktika honek defendatzen duen dialogoan oinarritutako ikaskuntza bultzatzen dute. Jarduera horietan ikasleek ikaskuntza hoberena lortzeko ezaugarriak, baliabideak, testuinguruak eta ariketak lantzen dira, beti ere berdintasuna eta ikasleen iritzi eta ideiak oinarri izanda. Ariketa hauek orain arte ikusi ez den funtzionamendu bat aurrera eramatea suposatzen dute, eta ikasleentzat berria den zerbait izan arren, helburuak lortu ohi direla esan daiteke. Orokorrean antolamendua aparta bada ere, hobetzeko proposamen batzuk egingo dira jarraian, ikasleen eta eskolaren onura beti kontuan izanik, eta ikas komunitateen balioak ardatz direlarik.

2.4.1. Literatur tertulia dialogikoak

1.6.4.1. puntuan azaldu den bezala, literatur tertulia dialogikoak literatur klasiko unibertsaleko obra bat euskarri eta literaturan adituak izatea beharrezkoa ez den partaideekin sortzen den talde dialogo bat dira. Tertulia hauetan aukeratutako liburuen pasarteetan oinarrituz ikasleek irakurtzean sentitu dituzten esperientziak, ideiak, gogoetak edo bestelakoak mahai gainean jartzen dituzte, eta haiek abiapuntu izanda, gainontzeko partaideen komentario eta galderekin, ideia horiek eztabaidatu, landu eta batzuetan irtenbidea bilatzen zaie, tertuliak oso erabilgarriak eginez, eta dialogoak bultzatuz, beste alor batzuetan baliatuko dutena. Normalean gidari bat hautatzen da, txandak errespetatzeaz eta egoera “kontrolatzeaz” arduratu ohi dena.

Literatur tertulia dialogikoa ikas komunitateen barne kokatzen den jarduera arrakastatsu bat da, horrela deitua hezkuntza praktika horrek beharrezkotzat jotzen dituen balore eta ezaugarriak lantzen direlako bertan. Ikas komunitateen parte den heinean, komunitatearen barne kokatzen diren eskolek jarduera hauek praktikan jartzea bultzatzen da, hezkuntza modelo dialogikoaren oinarri direlako, eta horren harira, Lekunberriko Ibarberri Eskola Publikoa ikas komunitateen parte denez, jarduera hau aurrera eramaten da.

Horregatik guztiagatik, Ibarberri eskolan literatur tertulia dialogikoak egiten dira. Ikusitakoan oinarrituz, ariketa hau ikasle bakoitzak astean behin egiten du, eta irakasleak astean bitan, klaseak erdibitu egiten direlako, talde txikiagoak osatuz, dialogoa posible egiten duen testuinguru lasaiago bat egiteko asmoz. Taldeak, 9 bat ikaslekoak izan ohi dira, beti irakasle batekin edo, ikasleren batek hezkuntza arreta behar izatekotan, laguntzako irakaslearekin batera.

Tertulian jarduteko, irakasleak egokia iruditzen zaion liburu bat aukeratzen du, ikasleen nahiak, testuingurua eta ulermen maila beti ere kontuan hartuz. Denon artean irakurri beharreko tarteak erabakitzen dira: kapituluak, orriak... Hurrengo tertuliarako hura irakurri eta ikasleek aldeztatik daukaten koaderno batean hautatu duten pasartea idazten dute, ondoren denekin partekatzeke. Tertulian, irakaslea gidari izanda eta txandaka, ikasleek pasarte horiek partekatzen dituzte, eta horren inguruko galderak edo komentarioak egiten dira taldean, pixkanaka dialogo bat sortuz.

Esan bezala, ariketa honek ikaskuntzarako beharrezkoak diren balioak lantzen ditu. Eskolan ongi funtzionatzen badu ere, hobetzeko proposamen batzuk badaude, funtzionamendu hori esanguratsuagoa eta praktikoagoa egiteko ikasleentzat. Proposatuko diren hainbat aldaketa praktikan jarri dira, eta aldaketa horien ondorioak ikusiko dira jarraian. Hala ere, aipatuko diren ariketak ez dira lantzen diren jarduera arrakastatsu guztiak, hobetzeko proposamenak dituztenak baizik, beti hobetu badaiteke ere, jarduera batzuk ongi antolatuak daudelako eta funtzionamendu egokia dutelako.

Hobekuntza proposamenak literatur tertulia dialogikoetan:

1. Liburuaren hautaketa: Esan bezala, ikusitakoan oinarrituz, irakaslea da tertulietan euskarri izango den liburua aukeratzen duena. Liburu horiek obra unibertsalak izan ohi dira, oso ezagunak, eta ikasleen testuinguruan eta gizartean eman daitezken egoerak planteatzen dituzte. Irakasleak baldintza guztiak kontuan izan arren liburua erabakitzerakoan, ikasleek ez dute aukerarik liburu horren hautaketan, irakasleak hartutakoa landu behar dutelako. Esan bezala, liburu hori aproposa dela iruditu arren, ikasleek horren aukeraketan iritzirik ez izateak haien motibazioa galtzea eta gogo eza azaleratu ditzake, liburu hori ezarria izan zaielako, eta haien nahiak ez direlako kontuan izan.

Aukerak izatea eta erabakiak hartzea ikas komunitateen filosofiaren oinarrian dago, eta ezinbestekoa da haurren ikaskuntza prozesuan:

...Oso garrantzitsua da haurrei txikitatik autonomia eta askatasuna ematea diren bezalakoak adierazteko eta erabaki txikiak hartzeko egunerokotasunean, modu honetan haien behar eta nahiak kontuan ditugula eta haiekiko sentikorrak garela erakusten diegulako. Horrela, haien erabakiak hartzeko eta ikasteko gaitasunean lagungarriak gara, baita haien identitate pertsonal eta autoestimua ere. Hala ere, haien garapena osotasunean eman dadin eta garapen pertsonala errazteko baliabideak lortzen lagungarri izateko, ezinbestekoak izango dira arauak eta mugak, haurrek ez dutelako garapen kognitibo nahikoa haientzako onuragarriena dena aukeratzeko, eta gainera, arauak betetzen ikasteak eta haiei egokitzeak autokontrol gaitasuna handitzen du eta dituzten desiren asetzea atzeratzen du, frustrazioarekiko tolerantzia hobetuz. (Caminero, 2017).

Honen harira, esan bezala, ikasleei aukerak ematea ezinbestekoa da, haien garapenaren onurarako, baita eskolaren onurarako ere, demokrazia batean oinarritu behar dela kontuan izanda. Hala ere, ezin diegu mugarik ezarri gabeko aukeraketa bat eskaini, edozein liburu hautatzen uztekotan, landu nahi diren baremoetatik at egongo litekeen liburu bat agertzea posible litekeelako.

Honen guztiaren jakinean, biderik aproposena liburu kopuru jakin batzuk eskaintzea eta ikasleek haien artean aukeratzeko izango litzateke. Irakasleak interesen barruan sartzen diren lau edo bost liburu ([Eranskina 2](#)) aukeratu ditzake, eta saio batean ikasleei hautagai eskaini. Ikasleek ordu oso bat (edo beharrezkoa balitz, gehiago) edukiko lukete liburua begiratzeko, aztertzeko, laburpena irakurtzeko, ezagutzeko eta interesgarriena aukeratzeko. Ondoren, interes berdinak dituzten ikasleak taldeka elkartu litezke eta argumentuak pentsatu, ondoren klase osoak izango lukeen tertulian haien aukera defendatzeko, eta ikaskideak limurtzeko. Bukaeran, denen arteko bozketa batean, liburua aukeratuko lukete, guztien iritzia balio berdina izanda, noski.

Modu honetan, ikasleek argumentuak sortzen, eztabaidatzen edo iritzi desberdinak entzuten eta iritzi propioa aldatzen ikas dezakete, eta horren bidez saria lortuz, denbora batean landuko den liburua aukeratzeko, hain zuzen. Horrela, muga jakin batzuk ezarri dira (4-5 liburu

daudelako aukeran), desioak kontrolatzen ikasteko, baina ikasleek aukera eta hitza izan dute. Aukeratutako liburua hasieran irakasleak erabakitakoa izan liteke, baina modu honetan, ikasleentzako esanguratsuagoa da, beraiek aukeratu dutelako, eta horrek tertulia egiteko momentuan motibazioa bultzatuko du, haurrak arreak direlako, eta haien aukeraketa defendatzeko tertulian gogo handiagoekin jardungo lukete.

Gerta daitekeen arazoa aukeratutako liburuarekin ados ez dauden ikasle jakin batzuk egotea da, eta frustrazio hori ez onartzearen erruz, tertulietan ongi ez jardutea. Hala ere, beti dago ikaskuntzaren bat ariketa guztien atzean, eta ongi dago ikasleak noizbehinka frustratzea, haien nahiak beti bete ezin direla uler dezaten, demokraziaren funtzionamendua bizitu dezaten, haren onurak ikusiz eta ikasiz, eta frustrazioaren tolerantzia landuz, nagusiki.

2. Moderatzailearen lana: Moderatzailearen lana literatur tertulia dialogikoetan zeregin konplexuena izan daiteke. Dialogoa nagusi izan behar den testuinguru batean, ikasleen parte hartzea, etenak, hitz emateak... "kontrolatzea" konplexua izan daiteke, mugak non ezartzearen ezjakinagatik. Esperientzian oinarrituz, irakaslea izan ohi da moderatzaile, eta lan ona egiten badu ere, hobetzeko proposamen batzuk eman daitezke.

Alde batetik, dialogoaren momentuan, mugak ezartzearen gaia dago. Irakasleak askotan alde aurretik tertuliak nola funtzionatuko duen irudikatzen du, eta hori batzuetan kaltegarria izan daiteke. Gidoia eta elkarriketa ideia horretatik ateratzen direnean, moderatzailea izan ohi den irakaslea dialogoa eteten edo bideratzen saiatzen da. Honek dinamikotasuna mozten du, eta ikasleek deserosotasuna sentitzen dute, haien hitzak muga fin batzuen artean dagoela ikusten dutelako, eta horren aurrean isiltasuna aukeratzea nahiago dute. Ateratzen diren gaiak ikasleen esperientziekin erlazioa dute, eta batzuetan liburutik aldentzen dira, aukeratu duten esaldia testuingurutik ateraz, eta honek desbideratzea itxura faltsu bat sortzen du. Liburua da tertuliaren euskarri, bai, baina dialogoaren zentroa ikasleak dira. Horregatik, irakasleak askatasun handiagoa ematea proposatzen da, eta dialogoa ikasleak eroso sentitzen diren gai baten inguruan ematea baimentzea, sortzen dituzten elkarriketetan ere ikaskuntza eman baitaiteke. Dialogo horietan irtenbideak, argudioak eta galderak ematen dira, zehazki liburuarekin edo horrekin erlazioatua dagoen gai batekin zer ikusirik izan ez arren. Honekin ez da esan nahi mugak ezarri behar ez direnik, ezinbestekoak baitira haurrentzako, baina muga

horiek irekiagoak egin daitezke, ikasleen erosotasuna eta parte hartzeko motibazioa bultzatzeko.

Bestalde, moderatzailearen papera nork hartuko duen erabaki behar da. Irakasleak hartu ohi du beti, paper hori egiten aproposena delako, baino honek denon berdintasunari kontra egiten diola esan daiteke, irakaslea delako beti “boterea” duena. Horregatik, txandaka eta kontrolatuta, ikasle bakoitza tertuliaren gidari izatea bultzatzen da. Lan zaila izan ohi denez, irakasleak pautak batzuk eman beharko ditu, eta berak nola egiten duen erreparatzera bultzatu behar ditu. Moderatzailearen lana ikasleek egiten badute, eduki asko barneratu eta ikasiko dituzte: mugak ezartzen jakitea, erabakiak hartzea...eta abar. Gainera, oso garrantzitsua izan daiteke normalean bigarren planoan dagoen ikasle baten konfiantzarako, bere hitzaren garrantziaz jabetzean tertulian parte hartzeko motibazioak gora egingo duelako.

Hau esanda, aipagarria da moderatzailearen papera banatzeko orduan baldintza jakin batzuk eman daitezkeela, eta paper hau probestu zailtasunak dituen edo dituzten ikasleei banatzeko, tertulian parte hartzeko beste bide bat eskainiz.

...Moderatzaileak edo koordinatzaileak: Paper hau ikasle batek beteko du. Bere funtzioa, ikaskuntza dialogikoaren oinarriak jarraituz, dialogoa moderatzea da, aukeratu den ikaslea txandak emateaz eta eztabaidak saihesteaz arduratuko delarik. Aukeratzeko irizpideak anitzak izan daitezke, hurrengoak, adibidez:

1. Ikaskuntzan zailtasunak edo behar bereziak dituzten ikasleak.
2. Autoestimu defizita edo familia arazo edo sozialak dituzten ikasleak.
3. Ausaz edo zozketa bidez. (Muñoz, 2016, 9. or.).

Laburbilduz, moderatzailearen lana partaide guztien artean banatu behar da, berdintasuna ziurtatzeko, eta askatasun handiagoa utzi beharra da hitz egiteko momentuan, jariaortasuna eta naturaltasuna defendatzeko; eta paper hau baliatu dezakegu zailtasunak dituztenei laguntzeko eta tertulian parte hartzera bultzatzeko.

3. Tertulia prestatzea: Ikasleek tertulia ez prestatzea askotan ematen den arazo bat da. Etxean lan egiteko ohitura ez duten ikasleek ez dute ez adostutako irakurtzen, ezta pasarte bat aukeratzen, eta horrek tertuliaren funtzionaltasuna eteten du. Gainera, oso zaila izaten da ikasleentzat momentuan bertan zerbait aukeratzeko, eta egiten ez duen ikasle horrek ez du

tertulian parte hartzen, guztion partaidetzaren helburua apurtuz. Horregatik, denek egitea ziurtatzea beharrezkoa da (beti egon daitezke salbuespenak, eta arazoa ez dago egun batean egiteaz duen ikaslearekin, askotan egiten ez duenarekin baizik).

Irtenbide bat taldeka egitea izan daiteke. Helburu nagusia egiten ez duten ikasle horiengan tertulian parte hartzeko gogoia piztea da, eta horretarako haien ikaskideak izan daitezke giltzak. Zorionez, egiteko ohitura ez duten ikasleak gutxiengoa dira, askok gustura parte hartu ohi dutelako tertulietan. Aipatu den arazo hau ematekotan, tertuliak binaka prestatzea proposatu liteke (edo taldeka, baina binaka errazagoa izan daiteke moldatzeko), eta bien artean bi pasarte aukeratzea. Irakasleak bikoteak egin ditzake, ongi ezagutzen baititu ikasleak, eta motibazioa piztu nahi zaion ikasle hori parte hartu ohi duen lagun batekin jar daiteke. Horrela, elkarrekin gustura egiteaz gain, parte hartzea ziurtatuko da, eta gainera egiteko momentuan bien arteko dialogo bat sortuko da aukeratzean edo irakurtzean, bien arteko tertulia txiki bat emateko aukera sortuz.

...Berdinek duten papera oso garrantzitsua da trebetasun sozialen ikaskuntzan edo helduarekiko autonomian eta independentzian mesedegarriak izateaz gain, elkarrekintzetan aberatsa den testuinguru bat eskaintzen dutelako, banakoak bere adinkideengandik informazio kantitate handia jasotzen duelarik. Informazio hori erreferentzia izango da dimentsio akademiko nahiz sozialean bere autokontzeptua garatzeko, mantentzeko edo eraldatzeko. Adibidez, banakoak bere konpetentzia akademikoari egiten dion ebaluazioa (auto efikazia), jasotzen dituen emaitza akademikoaren eta ikaskideekin alderatzearen prozesuaren eraginpean dago, bere arrakasta itxaropenak eta motibazioa erabakiko dituen. (García eta Doménech, 2014, 12. or.).

Horrela izanda, oso lagungarria izan daiteke motibazio gabeko ikaslea bere ikaskideekin etxeko lanetan jardutea, ahalmena eta aukerak dituela ikusteko, gai dela, eta konfiantza hartzeko bere buruarekin.

2.4.2. Tutore irakurle

Literatur tertulia dialogikoen antzera, tutore irakurleak ere ikas komunitateen jarduera arrakastatsu bat dira, eta Ibarberri eskolan praktikan jartzen dira. Ariketa hau, literatura tertulia

dialogikoak ez bezala, bi asteetan behin egiten dira, saio batean. Ariketa hau ikasle “heldu” batek txikiago bati liburu bat irakurtzean oinarritzen da. Helduek aldeztu aurretik aukeratu eta “landu” duten liburu bat prestatzen dute, eta saio batean haien irakurle kidearen bila joaten dira, eskolako edozein txoko aukeratzen dute (pasabidea, gela...) eta liburua irakurtzeari ekiten diote. Bukaeran beste liburu bat aukeratzen dute, hurrengo saiorako, eta irakurritako uzten dute ikaskide baten hartzeko aukera izan dezan.

Txikiak irakurtzen eta entzuten ikas dezaten, baina haientzat erakargarriagoa den ikasle batekin, irakaslearekin beharrez, askotan ikasle helduak txikiagoen erreferentzia baitira, eta mirespen hori ariketan lagungarria da.

Handiak aldiz, irakurtzeaz harago doan ikaskuntza bat lortzen dute, antzeztea, ahotsaren tonua, begirada eta hizkuntza ez-berbala bezalako ezaugarriak garatzen dituztelako, haien irakurketa laguna liburu eta istorioarekin lotzeko nahian. Horrela, erakusten ikasten dute, oso erabilgarria izango zaiena aurrerago gainontzeko alorretan haien argudioak emateko edo iritziak azaltzeko. Gainera, norbaiten eredu izateak haien autoestimuan onurak ekar ditzake, haien buruarekiko konfiantza hobetuz. Modu honetan, irakaslearen rola lantzen dute ikasleek, eta enpatia lantzen dute hein batean, paper horren zailtasunak ulertzeko gai direlako.

Ariketa hau ederra da, eskola guztian zehar sakabanatuak ikasleak ikustea, handiak eta txikiak elkarlanean, giro atseginean...Ariketa honek sorrarazten duen testuingurua oso aberatsa da, baina aldi berean, hobetu litezkeen alderdi batzuk daude.

Hobekuntza proposamenak tutore irakurleetan:

Ikusitakoan oinarrituz, ikasle asko dira aukeratutako liburuak motibatzen ez dituenak, liburua “bere” egiten ez dutenak, eta horren ondorioz, tutore irakurle saioan liburuak korrika eta presaka irakurtzen dituzte, azkar bukatzeko helburuarekin. Bukatzean, askok marrazki bat egiteko eskatzen dute, liburua bukatu dutela argudiatuz, eta horrela bikotea marrazten hasten da, ariketak zentzua galduz, ez baita lortu nahi ziren helburuetako bat bera ere bete.

Arazo honen aurrean, irtenbide bakarra ikasle helduak motibatzen dituen irakurgai bat lortzea da, saioan hura gogotsu hartzeko. Irakurri beharrekoa gustuko ez badute, zaila da existitzen ez den gustua transmititzea. Arazo honen hainbat arrazoi daude. Alde batetik, liburuen hautaketa oso kaotikoa izan ohi da, saioa bukatzean azkar hartzen dutelako edozein liburu,

honen gaia ere zein den jakin gabe. Horren harira, liburua irakurtzerakoan, ikasleak askotan motibazioa pizten ez dien ale bat hautatu dutela ikusten dute, eta ez dute gogoz jarduten. Bestetik, prestakuntza dator. Liburuaren irakurketa eta haien tutore irakurle bikotearentzako aurkezpena etxean prestatzeko eskatu ohi zaie, egiten ez duten lana. Horrela, eguna iristean, liburua lehenengo aldiz irekitzen dute, liburuen gaineko jakintzarik izan gabe, eta istorioa ezagutu eta kideari kontatu beharrean, irakurri besterik ez dute egiten, txikiei entzuteko eta haria jarraitzeko oztopoak jarritz.

Arazo hauen aurrean, funtsean prestaketa faltan oinarritzen direla ikusirik, lanketa da irtenbide. Saio bat eskaini behar zaio tutore irakurle jarduera prestatzeko: liburua ongi aukeratzen, gelakoen artean bata besteari irakurtzen...eta abar. Irakasleak jarraibideak argi eman behar dizkie, denbora kontrolatzen has daitezten. Egia da goi mailetan (6. LH, DBH...) denboraren kontrola dutela, eta arazo hauek ez direla hain ohikoak, baina, 2. zikloan batez ere, ez dute denbora neurtzeko trebetasun hori, eta, dena bezala, ikasi egin behar da. Horregatik, entseguak beharrezkoak dira, liburuaz jabetzen direla ziurtatzeko, eta nola jardun behar duten ulertzen dutela bermatzeko.

Honekin batera, proposamen bat ikasleek sortu ohi dituzten hainbat eta hainbat idazlanetako bat irakurtzea izan daiteke. Ez du zertan tutore irakurle guztietan izan, baina haien sorkuntza propioak irakur diezazkiekete txikienei. Horrela, motibazioa bermatzeaz gain (haiek sortutako istorio propioak azaltzerakoan bizitu egiten dutelako), idazlanak egiteari zentzua ikusiko diote, baliagarriak direla ulertuko dutelako, garrantzitsuak direla, eta horrek ere haien konfiantzarako bultzada garrantzitsua suposatuko du.

2.4.3. Korroa

Berez jarduera arrakastatsu bat izan ez arren, ikas komunitateen filosofia jarraitzen duen ohitura hau aipatu beharra da. Korroa egunean zehar momentu konkretu batzuetan ikasleek lurrean osatzen duten borobil batean elkartzeko deritzo, tertulia txiki bat balitz bezala. Ohitura hau, esan bezala, egunean zehar momentu jakin batzuetan egiten da, normalean klasera sartzean, adibidez egunaren hasieran edo patiotik bueltan, eta bertan ekintza desberdinak egiten dira: egunean dauden gaien inguruan eztabaidatu, sortu daitezkeen liskarrei irtenbidea eman edo, posible balitz, gatazka horiek aurreikusi gertatu baino lehenago,

ikasleek eskolarako ekarri duten materiala aurkeztu (liburuak, jokoak...), lantzen ari den gai baten inguruko ariketaren bat eta beste hainbat ariketa.

Egia esan, oso egoera aproposa da, borobilean eta lurrean esertzean denak berdinak direlako (irakaslea ez da “boteretsuagoa”), eta denek elkarri begira diezaioките, hitz egiterakoan oso lagungarria dena, arreta eta entzutearen aldetik batez ere. Gainera, esan bezala, oso lagungarria da ikasleentzat, haien kezkak entzunak direlako edo eguneroko gaien inguruko iritziak entzun daitezkeelako, adibidez. Hala ere, hobekuntzaren bat egin liteke.

Hobekuntza proposamenak korroan:

1. Gaiak: Oso ohikoa ez bada ere, gerta daiteke korroan jartzerakoan gairik ez ateratzea, azken finean, egunero bizpahirutan egiten den ariketa bat baita. Normalean, gatazkak ez egotekotan, batzar txiki bat sortu eta irtenbidea bilatzeko modu aparta dela, gaia irakasleak jartzen du: matematika jokoak edo munduan gertatu den gai esanguratsuren bat adibidez, eta ikasle batzuk, gai horietan ezjakinak badira, aspertu egiten dira, ez dute parte hartzen eta korroaren egoera deseroso bihurtzen da.

Hau konpontzeko irtenbide bat ikasleei gaiak aukeratzera bultzatzea izan liteke. Egunero, bikote batek adibidez, telebistan, irratan, egunkarian, sare sozialetan ikusi, irakurri edo entzun duten gai bat gogoratzea izango da helburua, hurrengo egunean ikaskideekin partekatzeko. Modu honetan, gaiaren agerpena ziurtatzeaz gain, gainontzeko ikasleen parte hartzeko aukerak biderkatuko dira, ikasleek haien intereseko gaiak hautatuko dituztelako eta ziurrenik kideentzako interesgarriagoak izango direlako, ikaskideen intereseko gaiak askotan antzekoak baitira, eta irakaslea interes horietatik at egotea gerta daiteke.

Gai horiek ez dira beti komentatu behar, baina korroaren funtzionamendua eta dinamikotasuna bultzatzeko, hitz egiteko edukiak egotea beharrezkoa da. Azkeneko irtenbide bezala, hitz egiteko ezer ez egotekotan, irakaslearen inprobisazioa erabili daiteke, askotan ongi funtzionatzen duena, baina aproposagoa da prest eramatea, jariakortasuna eta dialogoa oztopatu ez daitezen.

Honen harira, eguna bukatzean asanblada labur bat egitea proposatzen da. Bertan ikasleek jarrera edo sentimenduak azaleratzeko probestu dezakete, eta haien artean iritziak partekatu, giroa hobetzeko batik bat.

2. Moderatzailea: Literatur tertulia dialogikoetan gertatzen den bezala, tertulia edo testuinguru dialogikoetan eta batez ere adin txikiko ikasleekin zaila izaten da hitz egiteko txandak errespetatzea, ikasle batzuk oraindik pentsamendu egoista dutelako eta ez dutelako enpatia nahikoa haien kabuz txandak errespetatzeko. Normalean korroan moderatzaile bat ezartzen ez bada ere, lan hori automatikoki irakasleak hartzen du.

Proposamena, literatur tertulia dialogikotan bezala, moderatzailearen papera banatzea da. Moderatzailearen paperak heldutasuna behar du, eta hori lantzen dute rola hartzen dutenean.

...Pertsona hau hitza emateaz eta parte hartu ohi ez dutenei lehentasuna emateaz arduratu behar da, berdintasuneko tertulia bat lortzeko. Moderatzailea tertuliaren partaide da, ezin du bere egia inposatu, eta gainontzeko ikaskideek haien argumentuak partekatzeaz arduratu behar da, horien gainean eztabaidatzeko. Berdintasuneko dialogoaren bitartez, tertulian parte hartzen duten gainontzekoek bezain beste edo are gehiago ikasten du. (Loza, 2004, 67. or.).

Hortaz, moderatzailearen lana baliatu beharra dugu, ikasleak dialogoaren funtzionamendua ulertzen has daitezen. Gainera, tertulian edo korroan egoteko zailtasunak dituzten ikasleei rol hau ezarri dakieke, ezintasun horiek gainditzeko eta parte hartzera bultzatuz.

2.5. Jarduera arrakastatsu berriaren proposamena

Esan bezala, ikas komunitateen baloreak, helburuak eta filosofia lantzeko, jarduera arrakastatsuak dira baliabiderik erabilgarriena. Lantzen diren ariketetan oinarrituz eta hezkuntza sistema dialogikoan garatu nahi diren oinarriak ardatz izanik, jarduera arrakastatsu berri bat proposatuko da. Proposamen honetan kontuan hartuko da ariketaren erabilgarritasuna, praktikotasuna eta lortu nahi diren helburuak, eta funtsean, ikas komunitateetan jorratu daitekeen jarduera bat izatea.

Hala ere, ariketa hau jarduera zehatz bat izan beharrean, ikaskuntzarako onuragarria den testuinguru bat eskaintzeaz arduratu behar da, azken finean eskola osoan lantzeko ariketa bat delako, eta oso irekia izan behar du, ondoren maila bakoitzean beharrezkoak diren moldaketak eman daitezen. Horregatik, ariketa konkretu bat ikusi beharrean, egoera dialogiko

bat proposatuko da, ondoren ikasleen mailara egokitze eta beharrezkoak diren aldaketak emateko prest dagoen testuingurua, hain zuzen.

2.5.1. Ikasleak irakasle

Ariketa hau jada jorratzen diren bi ariketen nahasketa bat kontsideratu daiteke, tutore irakurle eta talde elkarreragileen arteko nahasketa, hain zuzen. Aipatu den bezala, ariketa hauek oso funtzionamendu aproposa dute, eta ikaskuntza dialogikoaren bidean oso erabilgarriak direla esan daiteke: Lehenengoan, ikasle helduen eta txikien elkarrekintza oso eraginkorra da, haien arteko mirespen erlazio bat dagoelako, eta bigarrenean, irakaslea ez den beste pertsona batzuen parte hartzea asko eskertzen dute ikasleek, ikuspegi eta alor desberdinak ezagutzeko, eta ikaskuntzaren mugak zabaltzeko. Hau ikusita, bi ariketak elkartzea praktikoa izan daitekeela ikusi da.

Jarduera hau goiko mailatan dauden ikasleak txikiagoen tutore edo irakasle izatea da, talde elkarreragileetan bezala. Modu honetan, adibide bat jartzearen, DBHko edo lehen hezkuntzako 3. zikloko ikasleak Lehen Hezkuntza 1. eta 2. zikloan edo Haur Hezkuntzan sar litezke. Funtzionamendua talde elkarreragileen berdintsua izatea da ideia: 2 saiokoa, eta 4 bat tutore, bakoitza ariketa batean zentratua.

Ariketa honek hainbat onura izan ditzake. Hasteko, esan bezala, egiaztatu da tutore irakurle eta talde elkarreragile jarduerak ikaskuntzan lagungarri direla, horregatik haien funtsa mantentzen bada, funtzionamendu egokia bermatuko da. Ondoren, esan dugun bezala, ariketa honetan ikasleen motibazioan puntu asko ematen dira: txikientzat, haien eredu diren ikasle helduekin ariketak egitea bultzatzaile da, eta helduek ikasteko aukera handia dute, azken finean, edukiak ulertu direla ziurtatzeko, bide aproposa da horiek azaltzen saiatzea. Gainera, eskolako ikasleen curriculumean lantzen diren gaiak antzekoak izan ohi dira, eta desberdintasunak eduki kopuruan egoten dira: gero eta maila handiagoa orduan eta gai sakonagoa eta eduki zabalagoak. Horretan oinarritzen bagara, goi mailako ikasle horiek gai dira txikiagoei proposatzen diren ikasgaiak erakusteko edo garatzen laguntzeko, landu dituzten alorrak izan ohi direlako sarritan.

Horrekin batera, talde elkarreragileetan askotan ematen den arazo bat konpondu daiteke, eskolak egiteko gutxi duen arazo bat: gurasoen, bizilagunen edo herriko kideen asistentzia.

Talde elkarreragileak astero egin ohi dira, eta lan kontuekin edo bestelako gaiekin, batzuetan zaila da gurasoak lortzea, eta irakasleak, praktiketako irakasleak edo zaintza orduan dagoen irakasle batek hartu behar izaten du rola. Honen jakinean, eta eskola komunitate bat dela jakinda, ideia ona da eskolako ikasleen artean erlazionatzea, eta maila desberdinetako irakasleak haien artean ezagutzea.

Ariketa aurrera eramateko modu desberdinak egon daitezke: irakasleak ariketa prestatu eta ikasleei momentuan ematea, ikasle helduei landu nahi den gaia proposatu eta haiek ariketak prestatzea...etab. Edonola ere, ikasleek autonomia landuko dute, erantzukizun handia hartzen baitute irakasten ikasiz.

Laburbilduz, ariketa honetan landu nahi diren balioak bermatzen dira, eta jarduera hauen bidez eskolaren barne funtzionamendua eta giroa hobetu daitezke, komunitate izateko bidea jarraituz. Gainera, testuinguru dialogiko bat ziurtatzen da, eta ikasleen arteko elkarrekintzaren bidez ikasleen motibazioari bultzada eman dakioke, erregistro berdinean baitaude haien artean.

CONCLUSIONES Y CUESTIONES ABIERTAS

El desarrollo de este trabajo de fin de grado se ha llevado a cabo con el objetivo de percatarnos de la importancia de escuchar, y concienciarnos de que es un ámbito tan importante como pueden ser otros a los que si les damos importancia y les dedicamos más tiempo.

La importancia de este trabajo reside en destacar los recursos que se usan para adquirir conocimientos y llevar a cabo el aprendizaje. A menudo, la educación y las escuelas se centran en el planteamiento y funcionamiento de las distintas materias, sin tener en cuenta cómo se interiorizan los contenidos, algo que es fundamental para garantizar el desarrollo de los y las estudiantes.

Como ya se ha mencionado previamente en el trabajo, vivimos en una sociedad informática y visual en la que, sin lugar a duda, una imagen vale más que mil palabras, lo que puede aportar comodidad y algún beneficio. Al mismo tiempo, cierra muchas fronteras y un mundo de opciones al que no se puede optar por obcecarse con un único modo de entender las cosas. No se debe anteponer lo visual a otros modos de recibir estímulos como puede ser, por ejemplo, la escucha, porque son diferentes formas de captar información que coexisten en nuestro interior, y que se pueden desarrollar a la par, ofreciéndonos una variedad de herramientas para interiorizar distintos conocimientos. Resumiendo, las maneras de recibir información no son incompatibles, y no se deben suplantar, sino que pueden aplicarse en perfecta armonía.

A raíz de dejar el poder de la escucha en segundo plano, se ha dejado atrás a su vez la opción de conocer el abanico de posibilidades que nos ofrece, lo que se pretende destacar mediante este trabajo. Si se desarrolla esta habilidad, podemos focalizar nuestra atención en distintos elementos, captar solamente aquello que queremos, descubrir un mundo de nuevas sensaciones y modos de percibir las cosas, pero, como todo, necesita tiempo de desarrollo, y una gran dedicación.

Dicho todo esto, no podemos olvidar una de las facetas más importantes de escuchar: la socialización. Como bien dijo Aristóteles, “el hombre es un ser social por naturaleza”, y por ello, necesita socializarse en cualquier contexto de su vida, lo que incluye la educación. Como se ha comprobado, y más aún en la sociedad de la información en la que es más determinante

la habilidad de buscar y aplicar información que interiorizarla (ya que esta información está al alcance de cualquiera), el método de aprendizaje más eficaz es aquel que promueve el trabajo grupal, sin individualidades, y esto se debe a que se aprende y se crean estructuras mentales basándose en la información que nos rodea y que nos aportan las personas de nuestro entorno. Para asegurar este tipo de aprendizaje colectivo en la educación, la opción más factible es la que tanto se ha repetido durante todo el trabajo: el aprendizaje dialógico.

El aprendizaje dialógico es aquel que promueve el diálogo como eje de un sistema educativo basado en la interacción de distintas personas, y esta práctica es inviable si no se desarrolla la capacidad de escuchar a otros y a uno mismo. Por ello, el trabajo se centra en explicar y detallar el funcionamiento de este método de aprendizaje, el método más eficiente para que los y las estudiantes desarrollen en la mayor medida posible sus capacidades, y para asegurar una buena preparación de personas dispuestas y preparadas a hacer de la sociedad un lugar mejor.

A su vez, y sabiendo que una de las metas de la educación es la búsqueda de una sociedad digna y justa, la capacidad de escuchar aporta la opción de basar el funcionamiento de los centros educativos en una democracia, porque atendiendo los argumentos, opiniones e ideas de todas las personas que crean la comunidad escolar en un contexto de igualdad y respeto, es posible convivir en una pequeña sociedad de la que los y las jóvenes sean partícipes y entiendan su funcionamiento. Todo ello se idea con la esperanza de que sean capaces de aplicarlo en la sociedad y sean un agente activo en las decisiones que se tomen, porque solo podemos optar a una sociedad de garantías teniendo en cuenta la opinión de todas y cada una de las personas. A veces puede parecer que la escuela es el espejo de la sociedad, y que se plasma en ella la realidad en la que vivimos, pero hay que ser capaces de ir más allá, y considerar la escuela como una oportunidad y una opción para hacer de la sociedad el lugar ideal.

Con todo ello, este trabajo se ha creado básicamente con la intención de dar a entender la importancia de escuchar, por el mero hecho de que es vital para el aprendizaje y para el funcionamiento de una comunidad, que es, en resumen, la idea de una escuela con un contexto dialógico. La escucha puede parecer un detalle sin importancia del que se puede prescindir y sustituir por otras vías, pero hay que concienciarse de que es la base del diálogo,

y este a su vez es la base de un modelo de aprendizaje exitoso, que es, a su vez, la base de una sociedad prototípica. Por eso, hay que tener en cuenta que cada detalle, porque por pequeño que sea, es imprescindible. Shakespeare (*Richard III*, 1592) nos dejó una frase que resume bien la importancia de escuchar: “Por un clavo se perdió una herradura. Por una herradura se perdió un caballo. Por un caballo se perdió una batalla. Por una batalla se perdió un reino”. Leyendo esto, vemos que la importancia radica en los detalles.

Otra de las conclusiones mencionables después de examinar el aprendizaje dialógico y las comunidades de aprendizaje es la preparación del profesorado. Este tipo de aprendizaje concuerda con la situación social actual, pero requiere un gran esfuerzo por parte del docente, que debe asegurarse de que se ofrezca un contexto dialógico, igualitario y libre de conflictos constantemente. Todo ello requiere una gran dedicación, organizando todas las materias y/o actuaciones de éxito de una manera en la que se puedan dar los valores y objetivos que se proponen para los estudiantes. Dicho esto, a menudo la voluntad del docente no es suficiente, porque es muy común que este carezca de la preparación y recursos necesarios para llevar a cabo este tipo de enseñanza.

Existe cierto punto de hipocresía en la preparación universitaria de los profesores. Se propone a los estudiantes de esta profesión que apliquen una metodología grupal, que se promueva el diálogo y que se evite el abandono escolar, pero a menudo no se ofrece ningún tipo de recurso para ello, y las clases en las que se enseña el “aprendizaje ideal” se basan en el sistema tradicional, en el que el profesor, subido en una tarima, toma la palabra, y los estudiantes deben atender durante largos periodos de tiempo. Aun así, esto no sucede en todos los casos, y es de agradecer que haya profesores que incrementen la dedicación para ofrecer a los estudiantes universitarios el mayor número de recursos y conocimientos sobre estas metodologías. El problema está en que, a la par que los estudiantes, el profesorado tampoco obtiene la formación necesaria para aportar conocimientos sobre este tema, y los y las que son capaces de conocer las características del aprendizaje dialógico suelen conseguirlo por cuenta propia, sin las facilidades que deberían ofrecérseles. En la búsqueda de un modelo educativo apropiado, se deberían de dar cambios en todos los ámbitos relacionados con ello, porque si solo nos centramos en las escuelas, los y las que se preparan fuera de ella no serán capaces de aplicar el cambio deseado, volviendo al punto de partida.

Aun así, teniendo en cuenta que en las comunidades de aprendizaje son participantes todas aquellas personas que quieran serlo, no se debe enfocar solo en el profesorado y el alumnado. Hay un factor de vital importancia en este modelo educativo, que tiene un gran valor en el aprendizaje de los y las estudiantes: la familia. La familia es la encargada de lo que es considerada la primera educación de los niños y las niñas, y lejos de limitarse solamente a ello, las comunidades de aprendizaje proponen la continuación de la implicación de los familiares en la escuela, ya que se considera indispensable para la motivación y sentido del alumnado. La familia forma gran parte del contexto de los niños y niñas, y su presencia en el ámbito académico les da gran seguridad, como se ha comentado a lo largo del trabajo.

Teniendo esto en cuenta, las escuelas proponen una serie de actividades y actuaciones para la participación de los familiares, pero muchas veces estas se encuentran con la falta de apoyo, sea por el horario, por desinterés o por no querer ser partícipes. Aunque hay veces en las que esta situación está fuera del control de la escuela, se podrían ofrecer distintas alternativas para fomentar la presencia de la familia, como puede ser un grupo de apoyo familiar que motive a la gente a acudir al centro.

En resumen, y como se ha comentado anteriormente, la familia es una parte indispensable en las comunidades de aprendizaje, y la escuela, en la medida de lo posible, debe impulsar a cualquier persona a ser partícipe de ella, puesto que en un aprendizaje basado en el diálogo todos y todas tenemos algo que aportar.

En cuanto a los objetivos propuestos, cabe destacar que la propuesta didáctica está pensada para el cumplimiento de estos. En los ejercicios y propuestas de mejora se han tenido en cuenta el desarrollo de las habilidades de escucha, la importancia del diálogo y la metodología grupal, con lo que al aplicarse dicho proyecto aparecerán las metas mencionadas.

Siendo conscientes de la importancia que tienen estos temas en la educación, la propuesta didáctica de este trabajo se podría dividir en tres partes, que se explicarán a continuación.

La primera parte se centra en el desarrollo de oír como acción literal. Hay que tener en cuenta que el oído no tiene ningún tipo de párpado, y que todo estímulo sonoro se introduce a este sentido, aunque no seamos capaces de percibirlo voluntariamente. Por todo esto, es necesario trabajar este sentido y darle la misma importancia que puedan tener otros campos,

ya que será de gran valía a lo largo del proceso de aprendizaje. Para trabajar el oído se propone un proceso didáctico a lo largo de educación infantil y primaria, con distintos ejercicios para cada curso relacionados entre sí y con un ascenso gradual en la dificultad para cerciorarnos del desarrollo de este sentido. Así pues, los ejercicios van de simples hasta complejos a medida que se avanza escolarmente, exigiendo a los y las estudiantes mayor capacidad de concentrar el oído en estímulos concretos, ser capaces de diferenciar el mayor número posible de sonidos, desarrollar la imaginación para darle forma, imagen o gusto a lo que se escucha y, en resumen, aprender a controlar este sentido. Una vez sean capaces de controlarlo, es importante aprender a usarlo, trabajando características como la empatía a la hora de escuchar a los demás o de procesar argumentos e ideas para contrarrestarlo o cambiar de opinión. Por eso, en los cursos superiores, se trabaja más allá de la capacidad de escucha, y se empieza a ejercer la capacidad de escuchar a los demás de un modo activo.

La segunda parte es una lista de propuestas para la mejoría de las actividades de éxito de escuelas que pertenecen a las comunidades de aprendizaje. En estas comunidades, como se ha visto a lo largo del trabajo, hay una lista de actividades que son esenciales para trabajar los valores y la filosofía del aprendizaje dialógico. Basándome en la experiencia adquirida en la observación de dichos ejercicios, he anotado distintas facetas en las que se podrían dar cambios para mejorar características como la funcionalidad, la fluidez, el ambiente idóneo para el aprendizaje o la interacción entre los y las estudiantes, docentes y aquel que quiera formar parte de la comunidad. El objetivo es mejorar en la medida de lo posible estos ejercicios con dichas propuestas, para fomentar el aprendizaje dialógico, y asegurar la motivación y el ambiente igualitario entre el alumnado.

La tercera y última parte es una propuesta de lo que podría ser una actividad de éxito dentro de las comunidades de aprendizaje, teniendo en cuenta los objetivos y los valores que se intentan inculcar. Observando el funcionamiento de un centro y los problemas que pueden darse al llevarse a cabo algunos ejercicios, la actividad intenta ofrecer una vía factible al centro, y un ejercicio que pueda aplicarse y que recoja los ideales que quieren transmitirse.

En resumen, este trabajo pretende destacar la importancia de escuchar en la educación, siendo vital para un aprendizaje y un sistema educativo basados en el diálogo, que son el método más productivo y justo en el desarrollo cognitivo de los y las estudiantes, y la mejor

opción para una educación con valores como la igualdad, el respeto y la empatía. Son prioritarias la búsqueda de la motivación del alumnado, el desvanecimiento del fracaso escolar y el individualismo, y la creación de una democracia escolar, para asegurar el desarrollo más completo posible de los y las estudiantes, y su posterior actuación en la sociedad de la que serán partícipes, con el objetivo de crear un mundo mejor.

BIBLIOGRAFIA

- Aguilar, C.; Alonso, M.J.; Padrós, M.; Pulido, M.A. (2009). *Lectura dialógica y transformación en las Comunidades de Aprendizaje*. Zaragoza: Revista Interuniversitaria de Formación del Profesorado.
- Amilibia, J.; Merlo, M.; Planchuelo, M.C.; Reclusa, A. (2019). *Eskola eta amarauna*. Iruña: Nafarroako Gobernuaren Argitalpen Funtsa.
- Bécue, M. (1991). *Análisis estadístico de datos de encuestas. Tratamiento conexo de respuestas a preguntas abiertas y cerradas*. Barcelona: Papers.
- Caminero, A. (2017ko uztailaren 3a). Cuando dejar elegir a los niños. Fomentar la autonomía de los niños. *Guiainfantil.com*. Hemendik eskuratua: <https://www.guiainfantil.com/articulos/educacion/autonomia/cuando-dejar-elegir-al-nino/>
- Comunidade de Aprendizagem (2020). Hemendik eskuratua: <https://www.comunidadeaprendizagem.com/atuacoes-educativas-de-exito>
- CREA: Community of Research on Excellence for All. (2019). Hemendik eskuratua: <https://crea.ub.edu/index/?lang=es>
- De Botton, L. (2014). *La dimensión instrumental en las comunidades de aprendizaje*. Barcelona: Intangible Capital.
- Domínguez, H. (2013). *Democracia deliberativa en Jürgen Habermas*. Medellín: Analecta política.
- Duk, C. (2000). *El enfoque de educación inclusiva*. Fundación Hineni.
- Eizagirre, E. (2010). *Ramón Flecha: Kalitatezko hezkuntza denontzat. Eskolari azterketa: emaitza bikainen formula*. Hemendik eskuratua: https://80015b7e-c424-4624-9d77-f4e45a9b6056.filesusr.com/ugd/e94a4a_a22b27a2398847039c26ee2853b355a1.pdf
- Esteve, O. (2009). *La interacción, un proceso que implica conversar*. Barcelona: Cuadernos de pedagogía.

- Ferrada, D. (2010). *“Comunidades de aprendizaje” y “Enlazando mundos”: las bases de una pedagogía dialógica que genera igualdad*. São Carlos: Revista Eletrônica de Educação.
- Flecha, R.; García, C. (2007). *Prevención de conflictos en las comunidades de aprendizaje*. Gaztela Mantxa: Idea-La mancha, Revista de educación.
- Flecha, R.; Padrós, M.; Puigdemívol, I. (2003). *Comunidades de aprendizaje: transformar la organización escolar al servicio de la comunidad*. Bilbo: Fórum Europeo de Administradores de la Educación y CISSPRAXIS, S.A.
- Flecha, R.; Puigvert L. (2002). *Las comunidades de aprendizaje: una apuesta por la igualdad educativa*. Bartzelona: REXE.
- García, J.F.; Doménech, F. (2014). *Motivación, aprendizaje y rendimiento escolar*. R.E.M.E: Revista Electrónica de Motivación y Emoción. Hemendik eskuratua: http://repositori.uji.es/xmlui/bitstream/handle/10234/158952/Garcia%20Bacete_Dom%c3%a9nech_1997_Motivacion_aprendizaje%20y%20rendimiento%20escolar_reme.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- García, J.; Zegarra, C. (2010). *Pensamiento y Lenguaje: Piaget y Vygotsky*.
- García, J. (1993). *Acción pedagógica y acción comunicativa. Reflexiones a partir de textos de J. Habermas*. Salamanca: Revista de Educación.
- Gómez, P.; Kilpatrick, J.; Rico, L. (1998). *Educación matemática*. Bogotá: Iberoamérica, S.A.
- Loza, M. (2004). *Tertulias literarias*. Vitoria-Gasteiz: Cuadernos de pedagogía. Monográfico
- Mercer, N. (2006). Las perspectivas socioculturales y el estudio del discurso en el aula. Coll, C., Edwards, D. (arg.), *Enseñanza, aprendizaje y discurso en el aula. Aproximaciones al estudio del discurso educacional*. MadriL: Gráficas Rogar.
- Molina, E. (2003). *Creación y desarrollo de comunidades de aprendizaje: hacia la mejora educativa*. Granada: Revista de Educación.
- Muñoz, J.M. (2016). *Tertulias dialógicas literarias en educación primaria*. Granada: Universidad de Granada.

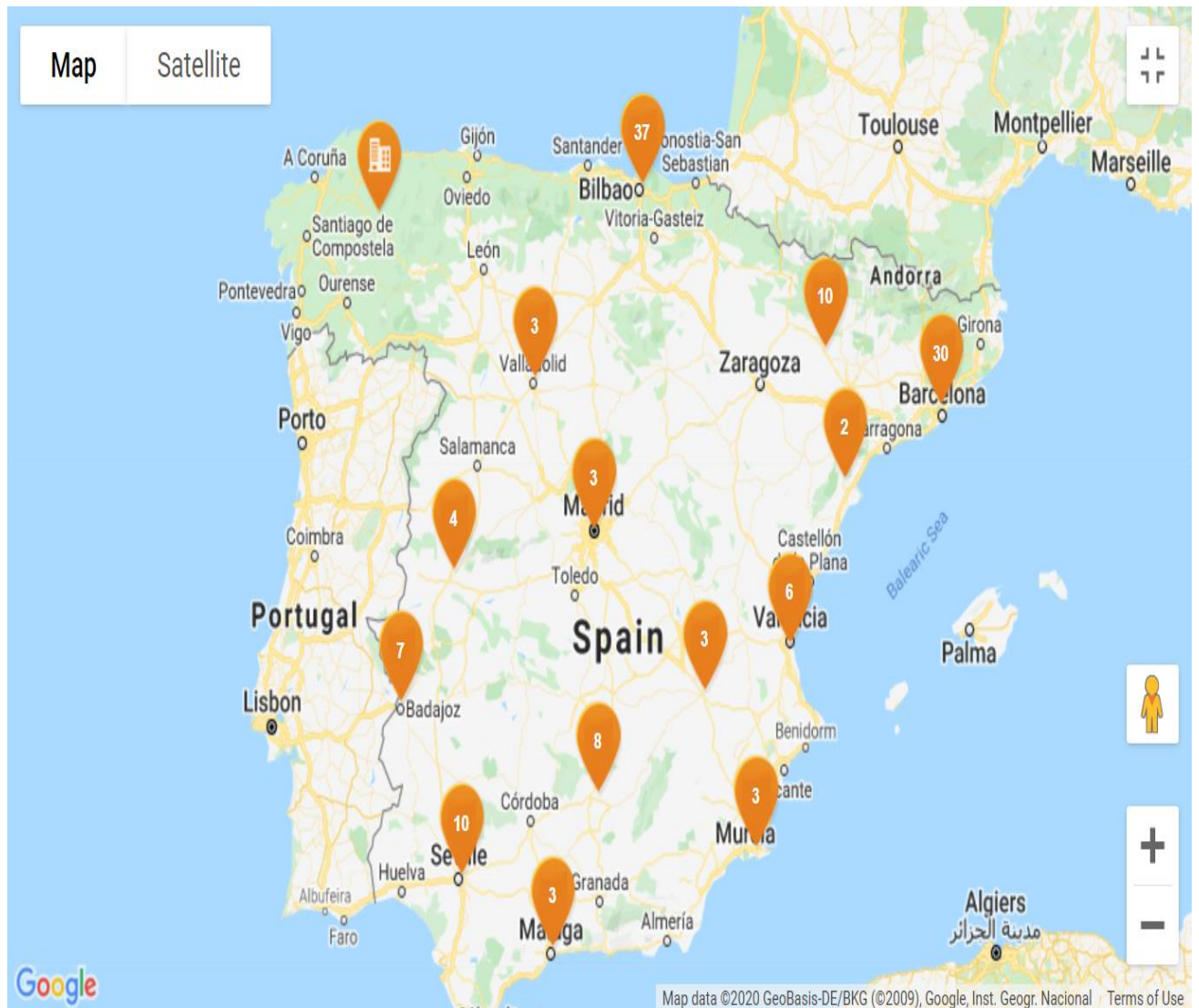
- Peirats Chacón, J.; López Marí, M. (2013). *Los grupos interactivos como estrategia didáctica en la atención a la diversidad*. ENSAYOS, Revista de la Facultad de Educación de Albacete, Nº 28.
- Pérez-Estévez, A. (2001). *Diálogo, verdad y alteridad en Platón*. Venezuela: Utopía y Praxis Latinoamericana.
- Proeducar Hezigarri (2019-2020). *Proeducar Hezigarri web*. Hemendik eskuratua: <https://sanduzelai.educacion.navarra.es/web/wp-content/uploads/2019/11/PROEDUCAR-HEZIGARRI-WEB1.pdf>
- Real Academia Española (Actualización 2019). *Real Academia Española*. Hemendik eskuratua: <https://dle.rae.es/di%C3%A1logo>
- Reca, M.H. (2013). *La Biblioteca Tutorizada. Una Experiencia de Aprendizaje Dialógico desde una Comunidad de Aprendizaje*. Universidad de Valladolid.
- Ruiza, M.; Fernández, T.; Tamaro, E. (2004). *Biografía de Lev Vygotsky. La enciclopedia biográfica en línea*. Bartzelona. Hemendik eskuratua: <https://www.biografiasyvidas.com/biografia/v/vigotski.htm>
- Sierra, J.E.; Blanco, N. (2017). *El Aprendizaje de la Escucha en la Investigación Educativa*. Qualitative Research in Education, Vol.6 No.3.
- Torres, A. (2018 ko apirilaren 2a). La calidad de las conversaciones que los niños escuchan en casa influye en sus resultados académicos. *El País*. Hemendik eskuratua: https://elpais.com/economia/2018/03/26/actualidad/1522064879_829810.html
- Vargas-Mendoza, J. E. (2006). *Teoría de la Acción Comunicativa: Jurgen Habermas*. Mexiko: Asociación Oaxaqueña de Psicología A.C.

ERANSKINAK

Eranskina I

Espainiako ikas komunitateen mapa. Hemendik eskuratua:

<https://www.comunidaddeaprendizaje.com.es/quien-participa>

Eranskina II

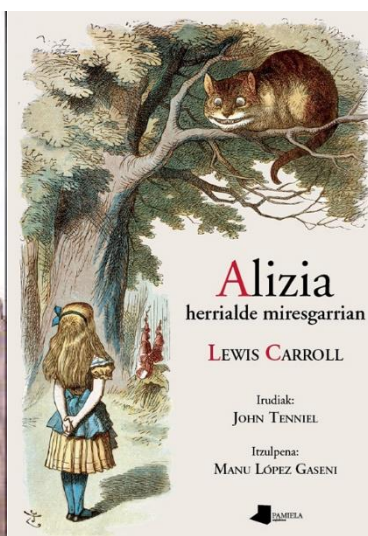
Literatur tertulia dialogikoetan erabiltzeko obra unibertsalak. “Google imagenes”en eskuratua:

<https://www.google.es/imghp?hl=es>

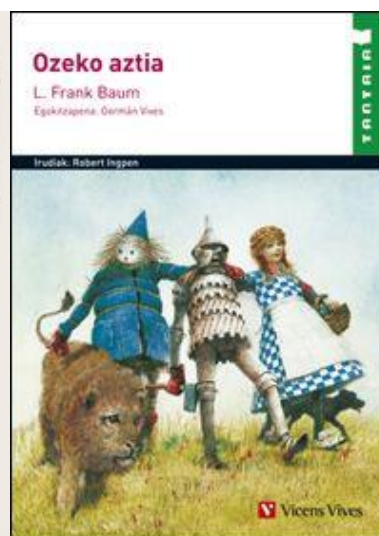
Printze txikia

Alizia herrialde miresgarrian

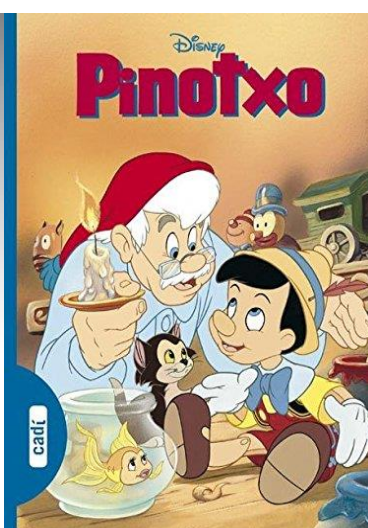
Ozeko azitia

Altxorraren uhartea

Pinotxo

Istorio amaigabea

